

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง บทบาทและคุณธรรมของเศรษฐีในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน ครั้งนี้ ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 บทบาทด้านต่างๆ ของเศรษฐีในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน

ตอนที่ 2 คุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของเศรษฐีในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน

ตอนที่ 3 ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทด้านต่างๆ และคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา ระหว่างเศรษฐีในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน

ผู้ที่ดำรงตนอยู่ในความเป็นเศรษฐีหรือคหบดี จะต้องมียุทธศาสตร์และคุณธรรมในการตกแต่งและประดับจิตใจ ตามหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนและแสดงไว้ ซึ่งล้วนเป็นเครื่องแต่งใจให้งดงามทั้งสิ้น แต่บทบาทและคุณธรรมที่เศรษฐีหรือคหบดี ทุกยุคทุกสมัยจะต้องมี ในด้านบทบาทนั้นได้แก่ บทบาทที่เกี่ยวข้องกับสังคมและประเทศชาติ บทบาทที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และบทบาทที่เกี่ยวข้องกับราชสำนัก

ส่วนในด้านคุณธรรมทางด้านจิตใจนั้นได้แก่ คุณธรรมทางด้านสังคหวัตถุธรรม ทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์ ฌราวาสธรรม พรหมวิหารธรรม และเบญจศีล

บทบาทของเศรษฐีในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน

1 บทบาทของเศรษฐีที่เกี่ยวข้องกับสังคมและประเทศชาติ

1.1 บทบาททางด้านสังคม

1.1.1 การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยพบว่า เศรษฐีทั้งในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน ได้ให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ดังนี้

โฆสกเศรษฐี ซึ่งเป็นเศรษฐีในสมัยพุทธกาลท่านหนึ่งได้ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ เช่น สมัยหนึ่ง นครภัททวดีได้เกิดอหิวาตกโรค ชาวเมืองได้รับความเดือดร้อนรวมทั้งเศรษฐีผู้เป็นเพื่อนของโฆสกะด้วย ภัททวดีเศรษฐีจึงพาภรรยาและบุตรสาวหนีโรคระบาดไปหาโฆสกเศรษฐีที่เมืองโกสัมพี การเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก เสบียงที่เตรียมไปหมด

ลง ท่านเศรษฐีและภรรยาได้ถึงแก่กรรมก่อนที่จะได้พบกับโสมกะ บุตรสาวชื่อสามาวดี ได้เข้าไปขออาหารจากโรงงานของโสมกะเศรษฐี เมื่อโสมกะทราบว่าเป็นบุตรสาวของภักทวดีเศรษฐีจึงรับไว้เป็นบุตรบุญธรรม (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 14 – 25)

อนาถบิณฑิกเศรษฐี นอกจากให้การบำรุงพระภิกษุสงฆ์และสามเณรบำรุงพระราช และบำรุงเทวดารักษ์แล้ว ยังให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากไร้ที่พึ่งด้วยการให้ทานข้าวน้ำเป็นประจำ นอกจากนี้ท่านยังให้สงเคราะห์สหายที่ขัดสนจนยากอีกด้วย ดังมีเรื่องกล่าวไว้ว่า ท่านอนาถบิณฑิกะมีสหายคนหนึ่งเป็นสหายเล่นฟุตบอลกันมา เล่นเรียนวิชาในสำนักอาจารย์เดียวกันมา ชื่อว่ากาพกรณิ เมื่อกาลเวลาผ่านไป นายกาพกรณิกกลายเป็นคนตกยาก ไม่สามารถจะหาเลี้ยงชีวิตได้ จึงไปหาท่านอนาถบิณฑิกะ ญาติมิตรและสหายของท่านห้ามมิให้คบหา แต่ท่านก็ปลอบโยนนายกาพกรณิ และได้ให้ทุนไปช่วยให้ตั้งหลักฐาน นอกจากอนาถบิณฑิกะจะมีสหายชื่อว่ากาพกรณิแล้ว ท่านยังสงเคราะห์สหายไม่มีชื่อ ที่เป็นคนขัดสนต่ำต้อย อีกคนหนึ่ง ซึ่งญาติมิตรสหายและพวกพ้องต่างก็ห้ามมิให้คบหาเช่นกัน อนาถบิณฑิกะกล่าวว่า การคบหาคนที่ต่ำต้อยก็ดี คนที่เสมอกันก็ดี คนที่เหนือกว่าก็ดี ถ้าคนนั้นเป็นมิตรก็ควรคบทั้งนั้น ท่านจึงไม่เชื่อถ้อยคำของคนที่ไม่ให้คบหาคนเหล่านั้น และให้การสงเคราะห์สหายผู้ยากไร้ของท่านอย่างเต็มที่ (รังษี สุทนต์, 2544 : 100 -101)

ในงานวิจัยของรังษี สุทนต์ (2544 : 103) ได้กล่าวถึงอนาถบิณฑิกเศรษฐีเอาไว้ว่า ในด้านการชำระอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นในคณะสงฆ์ อนาถบิณฑิกเศรษฐีเคยร่วมระงับอธิกรณ์กรณีที่ถูกฆูณิมารดาของท่านพระกุมารกัสสปะตั้งครุภแล้วมาบวชเป็นนางภิกษุณี

วิสาขามหาอุบาสิกา ได้ให้การช่วยเหลือนางภิกษุณีรูปหนึ่ง ผู้ถูกกล่าวหาว่าตั้งครุภหลังจากบวชเป็นนางภิกษุณีแล้ว นางวิสาขาซึ่งเป็น 1 ในคณะกรรมการสอบสวนคดีซึ่งประกอบด้วยพระอุบาลี พระเจ้าปเสนทิโกศล อนาถบิณฑิกเศรษฐี จุลอนาถบิณฑิกเศรษฐี และตระกูลใหญ่ๆ นางวิสาขาได้ตรวจดูมือ เท้า สะดือ และท้องของนางภิกษุณีนั้น นับเดือนและวัน จึงทราบว่านางภิกษุณีนี้นั้นได้ตั้งครุภมาตั้งแต่สมัยก่อนบวชเป็นนางภิกษุณีแล้ว จึงทำให้นางภิกษุณีนี้นั้นหลุดพ้นจากข้อกล่าวหาที่ไม่เป็นธรรมนั้นได้ และตั้งใจปฏิบัติธรรมต่อไป (พระมหาชัยวัฒน์ สิงห์โงน, 2541 : 110)

ในงานวิจัยของรังษี สุทนต์ (2544 : 105) ได้กล่าวถึงเรื่องเดียวกันนี้เอาไว้ว่า ในด้านการชำระอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นในคณะสงฆ์ นางวิสาขามหาอุบาสิกา เคยร่วมระงับอธิกรณ์กรณีที่ถูกฆูณิมารดาของท่านพระกุมารกัสสปะ ตั้งครุภแล้วมาบวชเป็นนางภิกษุณี

นอกจากนี้เศรษฐีทั้ง 3 ท่าน ยังได้สร้างโรงเลี้ยงขึ้นเพื่อใช้เลี้ยงพระภิกษุ สามเณร ทั้งที่อาพาธและไม่อาพาธ ทั้งที่เดินทางไกล และสงเคราะห์คนยากจนที่ได้รับความเดือดร้อน

และคนเดินทางไกลได้แวะมาทานอาหารได้ตลอดเวลา

ในส่วนของเศรษฐกิจในประเทศไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันที่ใช้เป็นกรณีศึกษาวิจัยทั้ง 3 ท่านนั้น ต่างก็มีบทบาททางด้านสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเทศชาติในด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ด้วยกันทุกคน

ชิน โสภณพนิช เจ้าของธุรกิจไนเคอร์ธนาคารกรุงเทพระดับ จำกัด มหาชน จากการสัมภาษณ์คุณชาตรี โสภณพนิช ประธานกรรมการใหญ่ธนาคารกรุงเทพระดับ จำกัด บุตรชายของชิน โสภณพนิช พบว่า ชิน โสภณพนิช ได้ให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ในประเทศไทยมากมาย เช่น ช่วยเหลือชาวบ้านที่ถูกไฟไหม้ น้ำท่วม และผู้ที่ประสบปัญหาภัยแล้งตามภาคต่างๆ โดยคิดเป็นมูลค่าราคาไม่ได้ ก่อตั้งมูลนิธิธนาคารกรุงเทพระดับ จำกัด เพื่อนำดอกเบี๊ยะมาใช้ในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ทั่วประเทศทุกภูมิภาคของประเทศไทย นอกจากนี้ ยังได้บริจาคเงินช่วยเหลือส่วนหนึ่งผ่านทางมูลนิธิสภาอากาศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติด้วย (ชาตรี โสภณพนิช,2548)

เทียม โชควัฒนา เจ้าของธุรกิจทางด้านสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคในเครือบริษัทสหพัฒนพิบูลย์ จำกัด จากการสัมภาษณ์คุณบุญเกียรติ โชควัฒนา กรรมการผู้อำนวยการบริษัท ไอ.ซี.ซี. อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) บุตรชายของเทียม โชควัฒนา พบว่า เทียม โชควัฒนา ได้ให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ในประเทศไทยมากมาย เช่น ช่วยเหลือชาวบ้านที่ถูกไฟไหม้ น้ำท่วม และผู้ที่ประสบปัญหาภัยแล้งตามภาคต่างๆ โดยคิดเป็นมูลค่าราคาไม่ได้ และได้จัดตั้งกองทุนขึ้นมาเพื่อนำดอกผลมาใช้ในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ทั่วประเทศทุกภูมิภาคของประเทศไทย หลังจากที่นายเทียมได้เสียชีวิต ลูกหลานได้ก่อตั้งมูลนิธิเทียม โชควัฒนาขึ้นมา เพื่อนำดอกเบี๊ยะส่วนหนึ่งไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ นอกจากนี้ ยังได้บริจาคเงินช่วยเหลือส่วนหนึ่งผ่านทางมูลนิธิสภาอากาศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติด้วย (บุญเกียรติ โชควัฒนา,2548)

บุญยง ว่องวานิช บุตรชายของหมอล้วนผู้ก่อตั้งบริษัทอังกุศตรางู จำกัด แห่งประเทศไทย จากการสัมภาษณ์คุณอนุรุท ว่องวานิช บุตรชายของบุญยง ว่องวานิช ประธานบริษัทอังกุศตรางูคนปัจจุบัน และนายกยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย พบว่า บุญยง ว่องวานิช เป็นคนใจบุญและมีคุณธรรมประจำใจอย่างหนึ่งคือ ชอบช่วยเหลือสังคมและผู้ตกทุกข์ได้ยาก

ตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดในด้านนี้ของบุญยง ว่องวานิช คือ เมื่อปี พ.ศ. 2522 ได้เกิดสงครามขึ้นในประเทศกัมพูชา มีชาวกัมพูชาอพยพหลบภัยสงครามเข้ามาที่ชายแดนไทยเป็นจำนวนมาก ผู้อพยพเหล่านี้ได้รับความอดอยากทุกข์ยากอย่างน่าสังเวช ดร. บุญยง ว่องวานิช

ในฐานะนายกพุทธิกสมาคมฯ และรองประธานองค์การยูวพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก และคุณปรก อัมระนันท์ ในฐานะประธานองค์การยูวพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ได้มีโอกาสไปเยี่ยม ทำให้เกิดความสนใจ จึงได้ร่วมมือกันจัดตั้งหน่วยเคลื่อนที่บรรเทาทุกข์ ชื่อหน่วยธรรมยาตรา โดยได้รับความร่วมมือจากองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก องค์การยูวพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก และยูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ร่วมกันบริจาคเงินเพื่อเป็นทุนดำเนินการ 100,000 บาท ได้จัดคณะทำงานอาสาสมัครให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนชาวไทยที่อาศัยอยู่ชายแดน และบำรุงขวัญทหารไทยตามแนวชายแดนอีกด้วย

นอกจากเครื่องอุปโภคบริโภคแล้ว ยังได้นิมนต์พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา และ อนุศาสนาจารย์ออกไปบรรยายธรรมให้แก่ผู้ได้รับทุกข์ภัยเหล่านั้นฟังอีกด้วย นับว่าเป็นชาวพุทธหน่วยแรกที่ออกไปใช้ธรรมโอสธ เป็นที่ชื่นชมยินดีแก่ผู้ประสบภัย เป็นอย่างมาก และได้ส่งแพทย์ พยาบาล อาสาสมัครออกไปร่วมบรรเทาทุกข์จากการเจ็บป่วยด้วย โครงการนี้ยังปฏิบัติงานอยู่เป็นประจำถึงปัจจุบัน อาสาสมัครที่ออกไปปฏิบัติงาน มีทั้งชาวไทย และชาวพุทธจากต่างประเทศ เช่น ชาวพุทธจากหลายสมาคมและหลายนิกายจากประเทศญี่ปุ่น ที่ได้ส่งอาสาสมัครเข้าร่วมปฏิบัติงานด้วยเสมอๆ (อนุรุท ว่องวานิช, 2548)

จากการที่ท่านเป็นกรรมการอำนวยการสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เป็นกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพและส่งเสริมอาชีพคนพิการ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เป็นกรรมการกองทุนพระราชทานช่วยเหลือการศึกษาเด็กยากจน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เป็นกรรมการประสานงานช่วยเหลือทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครที่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศชาติ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย จึงเป็นเหตุให้ท่าน ต้องให้การช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย ภัยแล้ง ภัยหนาว หรือภัยสงคราม โดยหน้าที่อยู่แล้ว

1.1.2 ด้านการมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน หรือมอบทุนเนื่องในโอกาสต่างๆ

จากการศึกษาค้นคว้าด้านนี้ของเศรษฐีในสมัยพุทธกาล ไม่พบว่า มีการมอบทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน หรือมอบทุนเนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น ครบรอบวันเกิด หรือครบรอบปีวันตาย เป็นต้น ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นหลักฐานอ้างอิงได้ จะมีก็แต่การส่งและการมอบทุนเป็นค่าใช้จ่ายให้กับลูกชายหรือคนในสกุลไปแล้วเรียนศิลปวิทยาใน สำนักทศปาโมกข์ที่มีชื่อเสียงบ้าง ทั้งนี้เพราะว่าการศึกษาในยุคก่อนกับยุคปัจจุบันแตกต่างกัน มาก ยุคก่อนด้านการศึกษายังไม่มีความเจริญก้าวหน้าหรือแพร่หลายเหมือนในยุคปัจจุบัน

การเรียนการสอนในสมัยพุทธกาลนั้น เกศินี ลืมบุญสืบสาย (2545 : 18 – 19) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนสรรพวิทยาต่างๆ ที่เรียกว่า ศิลปศาสตร์ ในสมัยนั้นเอาไว้ว่า จะมีความสมบูรณ์และครบถ้วนที่เมืองตักสิลา ซึ่งเป็นราชธานีของแคว้นคันธาระ โดยเป็นที่ทราบและยอมรับกันในสมัยนั้นว่า เมืองตักสิลาเป็นเมืองที่อุดมด้วยวิชาการและความรู้ยิ่งกว่าเมืองในแคว้นอื่น ๆ เพราะมีสำนักศึกษาวิชาการมากมายครบถ้วน แต่ละสำนักมีทศปาโมกษ์คือ อาจารย์ผู้สอนวิชาที่มีชื่อเสียงโด่งดัง และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละวิชา เป็นเจ้าสำนัก เมืองตักสิลาจึงเปรียบเหมือนเป็นนครแห่งวิชาการ เป็นเมืองแห่งมหาวิทยาลัยที่ประสิทธิ์ประสาทสรรพวิทยาทั้งหลายให้ผู้ตั้งใจมาศึกษาหาความรู้เป็นบัณฑิตในสาขาวิชาการต่างๆ จำนวนมาก

ผู้เรียนที่ปัจจุบันเรียกว่า “นิสิต” ในสมัยนั้นมีอยู่ 2 ประเภทคือ ในกรณีผู้ศึกษาเป็นคนยากจน ไม่มีทรัพย์เสียค่าเล่าเรียนแต่หากตั้งใจที่จะศึกษาเล่าเรียน ก็เล่าเรียนได้ โดยต้องอยู่รับใช้อาจารย์ ช่วยทำงานทุกอย่างตามแต่อาจารย์จะเรียกใช้ ตั้งแต่ตักน้ำ ผ่าฟัน หุงหาอาหาร ทำความสะอาดบ้านเรือน บิบนวด ฯลฯ เรียกง่ายๆ ว่าเอาแรงงานของตนเป็นค่าบูชาครู แต่ถึงเวลาเรียนก็ได้เรียน หมดเวลาเรียนก็ต้องทำงาน

อีกกรณีหนึ่ง ผู้ที่ศึกษาเป็นคนฐานะดี มีทรัพย์เสียค่าเล่าเรียน เมื่อสมัครขอเป็นศิษย์เล่าเรียนวิชาและอาจารย์ตกลงรับเป็นศิษย์แล้ว ได้อาศัยอยู่กินในสำนักของอาจารย์ โดยต้องจ่ายทรัพย์ให้อาจารย์ตามที่ท่านตั้งอัตราไว้ เป็นการตอบแทนค่าเล่าเรียน ค่าอยู่และค่ากิน แม้อยู่ในสำนักก็ไม่ต้องทำงานให้อาจารย์ มีหน้าที่เล่าเรียนหนังสืออย่างเดียว

ส่วนเศรษฐีในยุคปัจจุบันนั้น จากการสัมภาษณ์พบว่า แต่ละท่านได้มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน หรือมอบทุนเนื่องในโอกาสต่างๆ เป็นประจำ

ชิน โสภณพนิช หลังจากที่ได้ก่อตั้งธนาคารกรุงเทพ จำกัด มหาชน ขึ้นมาได้จัดสรรทุนอันเป็นดอกเบี๋ยของธนาคารส่วนหนึ่งมาจัดตั้งเป็นกองทุนธนาคารกรุงเทพขึ้น เพื่อให้พนักงานในธนาคารได้ใช้ศึกษาทางด้านการเงินการธนาคารในต่างประเทศบ้าง ได้ตั้งเป็นมูลนิธิธนาคารกรุงเทพแล้วนำดอกเบี๋ยมาใช้เป็นทุนให้กับเด็กนักเรียนที่ชนะเลิศ ในการตอบปัญหาด้านความรู้ทั่วไปทางสถานีโทรทัศน์บ้าง ช่วยเหลือกิจการทางด้านการศึกษาให้กับสถานศึกษาทุกระดับชั้นทั่วประเทศ ที่ทำหนังสือขอทุนการศึกษามายังที่ทำการ สำนักงานใหญ่ของธนาคารบ้าง ปีหนึ่งๆ เป็นมูลค่าหลายล้านบาท นอกจากนี้ ยังได้มอบทุน กับพนักงานธนาคารที่ขยันและตั้งใจทำงาน มอบทุนการศึกษาแก่นบุตรธิดาของพนักงานธนาคาร ที่เรียนดีมีความประพฤติเรียบร้อย มอบทุนแก่เด็กนักเรียนตามชนบท เนื่องในโอกาสครบรอบ วันเกิดของชิน โสภณพนิช เป็นประจำทุกปี จนกระทั่งชิน โสภณพนิช เสียชีวิต ปัจจุบัน ยังเหลือมูลนิธิของชิน โสภณพนิช

เพื่อนำดอกเบี้ยมาใช้ในการมอบเป็นทุนการศึกษา ให้กับพนักงานและนักเรียนนักศึกษาอยู่ (ชาตรี โสภณพนิช,2548)

เทียม โชควัฒนา ได้ช่วยเหลือสังคมด้านการมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน และมอบทุนการศึกษาเนื่องในโอกาสอื่นๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทายาทของเทียม โชควัฒนา ได้ความว่า เทียม โชควัฒนา ได้ริเริ่มมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนด้วยโครงการทุนการศึกษาจากผงซักฟอกเป่าปุ้นจีน โดยการให้เด็กนักเรียนจากโรงเรียนต่างๆ สมัครเข้ามาตอบปัญหาชิงทุนการศึกษาทางสถานีโทรทัศน์ โดยทำอยู่เป็นเวลาหลายปี ต่อมาเมื่อหยุดการผลิตผงซักฟอกเป่าปุ้นจีนแล้ว ได้หันมาสนับสนุนให้ทุนการศึกษาแก่นุตรธิดาของพนักงานบริษัทในเครือสหพัฒน์ และให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาให้กับสถานศึกษาต่างๆ เนื่องในโอกาสครบรอบวันเกิด หรือวันก่อตั้งบริษัทบ้าง ปัจจุบันหลังจากที่เทียม โชควัฒนา เสียชีวิตแล้ว ได้ก่อตั้งมูลนิธิเทียม โชควัฒนาขึ้น เพื่อนำดอกเบี้ยที่ได้มาใช้ในการกุศล มีการมอบทุนแก่เด็กที่ยากจนแต่เรียนดี และการกุศลอื่นๆ แล้วแต่ความจำเป็น (บุญเกียรติ โชควัฒนา,2548)

บุญยง ว่องวานิช ได้ช่วยเหลือสังคมด้านการศึกษา มีการมอบทุนการศึกษา แก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน และมอบทุนการศึกษาเนื่องในโอกาสอื่นๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทายาทของบุญยง ว่องวานิช พบว่า ท่านเป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียนยุวพุทธพิทยา เปิดสอนนักเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2524 และขยายระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในปีถัดมา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นธรรมทายาทเป็นพลเมืองที่ดี และเป็นการสงเคราะห์เด็กที่ขาดแคลน ให้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาอบรมโดยไม่เสียค่าเล่าเรียน และส่งเสริมให้มีการพัฒนาการทุกด้าน เท่าเทียมกับเด็กคนอื่น ๆ วัสดุอุปกรณ์สิ่งจำเป็นทั้งหลายของโรงเรียน ได้รับบริจาค จากผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป ขณะนี้มีนักเรียนประมาณ 120 คน การสอนเน้นให้ความรู้ตามหลักสูตรทั่วไป มีการอบรมให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดีและมีคุณธรรม เพื่อการเป็นคนดี มีประโยชน์ในสังคม นอกจากนี้ยังช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเพื่อเด็กนักเรียนที่เรียน แต่ขาดทุนทรัพย์ให้กับโรงเรียนต่างๆ ที่ได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์มา โดยจะนำมาพิจารณาให้การช่วยเหลือกับคณะกรรมการของมูลนิธิว่องวานิช เพื่อให้การช่วยเหลือ ตามความเหมาะสมแก่ทุกโรงเรียนที่ขอความช่วยเหลือมา (อนรรฐ ว่องวานิช,2548)

เมื่อคราวที่เกิด ธรณีพิบัติภัยที่ฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย คุณอนรรฐผู้เป็นบุตรชาย นำคณะองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พสล.) องค์การยุวพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (ยพสล.) มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก (มพล.) วิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ และชมรมธรรมะในสวนร่วมเดินทางไปมอบทุนแก่เด็กด้อยโอกาสและเด็กกำพร้า

จากกรณีพิบัติภัยที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ บ้านบางลึก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา โดยมีท่านผู้ว่าราชการจังหวัดพังงาเป็นประธานในพิธี และมอบสื่อการเรียนการสอนให้แก่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ และมอบแป๊ะเฮ็นตรางูให้กับทหารกองพลพัฒนาที่ 1 – 3 จังหวัดพังงา อีกด้วย

1.1.3. ด้านการช่วยเหลือกิจการต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า เศรษฐีในสมัยพุทธกาลทั้ง 3 ท่าน คือ โฆสกเศรษฐี อนุตถบิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขามหาอุบาสิกา ได้ให้การช่วยเหลือกิจการต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เพราะว่าเศรษฐีทั้งหลายเป็นผู้ควบคุมกิจการการค้าและระบบเศรษฐกิจการเงิน การธนาคารของรัฐนั้นๆ ไว้ เนื่องจากเศรษฐีเป็นผู้ที่มีทรัพย์สมบัติมาก เมืองหรือรัฐไหนไม่มีเศรษฐี เมืองและรัฐนั้นจะมีแต่ความยากจน จึงจำเป็นต้องแสวงหาเศรษฐีหรือทายาทของเศรษฐีที่อยู่เมืองหรือรัฐอื่นๆ มาอยู่ประจำ เพื่อต้องการให้เศรษฐีนั้นช่วยทำให้ระบบเศรษฐกิจการค้าของเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้น

หน้าที่หลักของเศรษฐีในสมัยพุทธกาล นอกจากทำให้ระบบเศรษฐกิจของเมืองนั้นๆ มีความเจริญแล้ว ยังเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือภาครัฐในการช่วยเหลือภัยเข้าบารุงคลังหลวงด้วย

อนุตถบิณฑิกเศรษฐี เป็นเศรษฐีที่มีหมู่บ้านเรียกเก็บภาษีที่แคว้นกาลิซึ่งขึ้นกับแคว้นโกศล เพื่อนำเข้าไปถวายพระเจ้าปเสนทิโกศล ที่ทำหน้าที่ปกครองแคว้นโกศล ทั้งนี้เพราะว่าท่านเศรษฐีมีความคุ้นเคยกับพระเจ้าปเสนทิโกศลมาก เนื่องจากตำแหน่งเศรษฐีประจำแคว้นโกศลที่ท่านเศรษฐีได้มานั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเป็นผู้แต่งตั้งให้ (รังษิ สุตนต์, 2544 : 82) และเป็นธรรมเนียมที่เศรษฐีทุกคนจะต้องปฏิบัติในทุกๆ วัน ก็คือจะต้องเข้าเฝ้าถวายบังคมกษัตริย์ผู้ปกครองแคว้นนั้นๆ ทุกวัน คัมภีร์อรรถกถาชาดก พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 2 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 44) ทั้งนี้เพื่อให้กษัตริย์ได้ปรึกษาหารือเรื่องเศรษฐกิจการค้าในเมืองนั้นๆ ไปด้วย ด้วยเหตุนี้เอง ที่ทำให้เศรษฐีทั้งหลาย นอกจากมีความคุ้นเคยใกล้ชิดกับพระราชแล้ว ยังมีความคุ้นเคยใกล้ชิดกับประชาชนชาวเมืองไปด้วย จนกลายเป็นที่รักและนับถือทั้งพระราชและชาวเมืองไปโดยปริยาย

นอกจากนี้เศรษฐีที่เป็นหัวหน้ากลุ่มอาชีพในสมัยพุทธกาล ยังเป็นผู้ออกเหรียญกษาปณ์ใช้ในการแลกเปลี่ยนอีกด้วย ลักษณะของเหรียญ เป็นเหรียญทองแดง รูปสี่เหลี่ยมหนักประมาณ 146 เมล็ดข้าวสาร ผู้เป็นเจ้าของเงินจะรับประกันน้ำหนักและความสวยงามของเงินของตน แล้วทำเครื่องหมายไว้ที่เหรียญนั้น จากเรื่องกุมภโฆสกะ กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับเหรียญกษาปณ์ไว้ว่า กุมภโฆสกะ บุตรเศรษฐีแห่งกรุงราชคฤห์ ได้ปลอมตัวเป็นคนจน

ทำงานรับจ้างเลี้ยงชีพ ต่อมานางสนมของพระเจ้าพิมพิสารได้ใช้อุบายขอเหรียญกษาปณ์ของเขา แล้วนำไปถวายพระเจ้าพิมพิสาร เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทอดพระเนตรเหรียญนั้นแล้วก็แน่พระทัยว่า กุมภโฆสกะเป็นเศรษฐี จึงรับสั่งให้เรียกกุมภโฆสกะเข้าเฝ้าแล้วตรัสถามถึงฐานะที่แท้จริง เพราะจำนนด้วยหลักฐานคือเหรียญกษาปณ์นั้น กุมภโฆสกะจึงต้องยอมรับความจริง (พงศัพัตน์ จันทรวราทิตย์, 2522:11) จากตัวอย่างนี้แสดงว่าเหรียญนั้นจะต้องมีเครื่องหมายอย่างใด อย่างหนึ่ง จึงทำให้พระเจ้าพิมพิสารทราบถึงฐานะของกุมภโฆสกะ นอกจากเป็นผู้ออกเหรียญแล้ว เศรษฐีในสมัยพุทธกาลบางท่านยังมีการใช้เอกสารเงินเชื่อหรือตัวเงินกันด้วย

สำหรับเศรษฐีในยุคปัจจุบันของประเทศไทยแล้ว จากการสัมภาษณ์พบว่า เศรษฐีทั้ง 3 ท่านให้การช่วยเหลือกิจการต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างดี อย่างเช่น ได้ช่วยเหลือด้านภาษีบำรุงบ้านเมืองแก่ภาครัฐปีหนึ่งๆ หลายล้านบาท อีกทั้งช่วยเหลือ กิจการทุกอย่างที่ภาครัฐขอความร่วมมือมา เช่น การช่วยเหลือสมทบทุนในการจัดงานเฉลิมฉลอง พระชนมพรรษาทั้งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เป็นประจำทุกปี หรือเป็นเจ้าของภาพถวายผ้ากฐินพระราชทานเป็นประจำทุกปี ช่วยเหลือทางการเงินและสิ่งของแก่มูลนิธิ สมาคม หรือสถานสงเคราะห์ต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน เป็นประจำทุกปี อาทิเช่น มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิคนตาบอดแห่งประเทศไทย มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เป็นต้น

โดยเฉพาะ ดร. บุญยง ว่องวานิช แล้ว ได้อุทิศตนเพื่อการพัฒนาสังคมควบคู่กับ การบริหารงานธุรกิจ ผลงานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมซึ่งประกอบด้วย งานด้านต่างๆ ที่สำคัญๆ คือ งานทางด้านการเมือง เคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัดพระนคร เป็นสมาชิกสมัชชาแห่งชาติ เป็นอนุกรรมการที่ปรึกษาระเบียบนายกรัฐมนตรีกี่ยวกับการพัฒนา แผนและนโยบายทางวิทยาศาสตร์ เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เป็นกรรมการ ในคณะกรรมการเศรษฐกิจ เป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และ พลังงาน และเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

งานด้านพัฒนาคุณธรรม เป็นกรรมการกลางพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย เป็นประธานยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย เป็นประธานสร้างศูนย์วีปัสสนากัมมัฏฐาน หรือธรรมสถานว่องวานิช ที่จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม เป็นผู้ริเริ่ม โครงการพระพุทธรูปศานวันอาทิตย์ การริเริ่มโครงการศึกษาและปฏิบัติธรรมสำหรับเยาวชน ภาคฤดูร้อน และการบริจาคที่ดินเพื่อก่อสร้างธรรมสถานท่าอำเภอเชียงกราน จังหวัดน่าน เพื่อต้องการทำให้เป็นเมืองศาสนา คือผู้คนที่อยู่ที่นั่นจะต้องปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล หรือถือศีล 5 เป็นนิตยเหมือนกันทุกคน

งานด้านการสร้างงานและอาชีพ เป็นประธานคณะกรรมการก่อตั้งสมาคมอุตสาหกรรมไทยขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2509 ปัจจุบันคือสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นคณะกรรมการก่อตั้งบริษัท อาหารสากล จำกัด ซึ่งต่อมาได้เลื่อนเป็นกรรมการผู้อำนวยการ และประธานกรรมการบริษัท อาหารสากล จำกัด และลดลงมาเป็นแค่กรรมการของบริษัท ในยุคต่อมา

งานด้านการส่งเสริมการศึกษา เป็นเลขาธิการกิตติมศักดิ์สมาคมอัสสัมชัญ เป็นผู้ช่วยผู้ตรวจการลูกเสือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยาลัยเทคนิคภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกรรมการกองทุนวิจัย สภาวิจัยแห่งชาติ เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นอาจารย์พิเศษ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเป็นกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นกรรมการกองทุนพระราชทานช่วยเหลือการศึกษาเด็กยากจน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย

ด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย ได้เสนอโครงการสร้างศูนย์ป้องกันและรักษาโรคมะเร็งให้กับสภาอากาศไทย โดยเป็นผู้สละทรัพย์สินรายใหญ่และชักชวนผู้มีกุศลจิตร่วมกันสร้างอาคาร 10 ชั้น ทันสมัย ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ปัจจุบันอาคารดังกล่าวใช้ชื่อว่า ตึก “ล้วน – เพิ่มพูน ว่องวานิช” ได้ก่อสร้างเสร็จสมบูรณ์และได้รับการตกแต่งภายในรองรับเครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัยจากต่างประเทศ และได้เปิดรับใช้ให้บริการแก่ประชาชนทั่วไปจนกระทั่งปัจจุบันนี้

ด้านการส่งเสริมผู้บำเพ็ญประโยชน์และทำความดี ได้จัดตั้งมูลนิธิสรรพรรณิต ซึ่งแปลว่า ทุกคนสรรเสริญ โดยได้ชักชวนคนกลุ่มหนึ่งประกอบด้วยอาจารย์มหาวิทยาลัย นิสิต นักศึกษา นายแพทย์ นักอุตสาหกรรม พ่อค้าและประชาชนร่วมมือกันจัดตั้ง “ชุมชนส่งเสริมพลเมืองดี” ขึ้น เพื่อเลือกสรรคนไทยที่กระทำความดี อันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ โดยมี ดร.บุญยง ว่องวานิช เป็นประธานมูลนิธิ นอกจากนี้ยังได้ก่อตั้งมูลนิธิ ว่องวานิช ขึ้น โดยชักชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคเงินทุน เพื่อทำการสาธารณกุศลต่างๆ และในการส่งเสริมผู้ทำความดี

ด้านการช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์แก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากเหตุต่างๆ เป็นกรรมการอำนวยการสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เป็นกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพและส่งเสริมอาชีพคนพิการ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เป็นกรรมการกองทุนพระราชทานช่วยเหลือการศึกษาเด็กยากจน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เป็นกรรมการประสานงานช่วยเหลือทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครที่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศชาติ สภาสังคมสงเคราะห์แห่ง

ประเทศไทย (อนุรุท ว่องวานิช, 2548)

1.2 ด้านสังคมสงเคราะห์

1.2.1 การสงเคราะห์แก่ญาติพี่น้อง

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า เศรษฐีในสมัยพุทธกาลทั้ง 3 ท่าน ได้ให้การสงเคราะห์แก่ญาติพี่น้องของตนเองเป็นอย่างดี

โฆสกเศรษฐี เป็นผู้ใฝ่ใจในการทำบุญและบริจาคทานมากผู้หนึ่ง ทั้งนี้เพราะชีวิตครั้งเยาว์วัยของท่านรอดพ้นจากความตายมาหลายครั้ง จึงคิดว่าเป็นเพราะผลบุญเก่าที่เคยทำไว้ ฉะนั้นในชาตินี้จึงพยายามสร้างบุญไว้ให้มาก ในส่วนของการสงเคราะห์ญาติพี่น้องนั้น โฆสกเศรษฐีได้ให้การสงเคราะห์นางสามาวดี ซึ่งเป็นลูกสาวของเพื่อนสนิทที่เป็นเศรษฐีแห่งภัททวดีนครไว้เป็นบุตรบุญธรรมของตน ซึ่งเหตุการณ์มีอยู่ว่า เมื่อภัททวดีนครได้เกิดอหิวาตกโรคระบาดขึ้น ภัททวดีเศรษฐีผู้เป็นบิดาของนางสามาวดีจึงได้พาภรรยาและลูกสาวหลบหนีโรคระบาดไปหาโฆสกเศรษฐีที่เมืองโกสัมพี การเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก เสบียงที่เตรียมไปหมดลง ท่านเศรษฐีและภรรยาได้ถึงแก่กรรมก่อนที่จะได้พบกับโฆสกเศรษฐี นางสามาวดีได้เข้าไปขออาหารจากโรงงานของโฆสกเศรษฐี เมื่อโฆสกเศรษฐีทราบว่านางเป็นธิดาของภัททวดีเศรษฐี จึงได้รับนางไว้เป็นบุตรบุญธรรม และส่งเสริมให้นางได้อภิเษกสมรสกับพระเจ้าอุเทนผู้ครองนครโกสัมพีอีกด้วย (พงศพันธ์ จันทรวราหิตย์, 2522 : 127 – 128)

อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นบุคคลที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ได้ให้การสงเคราะห์และอนุเคราะห์ญาติพี่น้องและประชาชนทั่วไปมาตลอด จนได้รับการขนานนามว่าอนาถบิณฑิกะ ซึ่งหมายถึงเป็นคนมีอาหารสำหรับเป็นทานแก่คนไร้ที่พึ่ง ในส่วนของการสงเคราะห์ญาติพี่น้องของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีนั้น ท่านได้ให้การสงเคราะห์ตามที่ค้นพบเป็นหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์มีดังนี้

ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้ให้การสงเคราะห์ลูกชายของท่านชื่อกาละ ผู้ไม่เคยปรารถนาจะเข้าเฝ้าพระศาสดา เวลาที่พระศาสดาเสด็จมาที่เรือน อีกทั้งไม่ปรารถนาจะฟังธรรมหรือรับใช้พระภิกษุสงฆ์ แม้ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีผู้เป็นบิดาจะว่ากล่าวไม่ให้กระทำอย่างนั้นก็ไม่เชื่อฟัง ท่านเศรษฐีเกรงว่าถ้าลูกชายประพฤติอย่างนี้ จะต้องตกเวจจันรกแน่นอน เมื่อตนยังมีชีวิต และยังเห็นลูกชายอยู่ แล้วลูกชายของตนจะต้องตกนรกเพราะการกระทำของเขาเช่นนั้นไม่สมควร ท่านได้ใช้ทรัพย์ทำลายชื่อเสียงของลูกชาย โดยขอให้นายกาละผู้เป็นลูกชายสมาทานอุโบสถศีล ไปวัดฟังธรรมแล้วกลับบ้านจะให้เงิน 100 กหาปณะ

วันต่อมา ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีขอให้นายกาละผู้เป็นลูกชายไปนั่งฟังธรรม

เมื่อพระพักตร์ของพระศาสดา แล้วเรียนข้อธรรมบทหนึ่งให้ได้แล้วกลับมา จะให้เงินอีก 1,000 กหาปณะ นายกาละไปพระเชตวันมหาวิหาร แล้วไปนั่งฟังธรรมเทศนาอยู่ข้างหน้าพระศาสดา เรียนข้อธรรมบทหนึ่งจนจำได้แล้วต้องการจะหนี พระศาสดาจึงทรงบันดาลให้เขากำหนดจำไม่ได้ เมื่อนายกาละกำหนดจำข้อธรรมนั้นไม่ได้ ก็คิดจะกำหนดจำข้อธรรมอื่นๆ ซึ่งปกติบุคคลผู้ฟังธรรมด้วยความตั้งใจว่าจะเรียนธรรมจัดว่าเป็นผู้ฟังธรรมโดยเคารพ เมื่อบุคคลตั้งใจฟังธรรมอย่างนี้ธรรมย่อมให้ผล นายกาละฟังธรรมด้วยตั้งใจว่า จะกำหนดจำข้อธรรมที่สูงๆ ขึ้นไป จึงได้บรรลุโศคาปัตติผล เมื่อกลับมาบ้านแล้วก็ไม่ต้องการเงิน (รังษี สุทนต์, 2544 : 88 – 89)

นอกจากนี้ ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้ให้การสงเคราะห์ลูกสาวคนโตชื่อว่า มหาสุกัถา โดยมอบหมายให้ทำหน้าที่ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ เป็นเหตุให้นางได้ฟังธรรมแล้วบรรลุโศคาปัตติผล ต่อมานางมหาสุกัถาได้แต่งงานมีสามีแล้วได้ไปอยู่บ้านสามี ท่านเศรษฐีจึงได้มอบหมายให้ลูกสาวคนรอง ชื่อว่า จุพสุกัถา ทำหน้าที่ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์แทนนางมหาสุกัถา นางจุพสุกัถาได้ทำหน้าที่ถวายอาหารและฟังธรรมจนบรรลุโศคาปัตติผล ต่อมาได้แต่งงานมีสามีแล้วได้ไปอยู่บ้านสามี อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้มอบหมายให้ลูกสาวคนเล็กชื่อว่า สุมนา มาทำหน้าที่ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์แทนนางได้ทำหน้าที่และได้ฟังธรรมจนบรรลุสกทาคามีผล เมื่อนางได้ถึงแก่กรรมได้ไปเกิดอยู่ที่สวรรค์ชั้นดุสิต (รังษี สุทนต์, 2544 : 90)

นางวิสาขามหาอุบาสิกา ได้ให้การสงเคราะห์แก่ญาติพี่น้องของตน ที่มีปรากฏในคัมภีร์ธรรมบทที่พอจะยกมาเป็นกรณีศึกษาได้นั้น ได้แก่เมื่อคราวที่ช่วยทำให้มิกคารเศรษฐีผู้เป็นบิดาของสามีของนาง ที่ปกติจะเป็นคนมีจกาทิฎฐิให้กลายเป็นคนสัมมาทิฎฐิ จากที่ไม่เคยให้ความเคารพศรัทธาเลื่อมใสมั่นคงต่อพระพุทธศาสนา กลายเป็นคนที่มีความเคารพศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงถาวร จากผู้ที่ไม่เคยบำรุงเลี้ยงดูพระภิกษุสงฆ์ บำรุงเลี้ยงดูแต่พวกปริพาชกหรือพวกชีเปลือยซึ่งเป็นนักบวชนอกพระพุทธศาสนา หันมาบำรุงเลี้ยงดูพระภิกษุสงฆ์แทนพวกปริพาชกหรือพวกชีเปลือย ซึ่งเหตุการณ์ในตอนนี้อยู่ที่

นางวิสาขามหาอุบาสิกาได้ดำเนินสมณชีเปลือยที่มาบริโภคอาหารที่บ้านของมิกคารเศรษฐีผู้เป็นพ่อค้าของนางว่า เป็นผู้ไม่มีหิริและโอตตปปะ เป็นพระอรหันต์ไม่ได้ พร้อมทั้งกล่าวตำหนิเศรษฐีผู้เป็นพ่อค้าของนาง ผู้ซึ่งแก่งทำเป็นมองไม่เห็นพระภิกษุรูปหนึ่งที่กำลังยืนรอรับอาหารบิณฑบาตที่หน้าบ้านของเศรษฐี นางวิสาขาก็กล่าวตำหนิพ่อค้าของนางในขณะที่กำลังยืนพักให้พ่อค้าที่กำลังบริโภคอาหารอยู่ว่า นิมนต์พระคุณเจ้าไปโปรดสัตว์ข้างหน้าเถิด พ่อของดิฉันกำลังบริโภคของเก่าอยู่ ทำให้เศรษฐีโกรธนางมาก ได้สั่งให้ข้าทาส

บริวารเก็บข้าวปลาอาหารออกไป และให้ขับไล่นางออกไปเสียจากบ้าน

เมื่อนางวิสาขาได้ยินเช่นนั้นจึงกล่าวว่า ดิฉันจะไม่ออกจากบ้านหลังนี้ ด้วยเหตุเพียงเท่านี้ ดิฉันก่อนจะมาสู่ตระกูลนี้บิดาได้มอบดิฉันให้อยู่ในความดูแลของพราหมณ์ ทั้ง 8 ท่าน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นแก่ดิฉัน จึงควรให้พราหมณ์ทั้ง 8 ท่านได้รับทราบ และเป็นผู้พิจารณา วินิจฉัยตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้นในครั้งนี้นี่ก่อน เมื่อเศรษฐีได้เรียกให้พราหมณ์ ทั้ง 8 มาวินิจฉัยคำพูด ของนางวิสาขา พราหมณ์เหล่านั้นกลับตอบว่า โทษของนางไม่มี แต่นางกลับพูดอย่างมีเหตุผล มิ การเศรษฐีเมื่อรู้ว่าลูกสะใภ้ไม่มีความผิด พยายามโต้แย้ง โดยการอ้างเหตุการณ์ต่างๆ ที่นางวิสาขา พร้อมทั้งบริวารกระทำที่หลังบ้านในคืนวันหนึ่ง นางวิสาขาชี้แจงว่าดิฉันพร้อมด้วยบริวารได้ไป ช่วยทำคลอดแม่ม้าอัศครที่กำลังคลอดลูก การที่เรามาอยู่ในตระกูลสามีเห็นเหตุการณ์เช่นนี้แล้ว กลับนั่งเฉยๆ ไม่เอาธุระเสียเลย เป็นสิ่งไม่สมควร (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณว โรรส, 2544 : 67 - 68)

เมื่อไม่มีเหตุผลที่จะมาโต้แย้ง ท่านเศรษฐีจึงยอมรับการตัดสินของพราหมณ์ นางวิสาขาได้ยกโทษให้ท่านเศรษฐี พร้อมทั้งต้องการบำรุงเลี้ยงดูพระภิกษุสงฆ์ ท่านเศรษฐีเข้าใจ ความรู้สึกของลูกสะใภ้ จึงอนุญาตให้นางบำรุงพระภิกษุสงฆ์ได้ตามความปรารถนาทุกประการ นางวิสาขาจึงได้นิมนต์พระพุทธรเจ้าพร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์มาฉันอาหารที่บ้านในวันรุ่งขึ้น พร้อมทั้งได้เชิญมิคารเศรษฐีมาช่วยเลี้ยงอาหารแก่พระพุทธรเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ด้วย

พวกชีเปลือยได้ให้เศรษฐีเลี้ยงดูบำรุงพระพุทธรเจ้าและพระภิกษุสงฆ์เหล่านั้นได้ แต่ อย่างนั่งใกล้ชิดให้นั่งเสียห่างๆ ทางด้านหลังของม่าน หลังจากทีพระพุทธรเจ้า พร้อมด้วยพระภิกษุ สงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว นางวิสาขาได้ให้คนใช้ไปเชิญพ่อค้า มาฟังพระธรรม เศรษฐี ได้มานั่งฟังธรรมของพระพุทธรเจ้าภายนอกม่านตามคำขอร้องของพวกชีเปลือย พระพุทธรเจ้าทรง แสดงธรรมโดยปรารภมิคารเศรษฐีเป็นสำคัญว่า บุคคลที่ให้ทานแล้ว ก็ยอมได้สมบัติที่ตน ปรารถนา ผู้ที่รักษาศิลไว้ดีเกิดมามีอวัยวะสมบูรณ์ ผู้ที่เจริญภาวนา หมั่นฟังธรรม เกิดมามีปัญญา ดี บุคคลที่ถูกความลุ่มหลงครอบงำมีความโลภอยากได้เป็นตัวนำ ตายแล้วไปเกิดเป็นสัตว์นรก หากบุคคลรักษาศิลเป็นประจํายอมไปเกิดเป็นมนุษย์ บุคคลที่มีหิริความละอายต่อบาป และ โอตตัปปะความเกรงกลัวต่อบาป ไม่ทำความชั่ว บำเพ็ญบุญกุศริยาวัตร 10 ประการ มีการให้ทาน รักษาชีวิต และเจริญภาวนา อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ ขวนขวาย ในเรื่องการทำบุญกุศล หมั่นฟัง ธรรม ทำความเห็นให้ตรง เป็นต้น อย่างนี้ชื่อว่าทางไปสวรรค์ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระ ยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 67 - 68)

ฝ่ายมิคารเศรษฐีซึ่งฟังธรรมอยู่นอกม่าน ได้เข้าใจแจ่มแจ้งในหลักธรรมที่ พระพุทธรองค์ทรงแสดง เป็นเหตุให้ได้บรรลุนิพพานเป็นพระโสดาบันในเวลาต่อมา

เป็นผู้มีศรัทธาตั้งมั่นไม่หวั่นไหว ดังที่เรียกว่า อจลศรัทธา เป็นผู้หมดความสงสัยในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ พร้อมทั้งแต่งตั้งนางวิสาขาในตำแหน่งมิกการมารดา ด้วยการเปล่ง วาจา ว่า เจ้าจงเป็นมารดาของฉันทันตั้งแต่นี้ต่อไป อีกทั้งยังสรรเสริญนางวิสาขาเมื่อพระพักตร์ของ พระพุทธเจ้าว่า หลิงสะเก็ทของข้าพระองค์มาสู่เรือนนี้เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุข แก่ข้าพระองค์โดยแท้ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 67 - 68)

ส่วนเศรษฐีในยุคปัจจุบันของประเทศไทยที่ใช้เป็นกรณีศึกษาทั้ง 3 ท่าน จากการสัมภาษณ์พบว่า เศรษฐีทั้ง 3 ท่าน ได้ให้การสงเคราะห์แก่ญาติพี่น้องของตนเป็นอย่างดี

ชิน โสภณพนิช ได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมลูกหลานและญาติพี่น้องของตน ให้ได้รับการศึกษาจนจบระดับปริญญาชั้นทุกคน มอบหมายงานให้ทำในตำแหน่งต่างๆ จนขยายกิจการทางธุรกิจในเครือของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) จนกลายเป็นธนาคาร ที่มีชื่อเสียงและมีความเจริญรุ่งเรืองอยู่คู่กับสังคมไทยมาจนถึงยุคปัจจุบัน (ชาติรี โสภณพนิช, 2548)

เทียม โชควัฒนา ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ หรือให้การสงเคราะห์แก่บุตรหลาน และญาติพี่น้องในตระกูลโชควัฒนาเป็นอย่างดียิ่งเช่นกัน ดังเห็นได้จากการสนับสนุนทางด้าน การเรียนการศึกษาจนจบชั้นปริญญา สนับสนุนทางด้านการค้าขาย ในเครือสหพัฒน์-พิบูลย์จนเป็น ปีกแผ่นและมีชื่อเสียงโด่งดัง สามารถขยายกิจการในเครือออกไปอีกเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยัง สนับสนุนให้บุตรหลานและญาติในตระกูลทุกคนให้การช่วยเหลือสังคมได้อย่างเต็มที่ (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2548)

บุญยง ว่องวานิช ได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ให้การสงเคราะห์แก่บุตรหลาน และญาติพี่น้องในตระกูลว่องวานิชเป็นอย่างดี ทั้งในด้านส่งเสริมการศึกษา จนบุตรหลานและญาติ พี่น้องเรียนจบชั้นสูงสุดในด้านสาขาต่างๆ เมื่อคนเหล่านั้นได้ศึกษาเล่าเรียนจนจบ ตามที่ ต้องการแล้ว ก็กลับมาช่วยเหลือดูแลบริหารจัดการของบริษัทในเครืออังกฤษตรงจนกระทั่งมี ความเจริญรุ่งเรือง จึงต้องขยายกิจการสาขาออกไปอีกมากมาย ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพราะ ทุกคนมีความ ลำบากในบุญคุณ และเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูทวดเวทีที่บุญยง ว่องวานิช ได้มีให้กับพวก ตน

บุญยง ว่องวานิช จะพยายามสอนและฝึกอบรมบุตรหลานของตนทุกคน โดยเริ่มตั้งแต่เล็กๆ จะสอนให้ไหว้พระเข้าเียน ฝึกหัดให้ท่องบทสวดมนต์ อบรมธรรมะ หัวข้อต่างๆ ให้ลูกได้ฟังและนำไปปฏิบัติที่สำคัญๆ เช่น เรื่องความกตัญญูทวดเวทีต่อผู้มีพระคุณ เรื่องความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่และการทำงาน เรื่องการรู้จักเสียสละ ฝึกการทำสมาธิ ฝึกให้รักษาศีล 5 ฝึกให้รู้จักกตเวทิตาพระภิกษุเป็นประจำทุกวัน (อนุรุทธ ว่องวานิช, 2548)

นอกจากนี้ บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับบุตร ธิดาและญาติพี่น้อง

ของเศรษฐีทั้งในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบันที่ตรงกันคือ การที่ท่านเศรษฐีปฏิบัติ ตามหลักธรรมที่เรียกว่า ทิส 6 ได้อย่างเหมาะสม อย่างเช่น ในคัมภีร์ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 11 ข้อที่ 267 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 212 – 214) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติต่อ ปัจฉิมทิส (ทิสเบื้องหลังคือบุตร) ไว้ 5 ประการ คือ

- (1) ห้ามปรามจากการทำความชั่ว
- (2) ให้ตั้งอยู่ในความดี
- (3) ให้ศึกษาศิลปวิทยาที่ดี
- (4) หาคู่ครองที่สมควรให้
- (5) มอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควร

และได้กล่าวถึง ปัจฉิมทิส (ทิสเบื้องหลังคือ ภรรยา) ไว้ 5 ประการ คือ

- (1) ยกย่องให้เกียรติสมฐานะที่เป็นภรรยา
- (2) ไม่ลบหลู่และดูหมิ่นดูแคลน
- (3) ไม่นอกใจ
- (4) มอบความเป็นใหญ่ในบ้านให้
- (5) หาเครื่องประดับมาให้เป็นของขวัญตามโอกาส

1.2.2 การสงเคราะห์แก่บริวารและผู้ได้บังคับบัญชา

การสงเคราะห์แก่บริวารและผู้ได้บังคับบัญชานั้น เศรษฐีในสมัยพุทธกาลทุกคน จะทำการสงเคราะห์ด้านนี้เป็นอย่างดีไม่ขาดตกบกพร่องในหน้าที่ของความเป็นเศรษฐี จากการศึกษาพบว่า เศรษฐีทุกคนจะให้การสงเคราะห์แก่บริวารและผู้ได้บังคับบัญชาของตนเอง เป็นอย่างดีในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านหน้าที่การงาน ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน ยารักษาโรค หรือแม้แต่ทรัพย์สินเงินทอง

โฆสกเศรษฐี ส่งเสริมให้นางสามาวดีได้อภิเษกสมรสกับพระเจ้าอุเทน เจ้าเมืองโกสัมพี (พงศัพัตน์ จันทรวราทิตย์, 2522 : 127 – 128)

อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้สงเคราะห์หญิงรับใช้คนหนึ่งชื่อว่าปุลณณาให้บวชเป็น นางภิกษุณี และปฏิบัติธรรมจนสำเร็จพระอรหัตผล ซึ่งมีเรื่องปรากฏในคัมภีร์เถรีคาถา (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 343) มีใจความว่า นางปุลณณา มีหน้าที่นำหม้อน้ำ ไปตักน้ำที่ตาน้ำ แล้วแบกหม้อน้ำกลับมาใส่คุ่มเพื่อไว้ใช้บริโภคในบ้านของ อนาถบิณฑิกเศรษฐี ต่อมาได้รับการปลดปล่อยจากการเป็นทาส และได้รับอนุญาตให้บวชใน พระพุทธศาสนา ตามพระพุทธบัญญัติ คนที่เป็นทาสมาขอบวช พระพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาตให้บวช ถ้าพ้นจากความเป็นทาสจึงอนุญาตให้บวชได้

สาเหตุที่นางปุลณาพ้นจากความเป็นทาสนั้น มีเรื่องปรากฏในคัมภีร์ อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต อรรถกถา (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 4 หน้า 151 – 152) ความว่า สมัยหนึ่ง หลังจากออกพรรษาปวารณาแล้ว พระพุทธองค์รับสั่งให้พระอัครสาวก ทั้งสองคือ พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะอยู่ที่พระเชตะวัน ส่วนพระองค์จะเสด็จจาริกไป ทักขิณาคีรี พระเจ้าปเสนทิโกศล ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี นางวิสาขามหาอุบาสิกา และประชาชนอีกมากมาย ไม่อาจจะทูลให้พระพุทธองค์เสด็จกลับได้

นางปุลณาทาสีทราบเรื่องนั้นเข้า ได้รับอาสาท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีว่าจะนิมนต์ พระพุทธองค์ให้เสด็จกลับมาประทับที่พระเชตะวัน อนาถบิณฑิกเศรษฐีรับปากว่าจะปลดปล่อยนาง ให้เป็นไท พ้นจากความเป็นทาสี ถ้านางปุลณาสามารถทำได้ นางปุลณารีบตามไปเข้าเฝ้า พระพุทธเจ้า ถวายบังคมแล้วกราบทูลขอให้พระพุทธองค์เสด็จกลับ โดยนางทูลรับว่า ตนจะตั้งมั่นในสัจธรรมทั้งหลาย และจะรักษาศีล 5 พระพุทธองค์ทรงประทานสาธุการ ให้นางปุลณาแล้วเสด็จกลับ เพราะเพียงคำกล่าวของนางปุลณาประโยคเดียว ด้วยพระองค์ ทรงเคารพธรรม

หลังจากพระพุทธองค์ได้เสด็จกลับเข้าไปยังพระเชตะวันมหาวิหารแล้ว มหาชน ต่างพากันสาธุการให้แก่นางปุลณานับพันครั้ง นางปุลณาได้รับอนุญาตจากท่านอนาถบิณฑิก เศรษฐีแล้วจึงไปบวชในสำนักภิกษุณี นางปุลณาได้สำเร็จเป็นพระโสดาบันเพราะได้ฟัง สีนันทสูตร

นางวิสาขามหาอุบาสิกา แม้ว่านางจะอยู่ในตระกูลผู้ดีมีทรัพย์มหาศาลก็ตาม แต่นางกลับเป็นคนใจดีมีเมตตาชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยไม่แยกว่าคนๆ นั้น จะยากดีมีจน ดังจะเห็นได้ว่า ทาสกรรมกรและคนใช้ของนางทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความเต็มใจ มีความจงรักภักดีเจ้านายเสมอ อย่างเช่นเมื่อคราวที่ธัญชัยเศรษฐีก่อนจะส่งนาง ไปตระกูลสามี ก็ได้มอบหน้าที่ให้คนใช้ติดตามไปช่วยงาน พวกคนใช้ต่างก็เต็มใจไปช่วยงาน กันมากมาย รวมทั้งชาวบ้านอีก 14 ตำบล เมื่อรู้ข่าวว่าเจ้านายจะไปอยู่ในตระกูลสามี ก็ได้ขอติดตามไปด้วย (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 59 - 60)

อีกอย่างหนึ่ง การที่ใครๆ ต่างก็เต็มใจที่จะเชื่อเชื่อนางวิสาขามหาอุบาสิกาให้ไปทำหน้าที่ เป็นประธานในงานมงคลต่างๆ อยู่เสมอ แสดงให้เห็นว่านางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นผู้โอบอ้อม อารี มีเมตตาไมตรี ให้ความยุติธรรม ตลอดจนช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ครอบครัวของคนเหล่านั้น ให้ ได้รับความสุข ด้วยเหตุนี้ นางจึงเป็นที่รัก และเป็นທີ່เคารพนับถือของคนทั้งปวง ทั้งนี้เพราะนางวิสาขามหาอุบาสิกาได้ปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นเจ้านายที่ดีที่พึงปฏิบัติต่อลูกน้อง ตามหลักของพระพุทธศาสนาทั้ง 5 ประการเป็นอย่างดี ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวทั้ง 5 ประการนั้น

ได้แก่

- (1) จัดการงานให้ทำตามความเหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน
- (2) ให้รางวัลค่าจ้างค่าตอบแทนสมควรกับงานที่มอบหมายให้เขาทำ
- (3) ช่วยเหลือด้านสวัสดิการต่างๆ แก่ลูกน้องของตนดี
- (4) ชอบแบ่งปันสิ่งของแปลกๆ และมีราคาแพงให้แก่บริวารของตนบ้าง

เป็นบางคราว

- (5) จัดให้คนงานได้มีวันหยุดพักผ่อนบ้างอย่างเหมาะสม

เศรษฐกิจในยุคปัจจุบันได้ให้การสงเคราะห์ที่มีมิตรสหายและบริวารรอบข้างกันทุกคน โดยเฉพาะการสนับสนุนและส่งเสริมให้คนรอบข้างเข้ามาช่วยบริหารจัดการเรื่องงานตามความถนัดและความสามารถของเขา อีกทั้งยังส่งพนักงานที่มีความรู้ความสามารถไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในด้านหน้าที่ที่เขารับผิดชอบอีกด้วย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า

ชิน โสภณพนิช เมื่อได้เป็นผู้บริหารสูงสุดของธนาคารกรุงเทพแล้ว ได้เชิญคนที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทในสังคมเข้ามาช่วยบริหารจัดการในตำแหน่งต่างๆ เช่น ได้เชิญชวน นาย ว.อริ อวิลาศกุล ชาวฟิลิปปินส์ ที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 ให้เข้ามารับผิดชอบด้านกิจการสาขาต่างประเทศของธนาคารกรุงเทพ หรือการย้ายนายวิระ รมยะรูป จากตำแหน่งผู้จัดการสาขาคนแรกของธนาคารกรุงเทพ สาขาอุบลราชธานี มาเป็นเลขานุการส่วนตัวเป็นเวลานานถึง 20 ปี หรือการแต่งตั้งให้นายบุญชู โรจนเสถียร ผู้ที่มีความชำนาญและมีความรู้ทางด้านบัญชี เป็นสมุหบัญชี แล้วเลื่อนตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้จัดการ เป็นกรรมการ รองผู้จัดการใหญ่ และเป็นกรรมการผู้จัดการใหญ่แทนนายชิน

หลักสำคัญในการบริหารงานของชิน โสภณพนิช ต่อลูกน้องและคนรอบข้างคือการเอาใจใส่ให้กำลังใจ สอบถามสุขทุกข์ของผู้ร่วมงาน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ใครทำงานดีก็ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ยกย่องชมเชยตอบแทนคุณความดี ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่อย่างเป็นธรรมชาติ โดยถือคติว่าพนักงานทุกคนคือเพื่อนร่วมงาน ไม่ใช่ในฐานะเจ้านายและลูกน้อง แต่เป็นสมาชิกในองค์กรเดียวกัน จึงทำให้เป็นที่เคารพและรักใคร่ของพนักงานทุกคน พนักงานทุกคนต่างทำงานกันอย่างเต็มความสามารถและตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ จึงทำให้กิจการของธนาคารกรุงเทพประสบความสำเร็จถึงปัจจุบันนี้ (ชาติรี โสภณพนิช, 2548)

เทียม โชควัฒนา ได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนญาติมิตรและคนรอบข้างอย่างเต็มที่เช่นกัน อย่างเช่นการเชิญนายคำหริ ดารกานนท์ ผู้เป็นน้องภรรยา ซึ่งเคยมีความผูกพันกันมาก่อน ให้เป็นผู้ดูแลและตั้งชื่อสินค้าจากประเทศญี่ปุ่นในนาม บริษัท เคียวโกะ

กระทั่งต่อมา นายคำหรีก็แยกตัวออกมาจัดตั้งบริษัทร่วมกับเจ้าสัวเทียม และกลายเป็นเจ้าของ สหยูเนี่ยนกรุ๊ป ซึ่งปัจจุบันมีทรัพย์สินร่วมกันร่วมแสนล้าน (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2548)

บุญยง ว่องวานิช ได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนญาติมิตรและคนรอบข้างเต็มที่ เช่น การเชิญ ม.ล.จิราธร จิระประวัติ มาช่วยดูแลด้านการตีพิมพ์ผลิตภัณฑ์สินค้าของอังกฤษตรางู การเชิญ ดร.ไชยฉพล อัครศุภเศรษฐ และอาจารย์เรณู ทัศนรงค์ มาช่วยเป็นวิทยากรประจำ ที่มูลนิธิว่องวานิช และธรรมสถานว่องวานิช เพื่อให้การอบรมธรรมะแก่ผู้ที่สนใจทุกเพศทุกวัย อีกทั้งยังสนับสนุนส่งเสริมเปิดโอกาสให้บุตรหลานของพนักงานและคนทั่วไป ได้เข้าค่ายอบรม ตามโครงการที่ทางบริษัทอังกฤษตรางูได้จัดขึ้น เช่น โครงการเซนลูกซี้เจีเนียส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่ ได้รู้จักเรียนรู้การใช้สติและสมาธิในการเรียนและการดำรงชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ การคิดอย่างมีระบบ มีขั้นตอน และเน้นพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นผู้นำ

บุญยง ว่องวานิช ยังได้ให้การสงเคราะห์แก่พนักงานบริษัทอังกฤษ (ตรางู) และบริษัทในเครือเหมือนกับบุตรหลานของตน หรือลูกคนในครอบครัวเดียวกัน โดยการสนับสนุนให้พนักงานบริษัททุกคนยึดแนวปฏิบัติ 10 ประการ คือ

(1) พนักงานทุกระดับต้องมีความสมถะ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ดำรงชีวิตเรียบง่าย ด้วยหลักคุณธรรมต่อไปนี้ คือ เป็นคนซื่อสัตย์ เป็นคนขยัน เป็นคนมีความกตัญญูรู้คุณผู้มีพระคุณแก่ตน เป็นคนไม่ไขว่จ่ายเกินตัว (สมชีวิตา) เป็นคนละเอียดต่อการทำชั่ว (หิริโอตตปปะ)

(2) พนักงานระดับผู้บังคับบัญชาจะต้องเป็นแบบฉบับที่ดีและสอนงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และดูแลงานภายในหน้าที่และในตำแหน่งของงานให้เป็นที่เรียบร้อย และมีคุณภาพสูง

(3) ส่งเสริมให้ผู้มีความสามารถขึ้นดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม

(4) ให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน โดยยึดคติว่า ขวัญและกำลังใจของผู้ร่วมงานเป็นสิ่งสำคัญ ต้องให้ความเป็นธรรมแก่พนักงานทุกคน โดยยึดหลัก “ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน”

(5) มีการว่ากล่าวตักเตือนผู้ใต้บังคับบัญชาหรือลูกน้องที่ประพฤติไม่เหมาะสม

(6) ให้คิดว่า คนขี้ขลาด คือคนที่หลีกเลี่ยงและไม่กล้ารับผิดชอบต่องาน ผู้ที่กล้ารับผิดชอบ คือผู้ที่กล้าหาญ และได้ทำหน้าที่ของตนโดยสมบูรณ์แล้ว

(7) ยึดคติว่า ต้องพัฒนาตนเองทั้งร่างกายและจิตใจ คือมีร่างกายที่แข็งแรง และจิตใจที่มุมานะ บากบั่นอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

(8) นอกจากพัฒนาตนเองแล้วต้องศึกษาเทคนิคใหม่ๆ ในการทำงาน

และมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่

(9) ลักษณะของคนที่น่ารังเกียจ คือคนที่ไม่พัฒนาตนเองปล่อยร่างกายทรุดโทรม จิตใจเสื่อม ครอบคลุ่ด้วยโลภะ โทสะ โมหะ อิจฉา ริษยา ขาดความรับผิดชอบ ทำงานวันต่อวันแบบผักชีโรยหน้า หรือเข้าขามเย็นขาม แดกความสามัคคี จับกลุ่มนินทา เล่นพรรคเล่นพวก

(10) นำผลกำไรที่ได้รับคืนสู่สังคม เพื่อตอบแทนแก่ประชาชน เช่น การสร้างพุทธสถาน สร้างสาธารณประโยชน์ และให้การศึกษาแก่เยาวชน

ในขณะที่เดียวกันได้ดูแลความเป็นอยู่ของพนักงานบริษัทประมาณ 1,000 คน โดยจัดให้มีที่อยู่อาศัยในราคาประหยัด ทั้งยังจัดอาหารกลางวันให้โดยไม่คิดมูลค่า นอกจากนี้ยังส่งเสริมเรื่องคุณธรรมโดยการจัดให้มีการอบรมธรรมะ โดยพระภิกษุสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ก่อตั้งชมรมพัฒนาจิต และสร้างธรรมสถานว่องวานิชขึ้น เพื่อส่งเสริมการทำสมาธิ และวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อพนักงานภายในและผู้สนใจจากภายนอก (อนุรุท ว่องวานิช, 2548)

นอกจากนี้ บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับมิตรสหายและบริวารของเศรษฐีทั้งในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบันที่ตรงกันคือ การที่ท่านเศรษฐีปฏิบัติตามหลักธรรมที่เรียกว่า ทิส 6 ได้อย่างเหมาะสม อย่างเช่น ในคัมภีร์ที่ฆนิกาย ปาฎิกวรรค พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 11 ข้อที่ 267 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 214 - 215) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติต่อบุตรทิส (ทิสเบื้องต้นคือมิตรสหาย) ไว้ 5 ประการ คือ

- (1) การเผื่อแผ่แบ่งปัน
- (2) การพูดจาใจ
- (3) การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
- (4) การวางตนเสมอ ร่วมสุขร่วมทุกข์กันได้
- (5) การซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน

และได้กล่าวถึงการปฏิบัติต่อเหฏฐิมทิส (ทิสเบื้องล่าง คือคนรับใช้)

ไว้ 5 ประการ คือ

- (1) จัดการงานให้ทำตามความเหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน
- (2) ให้รางวัลค่าจ้างค่าตอบแทนสมควรกับงานที่มอบหมายให้เขาทำ
- (3) ช่วยเหลือด้านสวัสดิการต่างๆ แก่ลูกน้องของตนดี
- (4) ชอบแบ่งปันสิ่งของแปลกๆ และมีราคาแพงให้แก่บริวารของตนบ้าง

บางคราว

(5) จัดให้คนงานได้มีวันหยุดพักผ่อนบ้างอย่างเหมาะสม

1.2.3 การสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้

เศรษฐกิจทั้งในยุคพุทธกาลและยุคปัจจุบันต่างให้การสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้เหมือนกัน

โฆสกเศรษฐี ได้สร้างโรงทานขึ้น พร้อมทั้งสละทรัพย์วันละพันกหาปณะ เพื่อให้ทานแก่คนจนและคนเดินทางไกล โดยมอบหมายให้ภุมมพิชิตว่ามิตะรับหน้าที่ดูแลเรื่องนี้ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 36)

อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้ให้การสงเคราะห์คนยากจนไร้ที่พึ่ง ด้วยการให้ทานข้าวน้ำเป็นประจำโดยมิได้ขาด ควบคู่ไปกับการถวายทานแก่พระภิกษุ สามเณรในพระพุทธศาสนา จนได้รับการยกย่องจากพระพุทธองค์ให้เป็นผู้เลิศในการให้ทานในฝ่ายของอุบาสกที่นับถือพระพุทธศาสนา (รังษี สุทนต์, 2544 : 58)

นางวิสาขามหาอุบาสิกา เป็นเศรษฐีอีกคนหนึ่งที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้า ให้เป็นผู้เลิศในการให้ทานในฝ่ายอุบาสิกา เพราะนางได้ถวายทานแก่พระภิกษุ สามเณร และให้ทานแก่คนยากไร้และเดินทางไกล โดยการสละทรัพย์ของตัวส่วนหนึ่ง เปิดโรงทานเลี้ยงอาหารแก่บุคคลเหล่านั้นเป็นประจำมิได้ขาด (รังษี สุทนต์, 2544 : 58)

ส่วนเศรษฐีในสมัยปัจจุบัน ถึงแม้จะไม่ได้ให้การสงเคราะห์โดยการให้ทานแก่คนยากไร้เป็นประจำทุกวัน เหมือนกับเศรษฐีในยุคพุทธกาล แต่ก็ได้ให้การช่วยเหลือคนยากไร้เมื่อยามมีเหตุการณ์ไม่ปกติเกิดขึ้น เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม พายุพัดถล่ม ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า

ชิน โสภณพนิช ทางตระกูลโสภณพนิชได้ก่อตั้งมูลนิธิชิน โสภณพนิช ขึ้นมา เพื่อนำดอกผลที่ได้มาช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะช่วยเหลือผู้ยากไร้จากเหตุการณ์ต่างๆ เช่น เมื่อคราวไฟไหม้ใหญ่แถวสลัมคลองเตย เมื่อคราวเกิดเหตุการณ์พายุเฮอร์มึนที่ชุมพร และล่าสุดกรณีเกิดธรณีพิบัติภัยที่จังหวัดกระบี่ พังงาและระนอง (ชาติรี โสภณพนิช, 2548)

เทียม โชควัฒนา ลูกหลานในตระกูลนี้ก็ได้ก่อตั้งมูลนิธิเทียม โชควัฒนาขึ้นมา เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ในสังคมไทยส่วนหนึ่งด้วย นอกเหนือจากการช่วยเหลือทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่เรียนดี มีการจัดงานเทศกาลขึ้นเพื่อบริจาคสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องอุปโภค และบริโภคแก่ผู้ยากไร้ที่มารอรับการบริจาคเป็นประจำทุกปี รวมทั้งช่วยเหลือผู้ยากไร้ที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ ด้วย เช่น อัคคีภัย อุทกภัย วาดภัย หรือแผ่นดินไหว (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2548)

บุญยง ว่องวานิช เป็นอีกผู้หนึ่งที่ชอบช่วยเหลือผู้ยากไร้ในสังคมเป็นชีวิตจิตใจ

เพราะเล็งเห็นว่า หากผู้คนในสังคมใดยังมีความยากไร้อยู่ สังคมนั้นจะหาความเจริญไม่ได้ จึงได้ร่วมกับบรรดาลูกๆ หลานๆ ในตระกูลว่องวานิช ให้การช่วยเหลือผู้ยากไร้เป็นประจำ ทั้งในสังคมเมืองและตามชนบทที่ห่างไกลทั่วประเทศ

ตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดในด้านนี้ของบุญยง ว่องวานิช คือ เมื่อปี พ.ศ. 2522 ได้เกิดสงครามขึ้นในประเทศกัมพูชา ได้มีชาวกัมพูชาอพยพหลบภัยสงครามเข้ามาที่ชายแดนไทย เป็นจำนวนมาก ผู้อพยพเหล่านี้ได้รับความอดอยากทุกข์ยากอย่างน่าสังเวช ดร. บุญยง ว่องวานิช ในฐานะนายกยูวพุทธิกสมาคมฯ และรองประธานองค์การยูวพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก และคุณปรก อัมระนันท์ ในฐานะประธานองค์การยูวพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ได้มีโอกาสไปเยี่ยม ทำให้เกิดความสนใจ จึงได้ร่วมมือกันจัดตั้งหน่วยเคลื่อนที่บรรเทาทุกข์ ชื่อหน่วยธรรมยาตรา โดยได้รับความร่วมมือจากองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก องค์การยูวพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก และยูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ร่วมกันบริจาคเงินเพื่อเป็นทุนดำเนินการ 100,000 บาท ได้จัดคณะทำงานอาสาสมัครให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนชาวไทยที่อาศัยอยู่ชายแดน และบำรุงขวัญทหารไทยตามแนวชายแดนอีกด้วย

นอกจาก บุญยง ว่องวานิช ได้ร่วมบริจาคเครื่องอุปโภคบริโภคแล้ว ยังได้นิมนต์ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา และอนุศาสนาจารย์ออกไปบรรยายธรรมให้แก่ผู้ได้รับทุกข์ภัย เหล่านั้นฟังอีกด้วย นับเป็นชาวพุทธหน่วยแรกที่ออกไปใช้ธรรมโอสถ เป็นที่ชื่นชมยินดี แก่ผู้ประสบภัยเป็นอย่างมาก และได้ส่งแพทย์ พยาบาล อาสาสมัครออกไปร่วมบรรเทาทุกข์ จาก การเจ็บป่วยด้วย โครงการนี้ยังปฏิบัติงาน อยู่เป็นประจำถึงปัจจุบัน อาสาสมัครที่ออกไป ปฏิบัติงาน มีทั้งชาวไทยและชาวพุทธจากต่างประเทศ เช่น ชาวพุทธจากหลายสมาคม และหลายนิกายจากประเทศญี่ปุ่น ที่ได้ส่งอาสาสมัครเข้าร่วมปฏิบัติงานด้วยเสมอๆ (อนุรุฑ ว่องวานิช, 2548)

1.2.4 การสงเคราะห์แก่โรงพยาบาลและมูลนิธิต่างๆ

เศรษฐกิจในยุคพุทธกาลไม่มีหลักฐานเป็นที่ชัดเจนว่าได้ให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่โรงพยาบาลและมูลนิธิต่างๆ ทั้งนี้เพราะในยุคก่อนการรักษาพยาบาลไม่มีความเจริญเหมือนในยุคปัจจุบัน เมื่อเกิดเหตุการณ์มีโรคระบาดเกิดขึ้น เช่น โรคอหิวาตกโรค ผู้คนก็จะพากันอพยพหลบหนีไปอยู่ที่อื่น ผู้ที่หลบหนีไม่ทันก็ล้มตายเป็นจำนวนมาก อย่างเช่น ในเรื่องของ โมสกเศรษฐี ได้กล่าวถึงการระบาดของอหิวาตกโรคเอาไว้ชัดเจนว่า

ในกาลอื่น อหิวาตกโรคระบาดแล้วในเรือนของภัททวดีเศรษฐี ผู้เป็นสหายของโหมสกเศรษฐี เมื่ออหิวาตกโรคนั้นระบาดแล้ว แมลงวันย่อมตายนก่อน ต่อแต่นั้นจึงเป็นตุ๊กแตน

หนู ไม้ สุก ร สุนัข แมว โคน ทาสหญิง และทาสชาย ย่อมตายไปตามลำดับ มนุษย์เจ้าของเรือน
ย่อมตายทีหลัง หากใครทำลายฝาเรือนแล้วหนีไปเขาย่อมมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ (สมเด็จพระมหาสมณ
เจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 37) นี่แสดงให้เห็นว่าการแพทย์ในยุคนั้นยังไม่มี ความ
เจริญ แม้แต่สถานพยาบาลยังมีน้อย พวกเศรษฐีจึงยังไม่ได้ช่วยเหลือ หรือให้การสงเคราะห์ แก่
โรงพยาบาล แม้แต่ตัวเศรษฐีเองเมื่อเกิดโรคระบาดขึ้นยังต้องหนีสุดชีวิตเช่นกัน

จากงานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของหมอชีวกโกมารภัจที่ปรากฏ
ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ของนางสาวเกศินี ลิ้มบุญสืบสาย (2545 : 119 – 121) ได้กล่าวถึง
หมอชีวกโกมารภัจ แพทย์ที่จัดว่ามีชื่อเสียงมากที่สุดในสมัยพุทธกาล คูแลรักษาพยาบาล
พระพุทธเจ้าและภิกษุสงฆ์ รวมทั้งพระเจ้าแผ่นดินในยุคนั้น เช่น พระเจ้าพิมพิสาร
พระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นต้น ตลอดจนเศรษฐีและประชาชนทั่วไป

ตามประวัติของหมอชีวกโกมารภัจในด้านการแพทย์พบว่า ท่านได้ไปเรียนมาจาก
สำนักตักสิลาจนสำเร็จวิชาแพทยศาสตร์ ได้ทำการรักษาภรรยาของเศรษฐีชาวเมืองสาเกต
ซึ่งป่วยเป็นโรคปวดศีรษะมาเป็นเวลา 7 ปี ให้หายได้ด้วยการให้ยาคู่ครั้งเดียว เขาเป็นแพทย์ ที่
มีคุณธรรมและคุณสมบัติของแพทย์สมบูรณ์ทุกประการ ได้รับการสรรเสริญว่าเป็นหมอ
ที่เลิศกว่าหมออื่นๆ ได้รับการยกย่องให้เป็นบรมครูของวงการแพทย์แผนโบราณมาจนถึงปัจจุบัน
เชื่อกันว่าท่านได้แต่งตำราทางการแพทย์แผนโบราณไว้มากมาย เช่น ตำราพระคัมภีร์อติสาร
ตำราพระคัมภีร์ปฐมจินดา แม้แต่วงการแพทย์แผนปัจจุบันในประเทศไทย ยังมีความเคารพนับถือ
เขาในฐานะบรมครูทางการแพทย์เลย

วิธีการรักษาในสมัยพุทธกาลนั้น ยาที่ใช้รักษาโรคในสมัยพุทธกาล
ทั้งที่พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติไว้ในพระวินัยปิฎก มหาวรรค พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่ม
5 ข้อที่ 260 – 261 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 44) คือ เกสข 5 ได้แก่ เนยใส เนยข้น
น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ซึ่งถือว่าเป็นยาหลักที่พระภิกษุจะต้องนำมาฉันหรือประกอบยาได้โดยไม่
จำกัดเวลา และยังมียาอื่นๆ ซึ่งพระไตรปิฎกได้จัดหมวดหมู่ไว้ เช่น น้ำมันเปลว ราก เหง้า หรือ
หัวพืช น้ำฝาด ใบไม้ ผลไม้บางอย่าง เช่น มะขามป้อม ยางไม้ เกลือ

หมอชีวกโกมารภัจ เป็นนายแพทย์ที่มีความรู้ความชำนาญทั้งในด้านการรักษา
ทางยา การผ่าตัด การปรุงยาต่างๆ ทั้งที่ในสมัยพุทธกาลเครื่องมือเครื่องใช้ทางการแพทย์
ยังไม่เจริญเท่าในปัจจุบัน แต่ท่านก็สามารถทำการผ่าตัดสมองและลำไส้ให้คนไข้จนหายขาดได้
ในการปรุงยาของท่านก็มีความแม่นยำและใช้ได้กับโรคโดยไม่มีผลแทรกซ้อนใดๆ เลย
ตัวอย่างการให้ยาที่น่าทึ่งอันหนึ่ง ที่ในปัจจุบันยังไม่สามารถหาวิธีการได้ คือ การที่หมอชีวก
โกมารภัจได้ถวายยาระบายแก่พระพุทธเจ้า โดยการให้สุดคมจากก้อนบัวที่เป็นยา ซึ่งการแพทย์

ในปัจจุบัน ก็ยังไม่สามารถทราบวิธีการออกฤทธิ์และวิธีการปรุขยานั้นเลย

เพราะฉะนั้น จากการศึกษาในเรื่องประวัติของหมอชีวกโกมารภัจแล้ว ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า การแพทย์ในสมัยพุทธกาลใช้วิธีการรักษาแบบแพทย์แผนโบราณ ผู้ที่เข้ารับการรักษาจะจ่ายเงินเป็นค่าตอบแทน และไม่ได้พบว่าเศรษฐกิจในสมัยพุทธกาลทั้ง 3 ทานที่ใช้ทำการวิจัยในครั้งนี้ช่วยเหลือด้านอื่นๆ เช่น ด้านการสร้างสถานพยาบาล ด้านเครื่องมือทางการแพทย์ หรือการตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือคนที่เจ็บป่วยเลย ซึ่งแตกต่างกับเศรษฐกิจในสมัยปัจจุบันนี้มากที่การแพทย์มีความทันสมัย และช่วยกันบริจาคเงินสร้างตึก และเครื่องมือทางการแพทย์ให้กับโรงพยาบาลต่างๆ

ในส่วนของเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันนี้ จากการสัมภาษณ์จะพบว่า ได้ให้การช่วยเหลือหรือการสงเคราะห์แก่โรงพยาบาลและมูลนิธิต่างๆ ไว้มากมาย

ชิน โสภณพนิช ถึงแม้ว่าจะมีมูลนิธิเป็นของประจำตระกูลตัวเองแล้ว ยังให้การช่วยเหลือสงเคราะห์โรงพยาบาลและมูลนิธิต่างๆ เป็นประจำ เช่น บริจาคเครื่องมือแพทย์ให้กับโรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลรามาธิบดี โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และโรงพยาบาลอื่นๆ อีกด้วย บริจาคสร้างอาคารผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในให้กับโรงพยาบาลต่างๆ อีกทั้งยังบริจาคช่วยเหลือแก่มูลนิธิต่างๆ ทั้งของราชการและของเอกชน เช่น มูลนิธิสายใจไทย มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง มูลนิธิร่วมกตัญญู มูลนิธิ 5 ธันวาคมหาราช มูลนิธิคนตาบอด เป็นประจำทุกปี (ชาติรี โสภณพนิช,2548)

เทียม โชควัฒนา แม้ว่ามีมูลนิธิประจำตระกูลเป็นของตัวเองแล้ว ได้ให้การช่วยเหลือสงเคราะห์โรงพยาบาลและมูลนิธิต่างๆ เป็นประจำ เช่น บริจาคเครื่องมือแพทย์ให้กับโรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลรามาธิบดี โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และโรงพยาบาลอื่นๆ อีกด้วย บริจาคสร้างอาคารผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในให้กับโรงพยาบาลต่างๆ อีกทั้งยังบริจาคช่วยเหลือแก่มูลนิธิต่างๆ ทั้งของราชการและของเอกชน เช่น มูลนิธิสายใจไทย มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มูลนิธิ ป่อเต็กตึ๊ง มูลนิธิร่วมกตัญญู มูลนิธิ 5 ธันวาคมหาราช มูลนิธิคนตาบอด เป็นประจำทุกปีเช่นกัน (บุญเกียรติ โชควัฒนา,2548)

บุญยง ว่องวานิช เป็นเศรษฐีในยุคปัจจุบันที่มีใจใฝ่บุญกุศลได้บริจาคทรัพย์บำเพ็ญสาธารณกุศลต่างๆ สร้างตึกถ้ำวัน เพิ่มพูน ว่องวานิช ให้กับโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เพื่อเป็นศูนย์ให้บริการแก่ผู้ป่วยโรคมะเร็ง ทั้งผู้ป่วยที่เป็นคนไข้นอกและผู้ป่วยที่เป็นคนไข้ใน ตึกนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจของบุคคลหลายฝ่าย โดยมีคุณแม่เพิ่มพูน ว่องวานิช ภรรยาผู้ทุกขุ่ยากของคุณหมอถ้ำวัน ว่องวานิช ผู้ล่วงลับไปแล้ว และสมาชิกในครอบครัวว่องวานิช ได้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคเงินสมทบทุนกับสภาอากาศไทยเป็นทุนเริ่มแรก ทั้งยังได้ชักชวน ผู้มีจิตศรัทธาคนอื่นๆ ให้

มาร่วมบริจาคเงินสมทบทุนเพิ่มเติมกับสภาภาษาไทย จนสามารถ สร้างตึกรักษาโรคมะเร็งแห่งนี้ ขึ้นมาจนสำเร็จ สภาภาษาไทยจึงได้ ตั้งชื่อตึกศูนย์ป้องกัน และรักษาโรคมะเร็งแห่งนี้ว่า “ตึก ล้วน – เพิ่มพูน ว่องวานิช” โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์อุปนายกสภาภาษาไทย ได้เสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธีเปิดตึก “ล้วน – เพิ่มพูน ว่องวานิช” เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พุทธศักราช 2533

ตึก “ล้วน – เพิ่มพูน ว่องวานิช” เป็นตึกที่สวยงามที่สุด และทันสมัยที่สุดในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ ตัวตึกเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 10 ชั้น แต่ละชั้นกว้าง 15 เมตร ยาว 45 เมตร ภายในอาคารมีแผนกต่างๆ ที่ทันสมัยและจำเป็นสำหรับการตรวจและรักษาโรคมะเร็ง

นอกจากนี้ยังได้จัดหาเครื่องมือแพทย์และพยาบาลให้กับโรงพยาบาลต่างๆ ตามที่ได้ขอความอนุเคราะห์มา ให้การช่วยเหลือมูลนิธิต่างๆ โดยเฉพาะมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิสายใจไทย ยูวพุทธิกมูลนิธิ มูลนิธิสรรพวรรณิต และมูลนิธิว่องวานิชทั้งในด้านกำลังทรัพย์ กำลังความคิด และกำลังปัญญา (อนุรุทธ ว่องวานิช, 2548)

2. บทบาทของเศรษฐกิจด้านพระพุทธศาสนา

2.1 ด้านการบริจาคตาน

2.1.1. การอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

เศรษฐกิจทั้งในยุคพุทธกาลและในยุคปัจจุบันนี้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ทุกคนจะต้องมีความหนักแน่นในการบริจาคตานเพื่อเป็นการอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เพราะการบริจาคตานในพระพุทธศาสนา เป็นการช่วยส่งเสริมให้คนกลายเป็นผู้มีจิตใจที่งดงามมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีๆ ให้มีความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น หรือมีความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจ ไม่ต้องตกอยู่ในที่ทุกข์ยากลำบากจากการศึกษาค้นคว้าและการสัมภาษณ์พบว่า เศรษฐีทั้งในยุคพุทธกาลและในยุคปัจจุบัน ได้บริจาคตาน และให้การอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

โสมสกเศรษฐี เป็นเศรษฐีท่านหนึ่งที่ใฝ่ใจในการให้การอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่า เป็นเลิศหรือเป็นเอตทัคคะในด้านการบริจาคตาน เหมือนอย่างอนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขา มหาอุบาสิกาก็ตาม แต่ท่านได้มุ่งเน้นบริจาคตานเป็นประจำทุกวันทั้งแก่พระภิกษุสงฆ์ คนยากไร้และคนเดินทางไกล เพราะท่านคิดว่า การที่ท่านรอดชีวิตจากการถูกปองร้ายมาหลายครั้งหลายคราในช่วงวัยเด็กจนถึงวัยหนุ่มก็เพราะอานิสงส์แห่งการทำบุญบริจาคตานนั่นเอง

โสมสกเศรษฐีได้ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสามเณรเป็นประจำ ถวายสิ่งของเครื่องใช้และยารักษาโรค และที่สำคัญคือการสร้างวัดโสมสิตารามถวายแด่พระพุทธเจ้าและพระสาวกได้อยู่จำพรรษา บำเพ็ญเพียร และเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้กับชาวเมืองราชคฤห์ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 65)

อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นเศรษฐีคนสำคัญในสมัยพุทธกาลที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้า ให้เป็นผู้เลิศหรือเป็นเอกทัศกะทางด้านการบริจาคทานในฝ่ายอุบาสก เพราะได้ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสามเณรเป็นประจำ ถวายสิ่งของเครื่องใช้และยารักษาโรค และที่สำคัญคือการเสียดสัทธิของตนเองเป็นจำนวนมหาศาลในการสร้างวัดเขตวันมหาวิหารถวายแด่พระพุทธเจ้าและพระสาวกได้อยู่จำพรรษา บำเพ็ญเพียร และเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้กับชาวเมืองสาวัตถี (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 17)

นางวิสาขามหาอุบาสิกา เป็นเศรษฐีคนสำคัญในสมัยพุทธกาลที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้า ให้เป็นผู้เลิศหรือเป็นเอกทัศกะทางด้านการบริจาคทานในฝ่ายอุบาสิกา เพราะได้ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสามเณรเป็นประจำ ถวายสิ่งของเครื่องใช้และยารักษาโรค และที่สำคัญคือการเสียดสัทธิของตนเองเป็นจำนวนมหาศาลในการสร้างวัดบุพพารามมหาวิหาร ถวายแด่พระพุทธเจ้าและพระสาวกได้อยู่จำพรรษา บำเพ็ญเพียร และเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้กับชาวเมืองสาวัตถี (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 :108)

ชิน โสภณพนิช เศรษฐีคนสำคัญในยุคปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้เลิศในการบริจาคทาน และไม่ได้สร้างวัดหรืออารามเหมือนอย่างเศรษฐีในยุคพุทธกาลก็ตาม ท่านได้สละทรัพย์เพื่อถวายเป็นภัตตาหาร ถวายสิ่งของเครื่องใช้ และเครื่องบริโภคที่จำเป็นแด่พระภิกษุสามเณรตามวัดต่างๆ เนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น ครอบรอบวันเกิด ครอบรอบวันแต่งงาน วันก่อตั้งธนาคารกรุงเทพ เป็นประจำ หรือถวายผ้ากฐินพระราชทาน โดยเสด็จเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้กับพระอารามหลวง เป็นประจำทุกปี เช่น ปี พ.ศ. 2547 ถวายผ้ากฐินพระราชทานในนามธนาคารกรุงเทพแก่วัดสระเกษราชวรวิหาร ปี พ.ศ. 2548 ถวายผ้ากฐินพระราชทานที่พระอารามหลวง ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ถึงแม้ในปัจจุบันชิน โสภณพนิช จะอำลาโลกนี้ไปแล้วก็ตาม แต่ลูกหลานในตระกูลโสภณพนิชทุกคนก็ยังทำบุญอยู่เนืองๆ เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณความดีที่ท่านเคยมีให้แก่พวกเขา และเป็นการสืบสานปณิธานของท่านให้คงอยู่ต่อไป (ชาติรี โสภณพนิช, 2548)

เทียม โชควัฒนา เป็นอีกผู้หนึ่งที่เป็นคนใจบุญ เมื่อคราวยังมีชีวิตอยู่ชอบบริจาค

ทานและทรัพย์สินสมบัติของตนเพื่อถวายเป็นภัตตาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค แก่พระภิกษุสามเณรตามวัดต่างๆ เป็นนิตย โดยเฉพาะที่วัดสัมพันธวงศ์ นอกจากนี้ยังรับเป็นเจ้าของภาพภุชงค์สามัคคีและผ้าป่าสามัคคีให้กับวัดที่ยังขาดแคลนและอยู่ห่างไกลความเจริญ เช่น วัดสายการปฏิบัติด้านกรรมฐานในแถบภาคอีสาน และยังช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา แก่พระภิกษุสามเณร ที่ศึกษาเล่าเรียนด้านพระปริยัติธรรมอีกด้วย (บุญเกียรติ โขควัฒนา,2548)

บุญยง ว่องวานิช เป็นเศรษฐีที่ใจบุญมากท่านหนึ่ง ถึงขนาดยอมวางมือทางธุรกิจ มาอุปสมบทเป็นพระภิกษุเพื่อปฏิบัติธรรมและศึกษาธรรมตลอดชีวิต ได้สร้างศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นที่อำเภอเชียงกราน จังหวัดน่าน เพื่อต้องการให้ผู้คนในละแวกนั้นเป็นคนที่มีศีล 5 เป็นนิตย สร้างศูนย์ปฏิบัติธรรมว่องวานิช ขึ้นที่จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของคนในครอบครัว พนักงานในบริษัท และผู้ที่สนใจทั่วไปได้มาปฏิบัติธรรม มีการเชิญอนุศาสนาจารย์ที่เกษียณราชการแล้วมาช่วยเป็นเจ้าหน้าที่อบรมธรรมะ โดยให้มาทำหน้าที่ประจำอยู่ที่บริษัทอังกฤษ ตราวุ จำกัด

นอกจากนี้ ยังได้ทำบุญถวายทานแก่พระภิกษุ สามเณรตามวัดต่างๆ เป็นประจำ โดยที่มีได้เลือกว่าจะต้องทำเฉพาะวัดนั้นวัดนี้ ท่านทำบุญกับทุกๆ วัดโดยไม่เลือกหรือเจาะจง ได้จัดทำหนังสือและเอกสารธรรมะเพื่อนำมาใช้ในการอบรมและบรรยายเป็นธรรมทานแก่นิสิต นักศึกษาและผู้ที่มีความสนใจในการศึกษาและอบรมธรรมะเป็นธรรมทาน สร้างอาคารเป็นที่ปฏิบัติธรรมและที่พักอาศัยให้กับวัดต่างๆ เช่น วัดชุกจิตรธรรมาราม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดอัมพวัน อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี และการบริจาคที่ดินเพื่อก่อสร้างธรรมสถานที่บ้านอำเภอเชียงกราน จังหวัดน่าน เพื่อต้องการทำให้เป็นเมืองศาสนาคือผู้คนที่อยู่ที่นี่จะต้องปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีลหรือศีล 5 เป็นนิตยเหมือนกันทุกคน

ดร. บุญยง ว่องวานิช ยังได้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา อีกมากมาย เช่น เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นนายกยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นประธานและรองประธาน องค์การยุวพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก เป็นกรรมการที่ปรึกษาเปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย เป็นกรรมการกลางพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ท่านถือว่าเป็นเศรษฐีคนสำคัญในยุคปัจจุบันท่านหนึ่งที่ได้อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาทั้งชีวิตและจิตใจอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการยอมสละทรัพย์สินสมบัติทางโลก มุ่งแสวงหาทรัพย์สินสมบัติทางธรรมด้วยการอุปสมบทเป็นพระภิกษุไปตลอดชีวิต ซึ่งได้เข้าทำการอุปสมบทที่วัดบวรนิเวศวิหาร เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช โดยมีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธาน

ในการอุปสมบท และสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงเป็นอุปัชฌาย์ ณ พัทธสีมาวัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2539 (อนุรุท ว่องวานิช, 2548)

2.1.2. การจัดสร้างและซ่อมแซมศาสนวัตถุต่างๆ ให้กับวัด ในพระพุทธศาสนา

เศรษฐีทั้งในยุคพุทธกาลและในยุคปัจจุบันต่างให้การช่วยเหลือในการจัดสร้าง และซ่อมแซมศาสนวัตถุต่างๆ ให้กับวัดในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี

โฆสกเศรษฐี ได้สร้างวัดโฆสิตารามขึ้น แม้ว่าในธรรมบทจะไม่กล่าวถึงการบูรณะซ่อมแซมศาสนวัตถุต่างๆ ของวัดที่สร้างขึ้นหรือวัดอื่นๆ เป็นหลักฐานยืนยันที่ชัดเจน แต่จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยๆ คิดว่า เมื่อโฆสกเศรษฐีสร้างวัดโฆสิตาราม ต้องทำนุบำรุงและซ่อมแซมศาสนวัตถุต่างๆ ที่ชำรุดทรุดโทรมให้มีความแข็งแรงและสวยงามเหมือนเดิม

อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้สร้างวัดเชตวันมหาวิหาร และให้การทำนุบำรุงซ่อมแซมศาสนวัตถุต่างๆ ที่ชำรุดทรุดโทรมให้มีความแข็งแรงสวยงามเหมือนเดิม

นางวิสาขามหาอุบาสิกา ได้สร้างวัดบุพพาราม และให้การทำนุบำรุงซ่อมแซมศาสนวัตถุต่างๆ ที่ชำรุดทรุดโทรมให้มีความแข็งแรงสวยงามเหมือนเดิม โดยมีได้คำนึงถึงเรื่องเงินทองที่จะใช้ในการนี้แต่อย่างใด

ชิน โสภณพนิช ถึงแม้จะไม่ได้สร้างวัดเหมือนกับเศรษฐีในสมัยพุทธกาล แต่ก็ให้การช่วยเหลือในด้านการทำนุบำรุงวัด และศาสนวัตถุให้กับวัดต่างๆ มากมาย เช่น วัดบวรนิเวศวิหาร วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม รวมทั้งช่วยเหลือทางด้านการศึกษา การสาธารณสงเคราะห์ให้กับวัดต่างๆ โดยมีได้ขาด (ชาติรี โสภณพนิช, 2548)

เทียม โชควัฒนา เป็นเศรษฐีในยุคปัจจุบันที่เป็นคนใจบุญเป็นทุนเดิม จึงได้ให้การช่วยเหลือในด้านการทำนุบำรุงวัด การซ่อมแซมศาสนวัตถุภายในวัดที่เกิดการชำรุดช่วยเหลือทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร รวมทั้งเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่สมณะเป็นประจำมิได้ขาด วัดที่ให้การช่วยเหลือเป็นประจำ เช่น วัดสัมพันธวงศ์ วัดหัวลำโพง วัดมหาธาตุ วัดเทพศิรินทราวาส (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2548)

บุญยง ว่องวานิช เป็นเศรษฐีคนสำคัญในยุคปัจจุบันที่ได้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนามากมาย ได้อุทิศตนเองในการทำหน้าที่ที่สำคัญๆ ต่อพระพุทธศาสนา ทั้งการก่อสร้างและบูรณะซ่อมแซมศาสนวัตถุให้กับวัดในพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านการบริจาคทรัพย์สินเงินทองเครื่องอุปโภคบริโภคแก่วัดต่างๆ ในพระพุทธศาสนา เช่น การบริจาคที่ดิน

เพื่อก่อสร้างธรรมสถานที่บ้านเชียงกราน จังหวัดน่าน เพื่อดำเนินการทำให้เป็นเมืองศาสนา คือผู้คนที่อยู่ที่นั่นจะต้องปฏิบัติตามหลักเบญจศีลหรือศีล 5 เป็นนิตยเหมือนกันทุกคน การรับเป็นเจ้าภาพกฐินสามัคคีและผ้าป่าสามัคคีเพื่อหาทุนในการก่อสร้างและซ่อมแซมศาสนวัตถุ ให้กับวัดต่างๆ เป็นประจำทุกปี (อนุรุท ว่องวานิช,2548)

2.1.3. การจัดตั้งมูลนิธิและสมาคมต่างๆ

เศรษฐีทั้งในยุคพุทธกาลและยุคปัจจุบันต่างก็มีการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการกุศล ประจำตระกูลขึ้นมา โดยนำเอาดอกผลมาใช้ในการช่วยเหลือสังคม บำรุงพระพุทธศาสนา และทูลเกล้าฯ ถวายแด่พระมหากษัตริย์ จนทำให้เศรษฐีเหล่านั้นกลายเป็นที่รักและเป็นคนที่ มีชื่อเสียงของผู้คนในสังคม

โฆสกเศรษฐี ได้ก่อตั้งมูลนิธิและโรงทานของตนขึ้นมาที่เมืองโกสัมพี เพื่อสละทรัพย์ของตนวันละพันกหาปณะถวายทานแด่พระภิกษุ สามเณรเป็นประจำทุกวัน อีกทั้งช่วยเหลือคนเดินทางไกลและผู้ยากไร้ที่มาขอพึ่งพาอาศัยเป็นการชั่วคราวทุกวันเช่นกัน นอกจากนี้ดูแลด้วยตนเองแล้วยังได้มอบหมายให้ภรรยาที่ชื่อว่ามิตตะเป็นผู้ช่วยดูแลและจัดการแทน อีกด้วย (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 36)

อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้ก่อตั้งมูลนิธิและโรงทานของตนขึ้นเพื่อถวายทาน แด่พระภิกษุวันละ 2,000 รูปเป็นประจำทุกวัน อีกทั้งตั้งโรงทานช่วยเหลือผู้ยากไร้และคน เดินทางไกลที่มาขอพึ่งพาอาศัย โดยได้แต่งตั้งหลานๆ ของตนเป็นคนช่วยดูแลแทนในกรณีที่ทำน ไม่มีเวลามาดูแลด้วยตนเอง (รังษี สุทนต์, 2544 : 101)

นางวิสาขมหาอุบาสิกา ได้ก่อตั้งมูลนิธิและโรงทานของตนขึ้นมา เพื่อถวายทาน แด่พระภิกษุวันละนับพันรูปเป็นประจำทุกวัน อีกทั้งตั้งโรงทานช่วยเหลือผู้ยากไร้และคน เดินทางไกลที่มาขอพึ่งพาอาศัย โดยได้แต่งตั้งหลานๆ ของตนเป็นคนช่วยดูแลแทนในกรณี ที่ทำนไม่มีเวลามาดูแลด้วยตนเองเช่นกัน (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 112)

ชิน โสภณพนิช ได้ก่อตั้งมูลนิธิชิน โสภณพนิชของตนขึ้นมาเพื่อดำเนินการ คืบกำไรจากการประกอบกิจการด้านธนาคารเพื่อช่วยเหลือสังคมและบำรุงพระพุทธศาสนา โดยมีคณะกรรมการมูลนิธิเป็นผู้พิจารณาในการให้หรือแจกเงินทุนแก่บุคคลหรือองค์กรที่ต้องการ ความช่วยเหลือ (ชาติรี โสภณพนิช,2548)

เทียม โชควัฒนา ได้ก่อตั้งมูลนิธิเทียม โชควัฒนา ของตนขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือ สังคมและบำรุงพระพุทธศาสนา ถือเป็นกิจการคืบกำไรแก่สังคมหรือแก่ผู้อุปการคุณ โดยมีคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาและจัดสรรทุนให้กับบุคคลและองค์กรที่ต้องการ

ความช่วยเหลือ (บุญเกียรติ โชควัฒนา,2548)

บุญยง ว่องวานิช ได้ก่อตั้งอุปัชฌาย์มูลนิธิ มูลนิธิสรรพาวรรณิต และมูลนิธิ ว่องวานิช เพื่อต้องการช่วยเหลือทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เพื่อต้องการส่งเสริมคนดีมีคุณธรรม และทำคุณประโยชน์แก่สังคม เพื่อต้องการช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งถือว่าเป็นการคืนกำไรที่คนในสังคมมอบให้กับบริษัทกลับคืนสู่สังคมด้วย โดยแต่ละมูลนิธิมีกรรมการของมูลนิธิเหล่านั้นเป็นผู้คอยพิจารณาให้การช่วยเหลือ (อนุรุช ว่องวานิช,2548)

2.2 ด้านการรักษาศีลและเจริญภาวนา

เศรษฐีทั้งในสมัยพุทธกาลและสมัยปัจจุบันจะต้องเป็นคนมีศีลและรู้วิธีการเจริญภาวนาเพื่อก่อให้เกิดปัญญา และใช้ศีล สมาธิ และปัญญาที่ตนได้บำเพ็ญเพียรแล้วนั้น มาใช้ในการดำรงชีวิต การบริหารงาน และการบริหารบุคคลรอบข้างให้เป็นไปในแนวทางที่ตนเองต้องการ

เศรษฐีในสมัยพุทธกาลทั้ง 3 ท่าน เมื่อถึงวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะพากันรักษาศีล 5 หรือเบญจศีล และอุโบสถศีล หรือศีล 8 เป็นประจำ อีกทั้งยังชักชวนลูกหลานและบริวารของตนๆ ให้รักษาศีล 5 ตามด้วย

อนาถบิณฑิกเศรษฐี ท่านบรรลุนิพพานเป็นโสดาบัน มีศีลบริสุทธิ์ตามคุณสมบัติของพระโสดาบัน ไม่ขาดตกบกพร่อง ภรรยาของท่านคือนางปัญญอุถกขณา บุตรีธิดาและคนรับใช้ทั้งชายและหญิง แม้กระทั่งพวกกรรมกรที่ทำงานรับค่าจ้างจากเศรษฐีทุกคนก็รักษาศีล 5 ไม่ขาดตกบกพร่องเช่นกัน อีกทั้งยังประพฤติตนอ่อนน้อมถ่อมตน ช่วยขวนขวายในกิจของสงฆ์ และประชาชนทั่วไป แม้แต่ตระกูลของ นางวิสาขามหาอุบาสิกา และโฆสกเศรษฐี ก็ประพฤติเช่นเดียวกันกับท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ในพระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่ม 20 ข้อที่ 249 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,2539 : 31)

ในด้านการเจริญภาวนานั้น อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้บำเพ็ญคุณธรรมด้านการให้ทานและการรักษาศีลเป็นประจำอยู่แล้ว อีกทั้งได้บำเพ็ญด้านธัมมัสสวนะ ได้ชักนำ ให้ผู้อื่นได้ฟังธรรม เจริญพุทธานุสติ ธัมมานุสติ สังฆานุสติ จิตใจแนบสนิทอยู่กับพระรัตนตรัย ท่านเป็นสัมมาทิฐิบุคคล มีความเห็นตรง เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคลต้นข้าว เข้าไปในวัดเพื่อทำบุญ ทำทาน ฟังพระธรรมเทศนา และเจริญสมาธิภาวนา แม้แต่ตระกูลของ นางวิสาขามหาอุบาสิกา และ โฆสกเศรษฐี ก็ประพฤติปฏิบัติตนเหมือนกันกับอนาถบิณฑิกเศรษฐี ซึ่งจากการปฏิบัติตนแบบนี้เป็นประจำ ส่งผลให้เศรษฐีทั้ง 3 ท่านได้บรรลุเป็นพระโสดาบัน โดยเฉพาะนางวิสาขามหาอุบาสิกาแล้ว นางได้บรรลุเป็นพระโสดาบันตั้งแต่อายุได้ 7 ขวบ ในพระสูตรต้นตปิฎก

อังกุตรนิกาย เอกนิบาต พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่ม 20 ข้อที่ 249 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,2539 : 31)

เศรษฐีในปัจจุบัน 2 ท่านแรก คือ ชิน โสภณพนิช และ เทียม โชควัฒนา มักจะรักษาเฉพาะศีล 5 ในวันพระอุโบสถ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา

บุญยง ว่องวานิช ในช่วงก่อนที่ยังไม่ได้เข้ามาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาได้รักษาเฉพาะศีล 5 เหมือนกับเศรษฐีทั้ง 2 ท่าน เมื่อเข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาแล้วได้รักษาศีลของพระภิกษุ คือ ศีล 227 ข้อ แต่ที่พิเศษกว่าเศรษฐีท่านอื่นๆ ในยุคปัจจุบัน คือ เป็นคนคอยอุปถุฎฐากรับใช้ดูแลพระภิกษุมาเป็นเวลาช้านาน โดยการเป็นผู้ก่อตั้งยุวพุทธิกสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้น และทำหน้าที่เป็นประธานยุวพุทธิกสมาคม ให้การช่วยเหลือกิจการต่างๆ ของคณะสงฆ์ การก่อตั้งธรรมสถานว่องวานิชที่จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อใช้เป็นสถานที่อบรมและพัฒนาจิตของคนในสังคม การอบรมบุตรหลานและผู้ที่เป็นบริวารให้รู้จักไหว้พระสวดมนต์ รักษาศีล และเจริญภาวนาเป็นประจำทุกวัน (อนุทธ ว่องวานิช,2548)

นอกเหนือจากการรักษาศีลแล้ว การปฏิบัติอย่างอื่น เช่น การปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา อาทิการนั่งสมาธิ การเดินจงกรม การกราบพระ และการไหว้พระที่บ้านก่อนเข้านอน การศึกษาหรือการอ่านหนังสือธรรมะ เช่น หนังสือของท่านพุทธทาส พระพยอม หลวงพ่อปัญญาอันตภิกขุ ฯลฯ รวมทั้งการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น หลักไตรสิกขา หลักอิทธิบาท และหลักพรหมวิหาร เป็นต้น เศรษฐีในยุคปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน ต่างก็ได้ยึดถือเป็นแนวในการปฏิบัติเหมือนกัน ไม่มีข้อที่แตกต่างกัน

3. บทบาทของเศรษฐีที่มีต่อพระมหากษัตริย์และราชสำนัก

เศรษฐีทั้งในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบันนี้ ต่างก็มีบทบาทต่อพระมหากษัตริย์และราชสำนักที่เหมือนกัน กันคือ การแสดงออกถึงการจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และราชสำนัก ด้วยการทำหน้าที่เป็นผู้จ่ายภาษีให้กับรัฐเพื่อเป็นการพัฒนาและบำรุงประเทศชาติอย่างสม่ำเสมอ การทูลเกล้าฯ ถวายบังจายและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลเนื่องในโอกาสต่างๆ แต่พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์เป็นประจำ อีกทั้งยังช่วยเหลือกิจการหรือโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับราชสำนักเป็นประจำเช่นกัน

โฆสกเศรษฐี ได้ช่วยเหลือพระเจ้าพิมพิสารเจ้าเมืองราชคฤห์ ผู้ซึ่งแต่งตั้งให้ตนได้ดำรงตำแหน่งเศรษฐีประจำเมืองแทนเศรษฐีผู้เป็นบิดา ด้วยการช่วยเหลืออากรสงฆ์ให้กับ

ราชสำนัก เพราะเศรษฐกิจประจำเมืองมีหน้าที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจของเมืองเปรียบเหมือนกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายกองคลัง และช่วยเหลือกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับราชสำนักเป็นประจำเช่นกัน (พงศัพัตน์ จันทรวราทิศย์, 2522 : 26 -27)

อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นเศรษฐีที่มีฐานะระดับมีหมู่บ้านเรียกเก็บภาษีที่แคว้นกาสิ ซึ่งขึ้นกับแคว้นโกศล เพื่อนำเข้าไปถวายพระเจ้าปเสนทิโกศล ที่ทำหน้าที่ปกครองแคว้นโกศล ทั้งนี้เพราะท่านเศรษฐีมีความคุ้นเคยกับพระเจ้าปเสนทิโกศลมาก เนื่องจากตำแหน่งเศรษฐี ประจำแคว้นโกศลที่ท่านเศรษฐีได้มานั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเป็นผู้แต่งตั้งให้ (รังษี สุทนต์, 2544 :82) และเป็นธรรมเนียมที่เศรษฐีทุกคนจะต้องปฏิบัติในทุกๆ วันคือการเข้าเฝ้าถวายบังคมกษัตริย์ผู้ปกครองแคว้นนั้นๆ ทุกวัน ทั้งนี้เพื่อให้กษัตริย์ได้ปรึกษาหารือเรื่องเศรษฐกิจการค้าในเมืองนั้นๆ ไปด้วย ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้เศรษฐีทั้งหลายนอกจากมีความคุ้นเคยใกล้ชิดกับพระราชาแล้ว ยังมีความคุ้นเคยใกล้ชิดกับประชาชนชาวเมืองอีกด้วย จนกลายเป็นที่รักและนับถือทั้งพระราชาและชาวเมืองไปโดยปริยาย เมื่อเศรษฐีมีงานมงคลต่างๆ เจ้าเมืองสาวัดก็จะเสด็จมาร่วมงานบ่อยๆ เพื่อเป็นการให้เกียรติกับท่านเศรษฐี

คัมภีร์อรรถกถาชาดก (พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีเล่มที่ 2 หน้า 44) ได้กล่าวถึงอนาถบิณฑิกเศรษฐีเข้าเฝ้าพระเจ้าปเสนทิโกศล พระราชาแห่งโกศลรัฐเป็นประจำ

ผู้วิจัยเห็นว่า อนาถบิณฑิกเศรษฐี คงจะนำภาษีที่ท่านเก็บจากหมู่บ้านที่เรียกเก็บภาษีเข้าทูลเกล้าถวายพระเจ้าปเสนทิโกศล เพราะในคัมภีร์พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่ม 2 ข้อ 504 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 595 – 596) กล่าวว่า อนาถบิณฑิกเศรษฐี มีหมู่บ้านที่มีผลผลิต คือมีรายได้จากการประกอบธุรกิจและเรียกเก็บภาษี เป็นหมู่บ้านที่มีคนงานอยู่ประจำ

คัมภีร์อรรถกถาชาดก พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีเล่มที่ 3 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 49,63) ได้กล่าวถึงเศรษฐีผู้ที่ได้รับตำแหน่งเศรษฐี มีหน้าที่เก็บภาษีนำทูลเกล้าถวายแด่พระราชา เข้าเฝ้าพระราชาเป็นประจำ

วิสาขมหาอุบาสิกา ไม่เป็นที่นับถือและได้รับความสำคัญจากพระเจ้าปเสนทิโกศลมากนัก ดังมีเรื่องราวปรากฏในคัมภีร์ขุททกนิกาย อุทาน พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 20 ข้อ 19 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 204 – 205) วิสาขมหาอุบาสิกา มีผลประโยชน์บางอย่างที่ต้องกราบทูลขอพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จากพระเจ้าปเสนทิโกศล แต่มิได้รับความสนพระทัยจากพระเจ้าปเสนทิโกศล นางรออยู่จนเวลาที่เที่ยงจึงเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า กราบทูลเรื่องนั้นให้ทรงทราบ พระพุทธเจ้าทรงอุทานว่า ประโยชน์ที่ต้องพึ่งอำนาจของผู้อื่นทุกอย่างย่อมนำสุขมาให้ ประชาชนย่อมเดือดร้อนเพราะประโยชน์เป็นของสาธารณะ

เรื่องนี้เป็นเครื่องผูกใจประชาชนล่งพันได้ยาก

จากการตั้งข้อสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มิได้กล่าวถึง บทบาทของเศรษฐีที่เป็นสตรีที่เกี่ยวข้องกับราชสำนัก คงเนื่องจากในสมัยนั้น สตรียังไม่มีบทบาทในการรับราชการ เพราะยังไม่ค่อยได้รับการศึกษา และไม่พบว่ามีสตรี ไปศึกษาศิลปวิทยาที่กรุงดักสิลา แต่จากเรื่องราวในราชสำนักจะพบว่ามีสตรีฝ่ายนาฏศิลป์ คอยถวายการบำรุงบำเรอ เช่น การฟ้อนรำขับร้องแด่พระราช สตรีเหล่านั้นต้องได้รับค่าเลี้ยงดู จากราชสำนักแน่นอน

เพราะเหตุนี้ ในการที่พระกรรมวาจาจารย์สวดถามสตรีผู้ที่จะบวชเป็นนางภิกษุณี จึงมีคำถามว่า “นลิ ราชกणा : เธอมิได้เป็นราชกणนะ” ผู้วิจัยเห็นว่าที่สตรีไม่ปรากฏบทบาท เพราะสตรีมีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวกับนาฏศิลป์เท่านั้น ดังเช่นที่ปรากฏในคัมภีร์ขุททกนิกาย วิมาน วัตถุ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 26 ข้อ 142 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 25) และ คัมภีร์วิมานวัตถุวรรคตถา พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ข้อ 142 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , 2539 : 90) ว่า นางสิริมา มีตำแหน่งเป็นนางสนมของ พระเจ้าพิมพิสาร คอยแสดง นาฏลีลาฟ้อน รำขับร้องถวายพระเจ้าพิมพิสาร เช่นเดียวกันกับ นางนาฏศิลป์ในสมัยอยุธยาและรัตน โกสินทร์ ของไทยเรา

เศรษฐีในยุคปัจจุบันได้ให้การช่วยเหลือราชสำนัก เช่นเดียวกันกับเศรษฐี ในยุคพุทธกาล เพียงแต่การทำหน้าที่ของเศรษฐีในปัจจุบันกับในสมัยพุทธกาลจะแตกต่างกัน เศรษฐีในยุคปัจจุบันไม่ต้องทำหน้าที่เก็บภาษีอากรส่งให้กับพระมหากษัตริย์โดยตรงด้วยตนเอง และไม่ต้องเข้าเฝ้าให้คำปรึกษาในเรื่องเศรษฐกิจแก่พระมหากษัตริย์ทุกวันเหมือนเศรษฐี ในยุคพุทธกาล เพราะปัจจุบันเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการทำหน้าที่แทน เพียงแต่ยังต้อง จ่ายภาษีอากรให้กับประเทศชาติเหมือนเดิม

จีน โสภณพนิช ได้ให้การช่วยเหลือราชสำนัก เช่น การทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและ สิ่งของ โดยเสด็จพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในโอกาส วันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมของทุกปี วันจักรี วันครบรอบการขึ้นครองราชย์ หรือให้กับมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิภูมิพลโลกิกุ

การทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวันแม่แห่งชาติ 12 สิงหาคมของทุกปี สภากาชาดไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิสายใจไทย

การทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลแด่สมเด็จพระบรม โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ และพระบรมวงศานุวงศ์ ในโอกาสต่างๆ หรือ โดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มูลนิธิสมเด็จพระเจ้า (ชาตรี โสภณ พนิช,2548)

เทียม โชควัฒนา ได้ให้การช่วยเหลือราชสำนัก เช่น การทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัย และสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในโอกาส วันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมของทุกปี วันจักรี วันครบรอบการขึ้นครองราชย์ หรือให้กับมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิภูมิพลโลกิกขุ

การทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลแก่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวันแม่แห่งชาติ 12 สิงหาคมของทุกปี สภากาชาดไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิสายใจไทย

การทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลแก่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ และพระบรมวงศานุวงศ์ เนื่องในโอกาสต่างๆ หรือ โดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มูลนิธิสมเด็จพระเจ้า (บุญเกียรติ โชควัฒนา,2548)

บุญยง ว่องวานิช ได้ให้การช่วยเหลือราชสำนัก เช่น การทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัย และสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในโอกาส วันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมของทุกปี วันจักรี วันครบรอบการขึ้นครองราชย์ หรือให้กับมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิภูมิพลโลกิกขุ

การทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลแก่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวันแม่แห่งชาติ 12 สิงหาคมของทุกปี สภากาชาดไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิสายใจไทย

การทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลแก่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ และพระบรมวงศานุวงศ์ เนื่องในโอกาสต่างๆ หรือโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มูลนิธิสมเด็จพระเจ้า (อนุรุทธ ว่องวานิช,2548)

คุณธรรมของเศรษฐีในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน

คุณธรรมของเศรษฐี หมายถึง ธรรมที่เศรษฐีทั้ง 6 ท่านได้ยึดถือปฏิบัติแล้วสามารถยกฐานะความเป็นอยู่ของตนให้เป็นเศรษฐี มีทรัพย์สินเงินทอง กลายเป็นคนที่มีบทบาท มีคุณธรรมและมีชื่อเสียงในสังคม คุณธรรมเหล่านี้ประกอบด้วยสังคหวัตถุธรรม ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ฆราวาสธรรม พรหมวิหารธรรม และเบญจศีล

1. สังคหวัตถุธรรม

สังคหวัตถุธรรม หมายถึง หลักธรรมประจำใจที่จะผูกใจผู้อื่นให้สมัครรักใคร่ นับถือกัน สนับสนุนกลมเกลียวกัน ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันตามฐานะและโดยธรรม ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันตามฐานะ หมายถึง ตามฐานะของคนในสังคมต่างๆ ได้แก่ ในสังคมครอบครัวและเครือญาติ ในสังคมวงงาน ในสังคมมิตรสหายและสัมพันธ์ชนโดยทั่วไป

ที่กล่าวไว้ว่า ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันโดยธรรม ก็คือให้ผูกสัมพันธ์กันด้วยความดี ด้วยความมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อกัน อันจะเป็นเครื่องผูกสัมพันธ์ที่ยั่งยืนมั่นคงดีกว่าความผูกสัมพันธ์กันด้วยผลประโยชน์หรือด้วยกิเลสตัณหาหาคะ อันเป็นเครื่องผูกพันที่ไม่ยั่งยืน และอาจกลับกลายเป็นโทษ หรืออาจนำไปสู่ความทุกข์เดือดร้อนได้ในภายหลัง

ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีหรือหลักการสงเคราะห์ ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย จดกนิบาต พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 21 ข้อที่ 32 เรียกว่า สังคหวัตถุ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 42) มี 4 อย่าง คือ

1.1 ทาน การให้ คือ การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ เช่น การให้รางวัล ให้สวัสดิการที่ดี เป็นต้น ตลอดถึงการให้ความรู้และการแนะนำ สั่งสอน

ทาน คือ การให้หรือการเสียสละแบ่งปันสิ่งของนี้ ภาษาบาลีเรียกว่าทานบ้าง จาคะบ้าง ปริจาคะบ้าง การให้คือการแบ่งปันทรัพย์สิ่งของของตนออกให้ผู้อื่น เป็นส่วนหนึ่งแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น การให้เป็นความดีมีคุณ จำเป็นที่คนจะต้องกระทำ เพราะเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น แต่อย่าให้เกินกำลังทรัพย์ของตน เพราะจะทำให้ตนเกิดความขัดสนได้ และควรเลือกให้เฉพาะคนที่ควรให้ เพราะถ้าให้แก่คนทั่วไปไม่จำกัด จะเป็นการช่วยส่งเสริมให้คนเกิดความเกียจคร้าน คอยแต่จะอาศัยทรัพย์สิ่งของของผู้อื่นเลี้ยงชีพมากขึ้น

คนที่ควรให้ นั่น ได้แก่ คนดีมีศีลมีธรรม ย่อมมีผลดีกว่าการให้แก่คนไม่ดี คนไม่มีศีลธรรมเป็นธรรมดา เพราะคนดีมีศีลมีธรรมย่อมประพฤตินั้นเป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น และสามารถจะคบค้าสมาคมเป็นมิตรสหายที่ดีต่อกันได้ตลอดไป ยามเมื่อผู้ที่เคยให้ปันตก

ทุกข์ได้ยาก ก็ยังมีมิตรสหายที่ดีพอเอาเป็นที่พึ่งได้ ส่วนคนไม่ดี ไม่มีศีลธรรมย่อมประพฤติดน เป็นโทษ และสามารถจะทำความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่นได้เสมอ การที่จะคบค้าสมาคม เอาเป็นมิตรสหายที่ดีต่อกันยาวนานไปย่อมเป็นการยาก รวมทั้งควรให้แก่คนที่กำลังน้อยหรือคนที่ยากจนไม่มีที่พึ่ง คนที่เจ็บป่วยหรือแก่เฒ่าหาเลี้ยงตัวเองไม่ได้ คนที่เป็นญาติเป็นเพื่อน ผู้ที่อยู่บ้านใกล้เคียง ผู้ที่ร่วมการงานกันและคนที่มิคุณแก่ตนหรือทรงคุณความดี คนเหล่านี้คือ คนที่สมควรให้ทานได้

ส่วนสิ่งของที่ควรให้ปันแก่ผู้อื่น ควรเป็นสิ่งของที่ดีที่น่าพอใจ ที่มีคุณประโยชน์ ไม่เกิดโทษ จึงจะยังประโยชน์ให้สำเร็จ ของที่ไม่ดี ที่ไม่น่าพอใจ ที่ไม่มีคุณประโยชน์และเป็นของที่เป็นโทษ ผู้รับย่อมไม่ปรารถนาที่จะได้ เช่น ให้อาหารหรือของที่ชารุดหรือของที่ใช้แล้ว หรือของที่ไม่ดีไม่งามไม่น่าพอใจไม่มีประโยชน์ ผู้รับย่อมจะไม่ประทับใจเป็นธรรมดาของบางอย่างแม้จะเป็นที่พอใจของชนบางพวก ได้แก่ คนพาลปัญญาโหดเขลา แต่เป็นโทษดังตัวอย่างเช่น สิ่งเสพติดมีนเมาให้โทษ เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เหล่านี้ก็นับเป็นสิ่งที่ไม่ควรให้ เพราะรังแต่จะเป็นเครื่องดึง เครื่องเหนี่ยวรั้งให้ผู้รับเข้าถึงฐานะที่ตกต่ำยิ่งลงไปอีก อนึ่ง คำว่าสิ่งของที่ควรให้ปันนั้น กินความถึงธรรมคือข้อปฏิบัติที่ดีที่ชอบ ที่นำไปสู่ความเจริญ และสันติสุข ไม่เป็นไปในทางเสื่อมหรือที่เป็นทางให้เกิดโทษ หรือเป็นความทุกข์เดือดร้อนอีกด้วย

ส่วนลักษณะของการให้ที่จัดว่าเป็นทานนั้นมี 4 อย่างคือ

(1) ให้เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น การให้แก่คนที่กำลังน้อยหรือคนที่ยากจนไม่มีที่พึ่ง คนที่เจ็บป่วยหรือแก่เฒ่าหาเลี้ยงตนเองไม่ได้ คนที่เป็นญาติเป็นเพื่อน ผู้ที่อยู่บ้านใกล้เคียง ผู้ที่ร่วมการงานกันและคนที่มิคุณแก่ตนหรือทรงคุณความดี การให้เช่นนี้จัดเป็นการให้เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพราะการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นหน้าที่ที่พึงกระทำ

(2) ให้เพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน เพราะคนเราย่อมมีเวลาขาดแคลน และกิจการงานโดยมากต้องอาศัยกำลังของคนจำนวนมากจึงจะสำเร็จ ดังนั้น เราจำเป็นจะต้องมีเพื่อนฝูงมากจะทำอะไรก็สำเร็จง่าย เกิดอันตรายขึ้นก็มีคนช่วยป้องกัน จะไปทางไหนก็มีคนคอยต้อนรับปราศรัย การทำเช่นนี้ได้เพราะเกิดจากการให้ทานหรือการรู้จักแบ่งปันกันนั่นเอง

(3) ให้เพื่อบูชาคุณความดี เช่น ให้แก่พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระสงฆ์ พระมหากษัตริย์ และผู้ที่กระทำความดีต่อตนเองและสังคม การให้แก่คนเหล่านี้ถือว่าเป็นเพื่อบูชาคุณความดี

(4) ให้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อเป็นการคืนกำไรสู่สังคม เพื่อให้สังคมและประเทศชาติที่ตนอยู่อาศัยมีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า เศรษฐกิจทั้งในสมัยพุทธกาลและในปัจจุบัน

ต่างก็เน้นหนักและตั้งหมั่นอยู่ในคุณธรรมที่ว่าด้วยทานคือการให้และการสละแบ่งปันกันทุกคน โดยเฉพาะเศรษฐีในสมัยพุทธกาลคือ อนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกา ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้เลิศในด้านการให้ทาน ส่วนเศรษฐีในยุคปัจจุบันที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ก็เน้นหนักในคุณธรรมด้านการให้ทานมากเช่นเดียวกัน

โฆสกเศรษฐี หลังจากทราบว่าเคยผ่านการ โคนง่ามาหลายครั้งหลายคราวแล้วก็คิดว่าตนมีกรรมมาก ไม่ควรประมาทอีกต่อไป สมควรจะสร้างบุญสร้างกุศล จึงให้สร้างโรงทานและบริจาครถพยาบาลวันละพันกหาปณะ เพื่อให้ทานแก่คนจนและคนเดินทางไกล และอุปถัมภ์พระภิกษุ สามเณรในพระพุทธศาสนาด้วย และที่สำคัญคือการสละทรัพย์สร้างวัดโฆสิตาราม

อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นเศรษฐีที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าให้เป็นเลิศในด้านการให้ทานในฝ่ายของอุบาสก เพราะท่านเศรษฐีเปิดโรงทานเลี้ยงอาหารแก่คนยากจนและคนเดินทางไกลเป็นประจำ บำรุงพระภิกษุสามเณรด้วยอาหาร น้ำปานะและเภสัชเป็นประจำมิได้ขาด ที่สำคัญคือสละทรัพย์สร้างวัดเชตวันมหาวิหาร

นางวิสาขามหาอุบาสิกา ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้เลิศในด้านการให้ทานในฝ่ายอุบาสิกา สร้างโรงทานและสละทรัพย์เพื่อเลี้ยงอาหารแก่คนจนและคนเดินทางไกลเป็นประจำทุกวัน บำรุงพระภิกษุด้วยอาหาร เภสัช และเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นประจำมิได้ขาด ที่สำคัญคือสละทรัพย์เพื่อสร้างวัดบุพพาราม (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 112)

ชิน โสภณพนิช ได้ให้การเลี้ยงดูลูกหลานและพนักงานของธนาคารกรุงเทพเป็นอย่างดี เลี้ยงดูคนยากจนและคนยากไร้บ้างเป็นบางครั้งและบางโอกาส เช่น ตรุษจีน วันขึ้นปีใหม่ เลี้ยงดูและดูแลพระภิกษุ สามเณรตามวัดต่างๆ บ้าง ทำบุญกับวัดต่างๆ มากมาย ทำการกุศลให้กับมูลนิธิและหน่วยงานที่ต้องการความช่วยเหลือเสมอๆ (ชาติรี โสภณพนิช, 2548)

เทียม โชควัฒนา ได้ให้การเลี้ยงดูลูกหลานและพนักงานของบริษัทในเครือสหพัฒน์เป็นอย่างดี เลี้ยงดูคนยากจนและคนยากไร้บ้างเป็นบางครั้งและบางโอกาส เช่น วันตรุษจีน วันขึ้นปีใหม่ วันเฉลิมพระชนมพรรษาของทั้งสองพระองค์ ให้ความอนุเคราะห์พระภิกษุ สามเณรตามวัดต่างๆ บ้าง ทำบุญกับวัดต่างๆ มากมาย ทำการกุศลให้กับมูลนิธิและหน่วยงานที่ต้องการความช่วยเหลือเสมอๆ (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2548)

บุญยง ว่องวานิช ได้ให้การเลี้ยงดูลูกหลานและพนักงานของบริษัทในเครืออังกฤชตราวุธเป็นอย่างดี เลี้ยงดูคนยากจนและคนยากไร้บ้างเป็นบางครั้ง ให้ความอนุเคราะห์พระภิกษุ สามเณรตามวัดต่างๆ บ้าง ทำบุญกับวัดต่างๆ มากมาย

สร้างวัดและสร้างสถานปฏิบัติธรรม สร้างตึกให้กับโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เพื่อเป็นสถานที่ตรวจและรักษาโรคมะเร็ง ทำการกุศลให้กับมูลนิธิและหน่วยงานที่ต้องการความช่วยเหลือเสมอๆ (อนรรฆ ว่องวานิช, 2548)

1.2 ปิยวาจา พูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ นุ่มนวล เหมาะแก่บุคคล เวลา สถานที่ พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ พูดในทางสร้างสรรค์ และเกิดกำลังใจ เช่น การควบคุม การจูงใจ เป็นต้น วาจาเป็นที่รัก วาจาคุตมึมน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน สมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วย เหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยินดี

ปิยวาจา คือ การกล่าวคำที่ไพเราะเสนาะโสต เรากลงเคยได้ยินได้ฟังคนที่พูดจาปราศรัยกระซอกโศกฮาก หรือที่เรียกว่า ผรุสวาท คือ คำหยาบคาย ไม่ระรื่นหู เราก็ไม่พอใจ เราก็ไม่อยากฟัง แต่ถ้าเป็นปิยวาจา คือ วาจาที่กล่าวแล้วน่ารักน่าฟัง ก็จะทำให้จิตใจของเรารื่นเริงบันเทิงจิตในส่วนนั้น โบราณท่านจึงกล่าวไว้ว่า “ปากเป็นเอก เลขเป็นโท” หมายความว่า วาจาที่ดี ที่สุภาพ ที่ไพเราะอ่อนหวาน นั้นแหละเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการครองใจคน และจะได้ดีก็เพราะวาจาที่ดีนั้นแหละ ส่วนคำว่า “เลข” ณ ที่นี้ หมายถึง วิชาความรู้ยังเป็นรอง คือถึงจะเป็นคนมีความรู้สูง แต่ถ้าปากไม่ดีเสียแล้วย่อมหวังความสำเร็จในชีวิตได้ยาก เพราะคนปากเสียไม่อาจผูกใจใครไว้ได้

จากการศึกษาและสัมภาษณ์พบว่า เศรษฐีทั้งในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบันได้ประพฤติปฏิบัติในด้านปิยวาจา คือ มีวาจาเป็นที่รัก ที่นับถือของคนรอบข้างเป็นอย่างดี จนกลายเป็นที่ฟัง ที่เคารพรัก และนับถือของคนใกล้ชิดและบริวารรอบข้างเป็นอย่างดี จนได้รับการรับเชิญให้ไปกล่าวให้โอวาท กล่าวบรรยายและกล่าวเปิดงานเนื่องในโอกาสต่างๆ เป็นประจำ เช่น อนาคตบัณฑิตเศรษฐีและนางวิสาขามหาอุบาสิกา มักจะถูกเชิญเชิญให้ไปกล่าวอวยพรในงานมงคลทุกงาน เพราะถือว่าท่านทั้งสองเป็นเหมือนกับญาติผู้ใหญ่ของผู้เชิญ การที่มีประชาชนนับถือและเชื่อถือ เมื่อขอความร่วมมืออะไรก็ย่อมได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี และสามารถทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ได้สำเร็จลุล่วงด้วยดีนั้น เพราะว่าผู้นั้นเป็นคนที่มีปิยวาจา คือมีวาจาสุภาพ อ่อนหวาน ด้วยส่วนหนึ่ง (รังษี สุทนต์, 2544 : 87)

แม้แต่เศรษฐีในสมัยปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน มักจะถูกเชิญเชิญให้ไปกล่าวเปิดงานต่างๆ ร่วมปาฐกถาหรือสัมมนา และร่วมงานเลี้ยงการกุศลต่างๆ เป็นประจำเช่นกัน เพราะการมีปิยวาจา ก่อให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงเป็นการแสดงออกถึงประโยชน์ที่ประกอบด้วย เหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยินดี และการมีปิยวาจาสามารถครองใจผู้คนหรือลูกน้องเอาไว้ได้

1.3 อัจฉริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม ทำตนให้เป็นประโยชน์ ตามกำลังสติปัญญา ความรู้ความสามารถ กำลังทรัพย์และเวลา เช่น การพัฒนาคน การบริหารงานตามวัตถุประสงค์ เป็นต้น

การประพฤติสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น หมายความว่า ความเป็นผู้มีน้ำใจ ไม่นิ่งดูดาย รู้จักสงเคราะห์ญาติมิตร และอนุเคราะห์ช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นให้สำเร็จ รู้จักช่วยกระทำกิจอันเป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่นหรือแก่สังคมส่วนรวม ตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาส ไม่เป็นคนแล้งน้ำใจช่วยใครไม่เป็น คือไม่เป็นคนเห็นแก่ตัวจัดขามที่ผู้อื่นหรือสังคมประสบความทุกข์เดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือ เช่น ในยามประสบทุกข์ภัยต่างๆ ได้แก่ อุทกภัย ภัยจากน้ำท่วม วาตภัย ภัยจากลมพายุ อัคคีภัย ภัยจากไฟไหม้ เป็นต้น มีน้ำใจอนุเคราะห์ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้อื่น หรือสังคมที่กำลังได้รับความทุกข์เดือดร้อน เช่นนั้นตามกำลังของตน ด้วยใจเมตตาและกรุณาธรรม ลูกที่ดีพึงประพฤติปฏิบัติ ต่อพ่อแม่ และประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ท่าน ไม่เป็นลูกขี้เกียจ ไม่นิ่งดูดายหรือหลีกเลี่ยงงาน ศิษย์ที่ดีพึงประพฤติดีต่อพระอุปัชฌาย์ครูอาจารย์ และประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อท่าน ต่อสำนักและต่อสถาบันการศึกษาของตน

ความเป็นผู้มีน้ำใจ ย่อมประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นตามสมควรแก่ฐานะและโอกาสด้วยเมตตากรุณาธรรมเช่นนี้ จึงจะเป็นทั้งคุณประโยชน์และเป็นทั้งเครื่องผูกใจหรือเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้อื่น ให้ผูกสมัครรักใคร่และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้ยั่งยืนนานเป็นอย่างดี

จากการศึกษาและสัมภาษณ์พบว่า เศรษฐีในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน ได้ประพฤติด้านอัจฉริยาอย่างเหมาะสมต่อความเป็นเศรษฐีทุกประการ คือ การประพฤติประโยชน์หรือการขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตามกำลังสติปัญญา ความรู้ความสามารถ กำลังทรัพย์และเวลา

โฆสกเศรษฐี ได้ช่วยเหลือบุตรสาวของเพื่อนที่เป็นเศรษฐีแห่งภัททเวดินคร เมื่อคราวเกิดภัยหิวตักโรคนั้นที่เมืองภัททเวตี จนทำให้ครอบครัวของเศรษฐีเมืองดังกล่าวต้องหลบหนีมาขอความช่วยเหลือจากโฆสกเศรษฐี และได้รับนางสาวมาวดีผู้เป็นบุตรสาวของเพื่อนเศรษฐีเป็นบุตรสาวของตนเอง นอกจากนี้แล้วยังช่วยเหลือผู้ยากจนและยากไร้ที่มาขอความช่วยเหลือทั้งด้านเงินทองและสิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตทุกวัน อีกทั้งยังชักชวนให้ชาวเมืองรู้จักทำบุญ รักษาศีลและเจริญภาวนา (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรม

พระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 28 –33)

อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้สงเคราะห์สหายคนหนึ่งเป็นสหายเล่นฝุ่นกันมาเล่าเรียนวิชาในสำนักอาจารย์เดียวกันมา ชื่อว่ากาพกรณิ เมื่อกาลเวลาผ่านไป นายกาพกรณิ กลายเป็นคนตกยาก ไม่สามารถจะหาเลี้ยงชีวิตได้ จึงไปหาท่านอนาถบิณฑิกะ ญาติมิตรและสหายของท่านห้ามมิให้คบหา แต่ท่านก็ลอบโยนนายกาพกรณิ และได้ให้ทุนไปช่วยให้ตั้งหลักฐาน นอกจากท่านอนาถบิณฑิกะจะมีสหายชื่อว่ากาพกรณิแล้ว ท่านยังสงเคราะห์สหายไม่มีชื่อที่เป็นคนขัดสนด้อยต่ำอีกคนหนึ่ง ซึ่งญาติมิตรสหายและพวกพ้องต่างก็ห้ามไม่ให้คบหาเช่นกัน อนาถบิณฑิกะกล่าวว่า การคบหาคนที่ต่ำด้อยก็ดี คนที่เสมอกันก็ดี คนที่เหนือกว่าก็ดี ถ้าคนนั้นเป็นมิตรก็ควรคบทั้งนั้น ท่านจึงไม่เชื่อถ้อยคำของคนที่ห้ามไม่ให้คบหาคนเหล่านั้น และให้การสงเคราะห์สหายผู้ยากไร้ของท่านอย่างเต็มที่ (รังษี สุทนต์, 2544 : 100 -101)

นางวิสาขามหาอุบาสิกา ได้ให้การสงเคราะห์แก่ทาสกรรมกรของนางเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการที่ทาสกรรมกรและคนใช้ของนาง ทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ มีความจงรักภักดีต่อเจ้านายเสมอ อย่างเช่นเมื่อคราวที่ธัญชัยเศรษฐีก่อนจะส่งนางไปตระกูลสามี ก็ได้มอบหน้าที่ให้คนใช้ติดตามไปช่วยงานมากมาย แม้กระทั่งชาวบ้านอีก 14 ตำบล ที่ทราบข่าวว่าเจ้านายจะไปอยู่ตระกูลสามีก็ได้ติดตามไปด้วย แม้จะถูกมิการเศรษฐีห้ามมิให้ไปอยู่ทั้งหมดก็ตาม แสดงให้เห็นว่า นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นคนโอบอ้อมอารีมีเมตตาไมตรีให้ความยุติธรรม ตลอดจนการช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ครอบครัวเหล่านั้นให้ได้รับความสุขด้วยเหตุนี้ นางจึงมีข้าทาสบริวารมากมาย และเป็นที่เคารพนับถือของมหาชนทั้งเมืองสาเกตและเมืองสาวัตถี (พระมหาชัยวัฒน์ สิงห์โงน, 2541 : 110)

ชิน โสภณพนิช ได้ให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ในประเทศไทยมากมาย เช่น ช่วยเหลือชาวบ้านที่ถูกไฟไหม้ น้ำท่วม และผู้ที่ประสบปัญหาภัยแล้งตามภาคต่างๆ โดยคิดเป็นมูลค่าราคาไม่ได้ ได้ก่อตั้งมูลนิธิธนาคารกรุงเทพ จำกัด ขึ้นมาเพื่อนำดอกผลมาใช้ในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย นอกจากนี้ ยังได้บริจาคเงินช่วยเหลือส่วนหนึ่งผ่านทางมูลนิธิสภาอากาศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติด้วย (ชาติรี โสภณพนิช, 2548)

เทียม โชควัฒนา ได้ให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ในประเทศไทยมากมาย เช่น ช่วยเหลือชาวบ้านที่ถูกไฟไหม้ น้ำท่วม และผู้ที่ประสบปัญหาภัยแล้งตามภาคต่างๆ โดยคิดเป็นมูลค่าราคาไม่ได้ และได้จัดตั้งกองทุนขึ้นมาเพื่อนำดอกผลมาใช้ในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย หลังจากที่นายเทียมได้เสียชีวิต ลูกหลานได้ก่อตั้งมูลนิธิเทียม โชควัฒนาขึ้นมา เพื่อนำดอกผล

ส่วนหนึ่งไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ด้วย นอกจากนี้ยังได้บริจาคเงินช่วยเหลือส่วนหนึ่งผ่านทางมูลนิธิ สภากาชาดไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติด้วย (บุญเกียรติ โชควัฒนา ,2548)

บุญยง ว่องวานิช ได้ประพาศติดตามหัวข้อธรรมที่ชื่อว่าอรรถจริยาเป็นประจำ อย่างเช่นเมื่อปี พ.ศ. 2522 ได้เกิดสงครามขึ้นในประเทศกัมพูชา ชาวกัมพูชาส่วนหนึ่งได้อพยพ หลบภัยสงครามเข้ามาที่ชายแดนไทยเป็นจำนวนมาก ผู้อพยพเหล่านี้ได้รับความอดอยากทุกข์ยาก อย่างน่าสังเวช ดร.บุญยง ว่องวานิช ในฐานะนายกยูวพุทธิกสมาคมฯ และรองประธานองค์การ ยูวพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก และคุณปรก อัมระนันท์ ในฐานะประธานองค์การยูวพุทธ ศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ได้มีโอกาสไปเยี่ยม ทำให้เกิดความสลดใจ จึงได้ร่วมมือกันจัดตั้ง หน่วยเคลื่อนที่บรรเทาทุกข์ชื่อหน่วยธรรมยาตรา โดยได้รับความร่วมมือจากองค์การ ยูวพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก องค์การยูวพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก และยูวพุทธิกสมาคม แห่ง ประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ร่วมกันบริจาคเงินเพื่อเป็นทุนดำเนินการ 100,000 บาท ได้ จัดคณะทำงานอาสาสมัครให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนชาวไทยที่อาศัยอยู่ชายแดน และบำรุง ขวัญทหารไทยตามแนวชายแดนอีกด้วย

นอกจากเครื่องอุปโภคบริโภคแล้ว ยังได้นิมนต์พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา และอนุศาสนาจารย์ออกไปบรรยายธรรมให้แก่ผู้ได้รับทุกข์ภัยเหล่านั้นฟังอีกด้วย นับเป็นชาวพุทธหน่วยแรกที่ออกไปใช้ธรรมโอสถ เป็นที่ชื่นชมยินดีแก่ผู้ประสบภัยเป็นอย่างมาก และได้ส่งแพทย์ พยาบาล อาสาสมัครออกไปร่วมบรรเทาทุกข์จากการเจ็บป่วยด้วย โครงการนี้ ยังปฏิบัติงานอยู่เป็นประจำถึงปัจจุบัน อาสาสมัครที่ออกไปปฏิบัติงานมีทั้งชาวไทยและชาวพุทธ จากต่างประเทศ เช่น ชาวพุทธจากหลายสมาคมและหลายนิกายจากประเทศญี่ปุ่น ที่ได้ส่งอาสาสมัครเข้าร่วมปฏิบัติงานด้วยเสมอๆ (อนรรฐ ว่องวานิช,2548)

1.4 สมานัตตคา การมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติเสมอกัน ในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี วางตนเหมาะสมกับฐานะ ตำแหน่งหน้าที่การงาน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ร่วมทุกข์ร่วมสุข เช่น การสื่อสาร การมอบอำนาจ เป็นต้น (พระธรรมปิฎก, 2545 : 142 – 143)

ความเป็นผู้มีตนเสมอไม่ถือตัว ก็คือ ความประพาศปฏิบัติดีต่อผู้อื่นอย่างเสมอต้น เสมอปลาย เมื่อมีชีวิตที่เจริญก้าวหน้าหรือได้ดิบได้ดีขึ้นไป ก็ไม่ถือตัวหรือทำตัวเยี่ยงกับญาติ พี่น้องหรือมิตรสหายเดิม ที่เคยคบค้าหรือปฏิบัติดีต่อกัน เคยเคารพนับถือกันมาอย่างไร ก็คงประพาศปฏิบัติดีต่อกัน เคารพนับถือกันอยู่อย่างนั้น ความเป็นผู้มีตนเสมอ นี้เป็นคุณเครื่อง

ยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้เป็นมิตรไมตรีที่ติดต่อกันได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

หนุ่มตั้งเพี้ยกจึงเป็นเสมียนอยู่ประมาณ 2 - 3 ปี เขาได้เลื่อนตำแหน่งอีกครั้งเป็นผู้จัดการทั่วไป เนื่องจากเจ้าแก้มองเห็นความซื่อสัตย์สุจริต และความเอาการเอางานอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะความฉลาดปราดเปรื่องในการใช้ลูกคิด และคล่องแคล่วว่องไวในการคิดคำนวณ คุณสมบัติอีกประการหนึ่งที่ประทับใจผู้เป็นเจ้าแก้ม คือ หนุ่มตั้งเพี้ยกจึงเป็นผู้ที่มีสมานัตตตา คือ มีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับลูกค้า บริการลูกค้าทุกระดับประทับใจยากที่หาผู้ใดเหมือน (อิริวัฒน์ ทรัพย์ไพฑูรย์, 2544 : 275)

เทียม โชควัฒนา ได้ใช้หลักสมานัตตตาเป็นยุทธศาสตร์ในการดำเนินธุรกิจที่ดี ดังต่อไปนี้ คือ

- (1) เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ไม่หยุดยั้ง เป็นคนช่างสังเกตและจดจำแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบธุรกิจ
- (2) เป็นผู้มีสายตายาวไกล สามารถคาดเดาสถานการณ์ข้างหน้าได้อย่างถูกต้อง โกล้เคียง
- (3) เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์และยอมรับความเปลี่ยนแปลง กล้าทดลองสิ่งใหม่ๆ
- (4) เป็นผู้มูมานะบากบั่นไม่ทอดทิ้ง ไม่เคยยอมแพ้ต่องานหนักเอาเบาสู้ ไม่สนใจในวัตถุนิยมที่จะเป็นความสุขส่วนตัว
- (5) มีความซื่อสัตย์และยุติธรรม มีสัจจะและคุณธรรม
- (6) เป็นผู้รู้จักวางแผนและวิธีการในการดำเนินงานด้วยความรอบคอบ รัดกุม สุขุมลุ่มลึก และติดตามผลงานอย่างสม่ำเสมอ
- (7) เป็นผู้ที่มีครอบครัวอบอุ่นราบรื่น ยึดหลักปกครองลูกหลานด้วยพรหมวิหาร 4 อบรมบุตรหลานให้เป็นคนดี ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และไม่สร้างศัตรู ให้บุตรหลานทำธุรกิจที่สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อชาติและสังคม ไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุข (อิริวัฒน์ ทรัพย์ไพฑูรย์, 2544 : 29 - 30)

บุญยง ว่องวานิช ในขณะที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการและกรรมการ บริษัท อาหารสากล จำกัด (พ.ศ.2515 – 2539) ได้คิดโครงการให้ชาวบ้านทางภาคเหนือ ปลูกพืชผลและนำเอาผลิตผลด้านการเกษตรมาแปรรูปที่จังหวัดลำปาง โดยได้ตั้งโรงงานผลิตอาหารกระป๋อง บริษัท อาหารสากล จำกัด ขึ้น เพื่อผลิตอาหารกระป๋องจากผลิตผลทางการเกษตรของชาวบ้านผู้ท้องตลาด และได้บุกเบิกนำเอาพันธุ์หน่อไม้ฝรั่ง ซึ่งเป็นพืชที่เกษตรกรทั่วไปนิยมปลูกและมีรายได้ดีในปัจจุบัน ซึ่งในขณะที่ไปทำโครงการนั้น ได้ประสบกับปัญหาในการทำงานด้านต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาเกี่ยวกับที่ดินทำกิน

ปัญหาเกี่ยวกับชาวไร่และผู้นำท้องถิ่น ท่านได้ใช้หลักและวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยการลงไปคลุกคลีและร่วมงานอยู่กับชาวบ้านอย่างจริงจัง และใช้หลักจิตวิทยาในการเข้าถึงชาวบ้านให้ได้เสียก่อน เช่น การเข้าร่วมงานบุญ ให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในโอกาสอันควร จนนำไปสู่ความร่วมมือของชาวบ้านในกิจการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์กับคนในท้องถิ่นในที่สุด ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพราะท่านได้ใช้หลักธรรมในข้อว่า สมานัตตตา ความเป็นผู้ประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย และเอาใจใส่แก้ปัญหาให้กับเขาด้วยความจริงใจนั่นเอง (อนุรุท ว่องวานิช,2548)

2 ทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์

ทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรือหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เป็นหลักธรรมสำหรับปฏิบัติเพื่อการศึกษาและรักษาทรัพย์สินเงินทอง ซึ่งถือเป็นการสร้างประโยชน์ในปัจจุบัน จึงเป็นการดับทุกข์ทางกาย ซึ่งเป็นความทุกข์ที่เกิดขึ้นง่ายที่สุด ทั้งยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการสร้างประโยชน์ที่แท้จริงในขั้นที่สูงขึ้นต่อไป มี 4 ประการ คือ

2.1 อุภูฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบหาอุบายวิธีสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี

ใครอยากจะเป็นเศรษฐีจะต้องเริ่มต้นที่หลักปฏิบัติข้อแรก คือ อุภูฐานสัมปทา หมายถึง การถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ให้มีความขยันหมั่นเพียรในการแสวงหาความรู้ ขยันหมั่นเพียรปฏิบัติหน้าที่การทำงานและการประกอบอาชีพโดยสุจริตและต้องขยันหมั่นฝึกฝนในวิชาชีพให้มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาตรวจสอบหาวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความขยันหมั่นเพียรในการประกอบกิจการงานอาชีพ เราก็จะมีทรัพย์สินเงินทองเพิ่มพูนขึ้น

2.2 อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย นอกจากนี้ อารักขสัมปทา ยังรวมไปถึงการรักษาความรับผิดชอบต่อภาระงานที่ได้รับมอบหมายอย่างไม่ขาดตกบกพร่องด้วย

2.3 กัลยาณมิตรตตา คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัยเลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ การมีมิตรที่ดีจะช่วยสนับสนุนและนำพาเราไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ทั้งในหน้าที่การทำงาน และสร้างความสุขความสบายใจในการใช้ชีวิต ในทางตรงข้าม มิตรที่ไม่ดี มิตรเทียม มิตรปกอลอกจะนำพาเราไปสู่อบายมุขในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมักเป็นเหตุให้เสียทรัพย์ เสียงานเสียการ

จนเสียสมดุลชีวิตไปในที่สุด

2.4 สมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (พระธรรมปิฎก, 2545 : 116)

สมชีวิตา หมายถึง การเลี้ยงชีวิตให้พอดี คือ รู้จักกำหนดการใช้จ่ายให้สมควร แก่ฐานะและสมดุลกับรายได้ รู้จักใช้ทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้อย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือยมาก จนต้องลำบากในอนาคต หรือไม่ฝืดเคืองมากจนสร้างความลำบากในปัจจุบัน ให้ดำเนินชีวิต โดยยึดหลักทางสายกลางไม่มากเกินไป ไม่น้อยไป แต่ต้องพอดี ซึ่งจุดสมดุลแห่งความพอดี อาจวัดได้จากความสุขที่อึดอึดอยู่ในใจ ไม่ใช่สิ่งบำเรอหรือวัตถุที่เป็นส่วนเกินของชีวิต

คำว่า พอดี หมายถึง ความเป็นอยู่เหมาะสม เลี้ยงชีวิตแต่พอดีพอเหมาะ กับฐานะและความจำเป็น ไม่ใช่จ่ายเกินตัว ไม่อยากมีอยากเป็นเกินความจำเป็น รู้จักสถานภาพทางการเงินของตนเองและจัดแบ่งสำหรับใช้จ่ายและเก็บออมอย่างลงตัว หลายคนในสังคมปัจจุบัน ถูกค่านิยมด้านวัตถุชักจูงจนต้องตกลงหลุมแห่งการขาดความพอดี คือ ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย สุรุ่ยสุร่าย มีรายจ่ายเหนือรายได้ ไม่มีรายเก็บออมรักษา เพราะอยากมีอยากเป็นอย่างเขา อยากเอาอย่างผู้อื่นที่มีที่เป็น ผลสุดท้ายก็ได้เป็นได้มี คือ เป็นหนี้มีหนี้ ไม่รวย นี่คือผลของ ความไม่รู้จักพอดีในชีวิต การรู้จักเลี้ยงชีวิตให้พอดีหรือมีชีวิตที่พอเพียง จึงเป็นหัวใจสำคัญ อีกอย่างหนึ่งในการสร้างฐานะ สร้างความร่ำรวยให้แก่ตน ความพอดีจะช่วยเสริมและปรับ ให้การหา การจ่าย การเก็บออม เป็นไปอย่างเหมาะสม อย่างนี้ได้ชื่อว่าปฏิบัติตามหลัก "สมชีวิตา" คือ การมีชีวิตเหมาะสม

จากการศึกษาค้นคว้าและการสัมภาษณ์พบว่า เศรษฐีทั้งในสมัยพุทธกาล และสมัยปัจจุบัน เป็นผู้หนักแน่นในคุณธรรมข้อที่ว่าด้วย ทิฐุธรรมมีกตตประโยชน์ นี้มาก เพราะคุณธรรมหมวดนี้จะทำให้คนกลายเป็นเศรษฐีได้สมดังหวัง ฉะนั้นเศรษฐีทุกคน จึงต้องมีคุณธรรมหมวดนี้ จะขาดเสียไม่ได้เลย

โฆสกเศรษฐี ถึงแม้ว่าจะมีฐานะร่ำรวยแล้ว ยังมีความขยัน ขอมทำงานรับจ้างปลูก คนให้ลูกขึ้นมาทำงาน ทั้งนี้เพราะอยากปกปิดฐานะของตนเองไม่ให้ใครรู้ว่าเป็นเศรษฐี มีทรัพย์มาก จนกระทั่งพระเจ้าอุเทนทรงได้สดับเสียงของเขาเข้า จึงกำหนดรู้ว่าเป็นเสียงของคน มีทรัพย์หรือมีฐานะร่ำรวย จึงได้รับสั่งให้เรียกนายโฆสกมาเข้าเฝ้าเพื่อถามความจริง เมื่อทรงรู้ความจริงแล้วจึงประทานตำแหน่งเศรษฐีให้ พร้อมกับสั่งให้ราชอำมาตย์ไปขูดขุมทรัพย์ ของเศรษฐีที่ฝังดินไว้ แล้วนำเกวียนไปบรรทุกมารวมไว้ที่หน้าพระลานหลวง

นอกจากนี้เศรษฐีทั้งหลายจะต้องเลี้ยงชีพด้วยความหมั่นประกอบกิจการงาน คือ กสิกรรม พาณิชยกรรม โครักรกรรม รับราชการฝ่ายทหาร รับราชการฝ่ายพลเรือน หรือศิลปะ

อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็นอุบายในการทำงานนั้นๆ สามารถจัดทำได้ นี้เรียกว่า อุฏฐานสัมปทา

ในด้านการเก็บและรักษาทรัพย์นั้น เศรษฐีทุกคนจะต้องรู้จักวิธีการรักษาทรัพย์ อย่างประหยัด พยายามใช้จ่ายแต่สิ่งจำเป็นจึงสามารถเลี้ยงชีพให้เหมาะกับกำลังทรัพย์ได้ เมื่อหาทรัพย์ได้แล้ว รู้จักจัดสรรทรัพย์นั้น โดยถือหลักการแบ่งทรัพย์เป็น 4 ส่วน ตามที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 11 ข้อที่ 197 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 202) ที่เรียกว่า โภควิภาค คือ

- (1) เอน โภค ญชเยย 1 ส่วน ใช้เลี้ยงตน เลี้ยงคนที่ควรบำรุงและทำประโยชน์
- (2) ทวีหิ กมฺมํ ปโยชเย 2 ส่วน ใช้เป็นทุนประกอบกิจการงาน
- (3) จตุตถญจ นิชาเปยฺย อิก 1 ส่วน เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น

ในด้านการคบค้าสมาคมมิตรนั้น โฆสกเศรษฐีมีเพื่อนเป็นเศรษฐีในกรุงโกสัมพี 2 ท่าน คือ กุกกุฏเศรษฐี กับ ปาวาริกเศรษฐี เศรษฐีทั้ง 2 ท่านนี้เลื่อมใสพวกดาบส และให้การบำรุงพวกดาบสด้วยดีเสมอมา ภายหลังพวกดาบสได้แนะนำให้รู้จักเกียรติคุณของพระพุทธเจ้า ก็เกิดความเลื่อมใส จึงเดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่เมืองสาวัตถี เมื่อได้ฟังธรรมของพระองค์แล้ว ได้บรรลुโสดาบันทั้ง 3 ท่าน เมื่อโฆสกะและสหายกลับมาเมืองโกสัมพี ได้สร้างอารามถวายพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาท่านละแห่ง และให้ความอุปถัมภ์พระพุทธานุสาลตลอดมา (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 44 –48)

นอกจากนี้ โฆสกะยังได้กัลยาณมิตรมาเป็นภรรยาของตนเองอีกด้วย คือได้ลูกสาวของเศรษฐีในชนบทมาเป็นภรรยา เพราะนางได้ช่วยแปลงสาส์นที่บิดาของโฆสกะตั้งให้หัวหน้าบ้านช่วยฆ่าโฆสกะ กลายเป็นให้หัวหน้าบ้านช่วยจัดการแต่งงานระหว่างโฆสกะกับบุตรสาวของเศรษฐีในชนบทแทน โดยให้เก็บบรรณาการจากบ้านช่วยมาจัดงานและปลูกเรือนหอให้ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 14 - 25)

ด้านสมชีวิตา คือ การรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดีมิให้ฝืดเคือง โฆสกเศรษฐีทราบความหมายของธรรมข้อนี้ดี จึงได้แบ่งทรัพย์ส่วนหนึ่งไว้ใช้จ่ายและสร้างบุญสร้างกุศล มีการสร้างโรงทานและนำทรัพย์ส่วนที่แบ่งออกมาจากรายได้นั้น เพื่อมาทำบุญทำทานแก่พระภิกษุสามเณร ให้ทานแก่คนจนและคนเดินทางไกล เป็นการสร้างบุญบารมีให้แก่ตนเองและพวกพ้องไปด้วย

ในการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการดำรงชีวิตนั้น โฆสกเศรษฐีและเศรษฐีในสมัยพุทธกาลท่านอื่นๆ ได้ปฏิบัติตามหลักโภคอาทิยะ คือ ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโภคทรัพย์ หรือเหตุผลที่อริยสาวกควรยึดถือในการที่มีหรือครอบครองทรัพย์สมบัติ 4 ประการ ดังพุทธพจน์ใน

อังกุตรนิกาย ปัญจนินาท (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 22 ข้อที่ 41 หน้า 48) ที่ว่า

อริยสาวกแสวงหาโลกทรัพย์มาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรง ด้วยความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางสุจริตชอบธรรมแล้ว

(1) เลี้ยงตัว เลี้ยงมารดาบิดา บุตรภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข

(2) บำรุงมิตรสหาย และผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข

(3) ใช้ปกป้องรักษาสวัสดิภาพ ทำตนให้มั่นคงปลอดภัยจากภัยอันตราย

(4) ทำพละ คือ สละบำรุงหรือบูชา 5 อย่าง คือ

(4.1) ญาติพละ สงเคราะห์ญาติ

(4.2) อติถิพละ ต้อนรับแขก

(4.3) ปุพพเปตพละ ทำบุญหรือสักการะอุทิศผู้ล่วงลับ

(4.4) ราชพละ บำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากรเป็นต้น

(4.5) เทวตาพละ ถวายเทวดา คือ สักการะบำรุงหรือทำบุญอุทิศสิ่งทีเคารพ

บูชาตามความเชื่อถือ

(5) อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ ผู้ประพฤติกดี ปฏิบัติชอบ ผู้ไม่ประมาทหมัวเมา

เมื่อได้ใช้โลกทรัพย์ทำประโยชน์อย่างนี้แล้ว ถึงโลกจะหมดสิ้นไปก็สบายใจได้ว่า ได้ใช้โลกะนั้นให้เป็นประโยชน์ถูกต้องตามเหตุผลแล้ว ถึงโลกจะเพิ่มขึ้นก็สบายใจเช่นเดียวกัน เป็นอันไม่ต้องเดือดร้อนใจ ทั้งสองกรณี

อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นเศรษฐีที่มีความขยันในการทำมาค้าขาย เดินทางไปค้าขายตามหัวเมืองต่างๆ เป็นประจำ จนกลายเป็นที่รู้จักของชาวเมืองนั้นๆ เป็นอย่างดี ท่านอนาถบิณฑิกะทำการค้าขายระหว่างเมืองสาวัตถีกับเมืองราชคฤห์เป็นประจำ จนมีความสนิทสนมคุ้นเคยกับเศรษฐีเมืองราชคฤห์นามว่า “ราชคหะ” ต่อมาเศรษฐีทั้งสองมีความเกี่ยวข้องกัน โดยต่างฝ่ายก็ได้น้องสาวของตนและกันมาเป็นภรรยา ดังนั้น เมื่ออนาถบิณฑิกะนำสินค้ามาขายยังเมืองราชคฤห์จึงได้มาพักอาศัยที่บ้านของราชคฤห์เศรษฐี ผู้ซึ่งมีฐานะเป็นทั้งน้องเขยและพี่เมียอยู่เป็นประจำ การกระทำเช่นนี้ของอนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นประจำ จัดเข้าในคุณธรรมข้อที่ว่าด้วยอุฏฐานสัมปทา ได้

ในด้านอารักขสัมปทา คือ การเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้นั้น ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้ใช้วิธีเดียวกันกับการเก็บรักษาทรัพย์ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังที่กล่าวแล้วในส่วนของโฆสกเศรษฐี หรือสรุปได้ว่าใช้วิธีการเก็บรักษาเช่นเดียวกันกับโฆสกเศรษฐี

ในด้านกัลยาณมิตตตา คือ การคบแต่คนดีนั้น อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้คบแต่คนดีๆ

เช่น เศรษฐีชาวเมืองราชคฤห์ ผู้เป็นพี่ชายของภรรยาของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี อุกกเศรษฐี ผู้เป็นเศรษฐีชาวเมืองอุคคะและเป็นลูกเขยของอนาถบิณฑิกเศรษฐีด้วย เพราะได้แต่งงานกับนางจุฬภักททาซึ่งเป็นลูกสาวของอนาถบิณฑิกเศรษฐีนั่นเอง

นอกจากนี้ ท่านเศรษฐียังมีความสนิทสนมกับพระเจ้าพิมพิสารและพระเจ้าปเสนทิโกศล ผู้ที่จัดว่าเป็นพระราชามีความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้คนในแคว้นที่พระราชาทองสองปกครองดูแล อนาถบิณฑิกเศรษฐียังมีความสนิทสนมกับนางวิสาขามหาอุบาสิกาในฐานะผู้ที่มีความใฝ่ใจในการทำบุญกับพระพุทธเจ้าและพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาเหมือนกัน และได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าให้เป็นผู้เลิศในการทำบุญทำทานเหมือนกัน

ในส่วนของสมชีวิตา คือ รู้จักพอเพียงหรือรู้จักการใช้ชีวิตที่ดีนั้น อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้ยึดถือปฏิบัติในคุณธรรมข้อนี้ตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ทรงสั่งสอนให้บุคคลผู้มีหน้าที่ทางมนุษยสัมพันธ์ทุกคน ทุกระดับชั้น ให้รู้จักการใช้จ่ายทรัพย์ในการดำรงชีวิตของตนให้พอเหมาะพอสมแก่อรรถภาพของแต่ละบุคคล ไม่ให้ฟุ่มเฟือยหรือฝืดเคืองจนเกินไป การที่พระองค์ทรงสั่งสอนให้บุคคลจับจ่ายทรัพย์เงินทองที่หามาได้ ให้พอสมควรแก่ฐานะของตนนั้น ย่อมหมายถึงพระองค์ทรงแนะนำให้บุคคลดำเนินชีวิตในทางสายกลางและโดยหลักประหยัดนั่นเอง และในขณะเดียวกัน พระองค์ทรงสั่งสอนไม่ให้ตระหนี่ เหนียวแน่นเห็นแก่ตัว โดยปราศจากเหตุผล พระองค์ได้ทรงสั่งสอนให้บุคคลซึ่งมีหน้าที่ทางมนุษยสัมพันธ์ ทุกคนมีหน้าที่บริจาคทรัพย์เงินทองของตนซึ่งหามาได้ เพื่อการกุศลและสังคมสงเคราะห์ต่างๆ ในหลักคุณธรรมเรื่องสังคหวัตถุ และจรรยาวัตรธรรม เป็นต้น

ในส่วนนี้นับว่าเป็นหัวใจในการครองเรือน เพราะถ้าคนเราไม่รู้จักประมาณตัวหมายความว่า ไม่รู้จักกำลังทรัพย์ของตน ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ใช้จ่ายเกินฐานะของตนเอง ย่อมได้รับความเดือนร้อน สุดท้ายมีหนี้สินล้นพ้นตัว ทำให้ครอบครัวได้รับความลำบาก ประเทศชาติมีความเจริญช้าลง เพราะฉะนั้น พลเมืองที่ดีจะต้องรู้จักประหยัด พยายามใช้จ่ายแต่สิ่งจำเป็นจึงสามารถเลี้ยงชีพให้เหมาะกับกำลังทรัพย์ได้

วิสาขามหาอุบาสิกา ได้ยึดหลักคุณธรรมในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ทั้ง 4 ข้อ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งมีรายละเอียดตรงและสอดคล้องกันกับที่กล่าวมาแล้ว ทั้งในส่วนของโฆสกเศรษฐีและอนาถบิณฑิกเศรษฐี จึงไม่ขอขยายรายละเอียดมาอธิบายให้เป็นการซ้ำกับแบบที่อธิบายมาแล้วอีก

เศรษฐีในสมัยปัจจุบันนั้น ได้ยึดหลักการปฏิบัติในส่วนของคุณธรรมด้านทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ทั้ง 4 ประการ เหมือนกับเศรษฐีในสมัยพุทธกาล

อุฏฐานสัมปทา เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร มีความมูมานะอดทน

มีความเฉลียวฉลาดในการแสวงหาทรัพย์สินสมบัติโดยชอบธรรม ไม่แสวงหาทรัพย์สินสมบัติ ด้วยวิธีการที่ขัดต่อศีลธรรม มีการน้อ โกงหรือรีดไถทรัพย์สินสมบัติของคนอื่นมาเป็นของตน แต่อย่างใด

อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาทรัพย์สินสมบัติที่หามาได้นั้น เศรษฐีในสมัย ปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน ได้ยึดถือแนวทางแบบเดียวกันกับเศรษฐีในสมัยพุทธกาลเหมือนกัน กล่าวโดยสรุปคือ แบ่งเก็บเป็นกองกลาง 1 ส่วน ใช้จ่าย 3 ส่วน

ส่วนที่เก็บไว้เป็นกองกลางนั้น ไว้เพื่อใช้ในการพัฒนาปรับปรุงสถานที่ และรูปแบบการทำงาน รวมทั้งไว้เป็นสวัสดิการแก่พนักงานในยามจำเป็น

ส่วนที่ใช้จ่าย 3 ส่วนนั้น คือ ใช้ในการให้เงินเดือนหรือค่าตอบแทนแก่พนักงาน ทุกคน ค่าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า ค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตสินค้า ค่าบำรุงภาษี สรรพากร ค่าติดต่อและประสานงาน ค่าน้ำค่าไฟ ค่าทำคุณประโยชน์ด้านต่างๆ เพื่อเป็นการ ตอบแทนแก่ลูกค้าและกินกำไรสู่สังคม เพื่อให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรือง

กัลยาณมิตรตา การคบคนดีเป็นมิตรนั้น เศรษฐีในสมัยปัจจุบันที่ใช้เป็นกรณีศึกษา วิจัยทั้ง 3 ท่าน ต่างก็เลือกสรรและแสวงหากคนดีมีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม ให้มาช่วย ในการบริหารงาน การทำงานแผนกต่างๆ เช่น ชิน โสภณพนิช ได้เชิญประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ และบุญชู โรจนเสถียร ขุนพลที่จัดว่าเป็นกัลยาณมิตรมาช่วยดูแลและบริหารธนาคารกรุงเทพ ในขณะที่ตนเองไปอยู่ที่ประเทศฮ่องกง (ชาติรี โสภณพนิช,2548) เทียม โชควัฒนา ได้เชิญดำรง คารกานนท์ เข้ามาช่วยในการบริหารงานของเครือสหพัฒน์ (บุญเกียรติ โชควัฒนา,2548) บุญยง ว่องวานิช ได้เชิญ ม.ล.จิราธร จิระประวัติ มาช่วยดูแลด้านการคิดผลิตภัณฑ์สินค้าของอังกฤษ ตรารู การเชิญ ดร.ไชยฉพล อัครศุภเศรษฐ และอาจารย์เรณู ทัศนรงค์ มาช่วยเป็นวิทยากรประจำ ที่มูลนิธิว่องวานิช

สมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม เศรษฐีในปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน ต่างก็ได้ใช้ชีวิต หรือวางตนได้อย่างเหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และประเทศชาติทุกประการ กล่าวคือ ไม่เป็นคนฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย เมื่อมีฐานะดีแล้ว ก็ชอบช่วยเหลือสังคม และประเทศชาติที่ตนเองอาศัยอยู่ เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณของผู้คน ในสังคมและบุญคุณของประเทศชาติด้วย

3. ฆราวาสธรรม

ฆราวาสธรรม หมายถึง ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หรือหลักการครองชีวิตสำหรับคฤหัสถ์ ที่จำเป็นต้องมีอยู่ประจำ เพื่อเสริมให้มีความสุขยิ่งขึ้น พระพุทธองค์ได้ตรัสกะยัภย์ ชื่ออาพวกะ ปรากฏอยู่ในอาพวกสูตร พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย

เล่มที่ 15 ข้อที่ 7 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 32) มี 4 อย่าง คือ

3.1 สัจจะ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุคจริง ทำจริง ดำรงมั่นอยู่ในสัจจะ เป็นเหตุนำมาซึ่งความเชื่อถือ หรือไว้วางใจได้ คนเราอยู่ด้วยกัน ต้องมีความจริงใจ ต่อกัน ปากกับใจต้องตรงกันไม่ควรอยู่ด้วยการโกหกหลอกลวงกัน ควรจะมีสัจจะ มีความจริงใจต่อกัน คือ มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ไม่นอกใจกัน จะมีความสบายใจ ทุกคนไม่ต้องหวาดระแวงกัน ถ้าอยากให้สังคมเป็นสังคมที่ดีงาม อยู่แล้วสบายใจก็ขอให้มีสัจจะ พุคความจริง ถ้าพุคความจริงไม่ได้ก็ให้นิ่งเสีย หรือหลีกเลี่ยงไปพุคเรื่องอื่น ไม่จำเป็นต้องมาโกหกหลอกลวงกัน สร้างความไม่สบายใจต่อกันและกัน เมื่อเราพุคโกหกหลอกลวง เราจะไม่สบายใจ เพราะกลัวถูกจับผิดว่าเป็นคนพุคปลอมตึง เป็นคนไม่มีคุณค่าทางวาจา ทำให้ทุกข์ใจ หาความสุขทางใจไม่ได้

3.2 ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดสินใจ แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา

ทมะ คือ ความอดกลั้น ข่มใจ เวลาจิตใจไม่มีความสุข เห็นอะไร ไม่ถูกใจ ไม่พอใจ หรือเห็นอะไร ได้ยินอะไร เกิดความอยากได้ อยากมีขึ้นมา เกิดความทุกข์ร้อนใจ ท่านสอนให้ข่มใจ คือชนะอารมณ์เหล่านั้นเสีย ไม่ว่าจะมีความโลภก็ดี ความโกรธก็ดี ให้ระงับมันเสีย อย่าปล่อยให้มีฤทธิ์ มีอำนาจสั่งให้เราไปทำในสิ่งที่ไม่ดี ไม่งาม เช่น พอเกิดความโกรธขึ้นมา ก็ระบายออกทางวาจา ไปด่าว่าหรือไปทุบตี ไปทำร้ายร่างกายผู้อื่น ถ้าสามารถข่มใจได้ อดกลั้นได้ เอาชนะความโกรธได้ ก็ไม่ต้องไปพุค ไปด่าไปว่า ไปทะเลาะเบาะแว้ง ถ้าไปด่าเขาแล้ว เขาก็จะต้องโต้ตอบกลับมา พอโต้กันไปโต้กันมา ขึ้นต่อไปจะต้องลงไม้ลงมือทุบตีกัน มีการเจ็บตาย คนตายก็ต้องถูกเอาไปเผา คนที่ฆ่าเขาตายก็ต้องเข้าคุกเข้าตะรางต่อไป อันนี้เป็นเพราะว่าไม่มีทมะ คือ การข่มใจ ข่มอารมณ์ และข่มตนนั่นเอง

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มีทมะ คือ การข่มใจ ความอดกลั้น ชนะตนดีกว่าชนะผู้อื่น ชนะผู้อื่นก็สร้างความเคียดแค้นให้กับเขา ถ้าผู้อื่นชนะเรา เขาก็สร้างความเคียดแค้นความอาฆาตพยาบาทให้แก่เรา ไม่มีที่สิ้นสุด แต่ถ้าเราชนะตัวเราได้แล้ว ทุกอย่างจะสงบทุกอย่างจะเย็น เวลาเราโกรธ เราเอาชนะความโกรธได้เราก็สบายใจ คนที่ถูกเราโกรธก็จะไม่เดือดร้อนกับการที่ต้องฟังการดุด่าจากเรานั้นเอง การมีทมะ คือ การข่มใจนั้น เป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่สำคัญ สำหรับฆราวาส ไม่ว่าใครก็ตามที่จะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ควรจะมีทมะไว้สำหรับดูแลควบคุมอารมณ์

3.3 ขันติ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

ขันติ คือ ความอดทน คือต้องอดทนกับความยากลำบาก บางครั้งบางคราว

ขาดอาหารไปบ้าง เวลารับประทานอาหาร บางทีก็เข้าไปบ้าง สายไปบ้าง เกิดความหิวโหยขึ้นมา ก็ต้องอดทน ถ้าไม่อดทนก็จะทุกข์มาก เวลาเห็นสิ่งต่างๆ ที่คนอื่นเขามีกันเราก็อยากได้ ถ้าไม่มีความอดทน บางทีอาจไปลักขโมยสิ่งของเหล่านั้นมา การลักขโมยเราก็ดูทรามแล้วว่าผลที่ตามมาคือ จะต้องถูกตำรวจจับเข้าคุกเข้าตะราง แต่ถ้ามีความอดทน ถึงแม้จะหิวขนาดไหนก็ตาม จะไม่ลักขโมยอาหารของคนอื่นเขา จะทนไปก่อนจนกว่าจะหาอาหารมาได้ด้วยความชอบธรรม แล้วเรจึงค่อยกิน ถ้ามีความอดทน โอกาสที่จะไปทำผิดทางด้านศีลธรรมจะมีน้อย โอกาสที่จะไปติดคุกติดตะรางก็มีน้อยเช่นกัน

3.4 จาคะ การเสียดสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตน ได้ ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว (พระธรรมปิฎก, 2545 : 113 - 114)

จาคะ คือ การเสียดสละ การแบ่งปันความสุข แบ่งปันประโยชน์ของเราให้แก่ผู้อื่น เวลาทานอาหารร่วมกัน เราก็แบ่งปันอาหารกัน ไม่ต้องคิดว่าเราจะกินแต่เราคนเดียว ให้คิดถึงคนอื่นด้วย เพราะทุกคนก็มีปากมีท้องเหมือนกัน มีความหิว มีความต้องการเหมือนกัน ถ้าได้แบ่งปันตามอัตราส่วนแล้ว ทุกคนก็จะอยู่กันได้อย่างมีความสุข ไม่ว่าจะป็นสังคัมใหญ่หรือสังคัมเล็กก็ตาม ถ้ามีการแบ่งปัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันแล้ว สังคัมนั้นก็จะเป็นสังคัมที่อยู่กันได้อย่างมีความสุข ถ้าต่างฝ่ายต่างมีจาคะ คือ มีการเสียดสละ มีการบริจาค มีการให้ซึ่งกันและกันแล้ว สังคัมนั้นก็อยู่กันอย่างมีความสุข ทุกคนก็จะพอมี พออยู่ และพอกิน

จงการสัมภรณ์และศึกษาค้นคว้าในการวิจัยพบว่า เศรษฐีในสมัยพุทธกาลและสมัยปัจจุบันต่างก็ได้ปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมข้อที่ว่าด้วย ฌราวาสธรรม ทุกประการ ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้ามาพอจะสรุปผลได้ดังนี้

ด้านสัจจะ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พบว่า เศรษฐีในสมัยพุทธกาล ทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้ยึดมั่นและตั้งมั่นอยู่ในสัจจะ คือความจริงใจ ความซื่อตรงกันทุกคน

โฆสกเศรษฐี ถูกเศรษฐีผู้เป็นพ่อเลี้ยงใช้ให้ไปส่งข่าว แก่นายช่างปั้นหม้อก็ดี หรือหัวหน้าหมู่บ้านสวยก็ดี โฆสกเศรษฐีก็ไปทุกครั้งโดยไม่อึดออดใจ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 23)

อนาถบิณฑิกเศรษฐี และวิสาขามหาอุบาสิกา ถูกขกย่องจากชาวเมือง ให้เป็นบุคคลสำคัญและได้รับเชิญให้เข้าร่วมงานต่างๆ ที่ชาวเมืองได้จัดขึ้นเป็นประจำ นี้แสดงว่าท่านเศรษฐีทั้งสองต้องเป็นคนที่ตั้งมั่นในสัจจะอย่างเหนียวแน่น ผู้คนในเมืองสาวัตถี จึง

ให้ความเคารพนับถือ

ด้านทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัด คัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญานั้น เศรษฐีในสมัย พุทธกาลทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้หนักแน่นในคุณธรรมข้อนี้ทุกคน

โฆสกเศรษฐี ในสมัยเด็กถึงแม้จะเป็นบุตรของหญิงโสเภณี และถูกเศรษฐี ผู้เป็นพ่อเลี้ยงกลั่นแกล้งต่างๆ นานา ท่านก็ยังรู้จักใช้คุณธรรมข้อที่ว่าด้วยทมะ มาฝึกฝน และข่มใจตนเอง มาควบคุมจิตใจของตนเอง ไม่มีความคับแค้นหรือโกรธเคืองท่านเศรษฐี ผู้เป็นบิดาตอบแต่อย่างใด และไม่ได้ทำตัวเป็นนักเลงอันธพาลเพราะผลของการถูกกลั่นแกล้ง จาก บิดาแต่อย่างใด กลับประพฤติดนตนเองเป็นคนที่มีทมะเป็นคุณธรรมประจำใจได้อย่างน่ายกย่องอีก ต่างหาก

อนาถบิณฑิกเศรษฐี เมื่อคราวสูญเสียนางสุมนาเทวี ผู้เป็นธิดาก่อนตายนาง ได้เรียกท่านเศรษฐีว่าน้องชาย ทำให้เศรษฐีเสียใจนึกว่านางเพื่อจนตาย แต่เมื่อได้เข้าเฝ้า พระศาสดาและ ทูลถามปัญหาดังกล่าวแล้ว พระพุทธองค์ทรงชี้แจงว่านางไม่ได้เพื่อจนตาย แต่อย่างใดไม่ การที่นางได้กล่าวอย่างนั้น เพราะท่านเศรษฐีเป็นผู้บรรลุนิพพานขั้นที่ต่ำกว่านาง ต่างหาก ด้วยเหตุผลนี้ จึงทำให้เศรษฐีคลายจากความโศกเศร้า นี้ก็เพราะท่านเศรษฐีมีคุณธรรมข้อ ที่ว่าด้วย ทมะ การข่มจิต การควบคุมจิต นั้นเอง

นางวิสาขา มหาอุบาสิกา เมื่อคราวที่ถูกพ่อของสามีเข้าใจผิดต่างๆ นานา แต่เมื่อนางได้บอกเหตุผลที่ได้กระทำอย่างนั้นอย่างนี้ให้พ่อผัวของนางฟังแล้ว ต่อมาเมื่อพ่อผัว ได้ฟังเหตุผลและกล่าวขอโทษต่อนางวิสาขา นางวิสาขาก็ได้ยกโทษให้และไม่ได้ถือโทษ โกรธเคืองต่อพ่อผัวของนางแต่อย่างใด ที่นางวิสาขากระทำได้อย่างนั้น เพราะนางมีคุณธรรม ข้อที่ว่าด้วย ทมะ คือการข่มใจ การอบรมใจ นั้นเอง

อย่างกรณีครั้งหนึ่ง นางสุทัตติหลานสาวผู้ทำหน้าที่อังคาสพระภิกษุสงฆ์ได้อย่าง ดีเยี่ยม ได้ถึงแก่กรรม ทำให้นางวิสาขาเศร้าโศกเสียใจมาก พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดง พระธรรมเทศนาให้กำลังใจและให้ข้อคิดแก่นาง จึงทำให้ความเศร้าโศกของนางวิสาขาลดลงได้ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 144 - 145) นี้แสดงว่าเพราะนาง มีทมะคือความข่มใจได้นั้นเอง

ด้านขันติ ความอดทน อดกลั้นนั้น เศรษฐีในสมัยพุทธกาลทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้ตั้งมั่นในคุณธรรมข้อนี้เช่นกัน

โฆสกเศรษฐี ถึงแม้ว่าจะมีฐานะร่ำรวยแล้ว ยังมีความขยัน ขอมทำงานรับจ้าง ปลุกคนให้ลุกขึ้นมาทำงาน ทั้งนี้เพราะอยากปกปิดฐานะของตนเองไม่ให้ใครรู้ว่าเป็นเศรษฐี

มีทรัพย์มาก จนกระทั่งพระเจ้าอุเทนทรงได้สดับเสียงของเขาเข้า จึงกำหนดรู้ว่าเป็นเสียงของคน มีทรัพย์หรือมีฐานะร่ำรวย จึงได้รับสั่งให้เรียกนายโฆสกะมาเข้าเฝ้าเพื่อถามความจริง เมื่อทรงรู้ความจริงแล้วจึงประทานตำแหน่งเศรษฐีให้ พร้อมกับสั่งให้ราชอำมาตย์ไปขุดขุมทรัพย์ ของเศรษฐีที่ฝังดินไว้ แล้วนำเอวียนไปบรรทุกมารวมไว้ที่หน้าพระลานหลวง

อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นผู้โง่เขลาจนกว่าจะตายจนทำให้ทรัพย์สมบัติของตน ร่อยหรอ จนกลายเป็นคนยากจน แต่ท่านก็มีได้ยอที่ยังคงถวายทานอยู่ต่อไป จนเป็นเหตุให้ได้ ชื่อว่าอนาถบิณฑิกเศรษฐี ด้วยอานิสงส์แห่งการถวายทานเป็นประจำนี้เองท่านเศรษฐีจึงกลับมา ร่ำรวยเหมือนเดิม นี่แสดงให้เห็นถึงการบำเพ็ญคุณธรรมชื่อว่าด้วย ขันติ ความอดทนอดกลั้น ของท่านเศรษฐีได้อย่างชัดเจน

นางวิสาขามหาอุบาสิกา เป็นผู้ที่ต้องการชนะใจของพ่อผัวผู้ที่เป็นมิจฉาธิภูติ นับถือแต่พวกปริพาชก เพื่อต้องการให้พ่อผัวของนางกลายเป็นคนสัมมาธิภูติและหันมานับถือ พระศาสนา จึงได้ใช้ความอดทนในการโน้มน้าวจิตใจของพ่อผัว กว่าจะโน้มน้าวจิตใจของพ่อผัว ได้ก็ใช้เวลานาน ทั้งนี้เพราะนางคิดว่าการโน้มน้าวจิตใจของคนที่เป็นมิจฉาธิภูติให้กลายเป็น สัมมาธิภูติได้เป็นบุญมหาศาลนั่นเอง แต่การจะทำเช่นนั้นได้สำเร็จจะต้องใช้เวลามากและใช้ความ อดทนสูง

ด้านจาคะ คือ การเสียสละ การแบ่งปันความสุข แบ่งปันประโยชน์ของเรา ให้แก่ผู้อื่นบ้างนั้น เศรษฐีในสมัยพุทธกาลทั้ง 3 ท่านต่างเน้นหนักในคุณธรรมข้อนี้เป็นอย่างมาก กันทุกคน ดังจะเห็นได้จากการเสียสละเงินทองส่วนหนึ่งมาสร้างโรงทาน ถวายอาหาร น้ำปานะ เกษธ และของใช้ที่จำเป็นแก่พระภิกษุสามเณรเป็นประจำทุกวันๆ ละหลายร้อยรูป นอกจากนี้ ยังเลี้ยงคนจน คนยากไร้และคนเดินทางไกลที่ต้องการอาหารและเครื่องดื่มทุกวันไม่จำกัดจำนวน อีกทั้งยังต้องเลี้ยงบ่าวไพร่หรือคนใช้ที่ทำงานรับใช้ท่านเศรษฐีทั้ง 3 คนทุกวันอีก แต่ที่สำคัญที่สุด คือ การสละทรัพย์สมบัติของตนสร้างวัดและที่พักสงฆ์ เพื่อต้องการให้เป็นที่พักของ พระบรมศาสดาและเป็นที่พักของพระภิกษุสามเณร และใช้เป็นที่พักของสงฆ์แก่พระภิกษุ สามเณร ซึ่งในการก่อสร้างวัดในแต่ละแห่งต้องใช้ทุนทรัพย์เป็นจำนวนมาก แต่เศรษฐีทั้ง 3 ท่าน ได้สร้างเสร็จเรียบร้อย และเป็นวัดที่มีชื่อเสียงและมีความสวยงาม เช่น วัดโฆสิตาราม ที่โฆสกเศรษฐีเป็นผู้สร้างถวาย วัดเชตวันมหาวิหาร ที่อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นผู้สร้างถวาย และวัดบุพพาราม ที่นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นผู้สร้างถวาย

เศรษฐีในสมัยปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน ต่างก็ใช้คุณธรรมในหัวข้อ ฌราวาสธรรม มาใช้ในชีวิตประจำวันกันทุกคน

ด้านสัจจะ ความซื่อตรงหรือความจริงใจนั้น เศรษฐีในสมัยปัจจุบันจะเน้น

คุณธรรมข้อนี้เป็นพิเศษ เพราะถ้าไม่มีคุณธรรมข้อที่ว่าด้วยสัจจะ ความจริงใจ ความซื่อตรงต่อกันแล้ว ไม่สามารถกระทำธุรกิจให้มีความเจริญรุ่งเรืองได้ เพราะไม่มีใครเชื่อถือ

ด้านทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดคตินิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา นั้น พบว่าเศรษฐีในสมัยปัจจุบันมุ่งเน้นคุณธรรมข้อนี้มากเช่นเดียวกัน เพราะการทำงานแต่ละอย่างให้สำเร็จได้และมีประสิทธิภาพด้วยนั้น จะต้องได้รับการฝึกฝนอบรมให้เกิดความชำนาญ สามารถนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงตัดแปลงรูปแบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น บางทียังต้องเจริญวิทยาการที่มีความรู้เรื่องธรรมะเข้ามาฝึกอบรมพนักงานให้มีสมาธิในการทำงานยิ่งขึ้น ให้รู้จักใช้หลักธรรมมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน และให้มีความกตัญญู อ่อนโยนต่อผู้หลักผู้ใหญ่ ทั้งในสถานที่ทำงานและในสังคม เช่น บริษัทอังกฤษตราจิว จำกัด ที่ ดร.บุญยง ว่องวานิช ได้กระทำเป็นประจำทุกสัปดาห์ มีสถานที่ปฏิบัติธรรมและอบรมธรรมะประจำบริษัท นอกจากนี้ ยังฝึกฝนและอบรมธรรมะให้แก่บุตรหลานของท่านด้วยตนเองเป็นประจำทุกวัน ทั้งเช้าและค่ำ (อนุรุท ว่องวานิช, 2548)

ด้านขันติ ความอดทน อดกลั้นต่ออุปสรรคและความลำบากนั้น เศรษฐีในสมัยปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน ต่างสอบผ่านคุณธรรมข้อนี้มาเป็นอย่างดี เพราะเคยใช้ชีวิตช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มาแล้ว ผ่านอุปสรรคและความลำบากในการทำงานมามาก สร้างฐานะตนเองจากคนยากจนมาเป็นคนที่ร่ำรวย จึงนับว่าเป็นผู้สอบผ่านทางด้านคุณธรรมในข้อนี้

ด้านจาคะ การเสียสละแบ่งปันนั้น เศรษฐีในสมัยปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้เน้นหนักในคุณธรรมข้อนี้มาก จากการสัมภาษณ์และศึกษาประวัติพบว่า เศรษฐีทั้ง 3 ท่าน เป็นนักเสียสละทั้งเวลา กำลังทรัพย์ กำลังกายและความสุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม ทั้งประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับสังคม พระพุทธศาสนา และประเทศชาติที่เห็นเด่นชัด อาทิเช่น

ด้านสังคม มีการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับผู้คนในสังคม มอบทุนการศึกษาแก่พนักงานและบุตรหลานของพนักงาน แก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน ตั้งมูลนิธิและกองทุน เพื่อหาทุนช่วยเหลือคนยากจน คนที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ คนพิการ คนที่เจ็บป่วย สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ชุมชน มีสร้างอาคารเรียนและอุปกรณ์การเรียนมอบให้กับโรงเรียนที่ขาดแคลน

ด้านพระพุทธศาสนา มีการเป็นเจ้าของภาพทอดกฐินและผ้าป่าสามัคคีหาทุนบูรณะซ่อมแซมศาสนสถานให้กับวัดต่างๆ เป็นเจ้าภาพกองทุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรให้กับวัดต่างๆ เป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสามเณรให้กับวัดต่างๆ สร้างสถานปฏิบัติธรรมและอบรมศีลธรรมให้กับวัดต่างๆ แต่ที่พิเศษกว่าคนอื่นคือ ดร.บุญยง

ว่องวานิช เคยดำรงตำแหน่งประธานยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ต่อมาได้สละอาชีพและทรัพย์สมบัติทางโลกโดยให้บรรดาญาติๆ เข้ามาดูแลและบริหารงาน ในบริษัทแทน ส่วนตนเองได้มุ่งแสวงหาทรัพย์สมบัติทางธรรม โดยตัดสินใจอุปสมบทแบบไม่สึกไปตลอดชีวิตที่ยังเหลืออยู่ เพื่อเป็นการถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในการครองราชย์ครบ 50 พรรษา เมื่อปี พ.ศ. 2539 ซึ่งในการอุปสมบทครั้งนั้นได้กราบทูลเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีมาทรงเป็นประธาน และสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก วัดบวรนิเวศวิหาร ทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ (อนุรุท ว่องวานิช, 2548)

ด้านราชสำนักและองค์กรต่างๆ ของรัฐ เศรษฐีในสมัยปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน ได้ทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมของทุกปี วันจักรี วันครบรอบการขึ้นครองราชย์ หรือให้กับมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิภูมิพลโลกิกุ หรือโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย

การทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวันแม่แห่งชาติ 12 สิงหาคมของทุกปี สภาภาษาชาติไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิสายใจไทย หรือโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย

การทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลแด่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ และพระบรมวงศานุวงศ์ ในโอกาสต่างๆ หรือโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มูลนิธิสมเด็จพระย่า เป็นอาทิ

ในด้านองค์กรต่างๆ ของภาครัฐนั้น มีทั้งช่วยเหลือในด้านเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ให้การช่วยเหลือในเรื่องเงินทองและสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภค

4. พรหมวิหารธรรม

พรหมวิหารธรรม หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจ อันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ พรหมวิหารจึงเป็นคุณธรรมประจำใจอย่างประเสริฐของผู้ทรงคุณความดียิ่งใหญ่

ผู้เจริญและรักษาพรหมวิหารธรรมประจำใจอยู่เสมอ ย่อมเป็นที่รักของเหล่ามนุษย์ และอมมนุษย์ทั้งหลาย อันมีเทพดา พรหม ตลอดถึงสัตว์เดรัจฉาน เป็นต้น พรหมวิหารธรรมเป็นคุณธรรมเครื่องยังความรักใคร่ กลมเกลียว ความปรองดอง สมานฉันท์ รวมเรียกว่า “สามัคคีธรรม” ให้เกิดและเจริญขึ้นในหมู่มนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลาย ไม่ให้เบียดเบียนกัน

ให้มีแต่ความโอบอ้อมอารีมีน้ำใจดีต่อกัน และปฏิบัติต่อกันด้วยความเห็นอกเห็นใจกัน จึงชื่อว่าเป็นคุณธรรมเครื่องค้ำจุนโลก และเป็นรากเหง้าแห่งคุณธรรมเครื่องครองใจคน เพราะเป็นคุณธรรมเครื่องช่วยให้เจริญคุณธรรมอื่นๆ อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจหมู่มนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลายได้มากอย่างดีที่สุด

อีกประการหนึ่งที่สำคัญที่สุดคือ การเจริญพรหมวิหารธรรมนั้นเป็นคุณธรรมที่ละเอียดอ่อน มีอานิสงส์สูง มีผลดียิ่งอย่างมากมายหลายประการ ดังเช่น หลับอยู่ก็เป็นสุข ขณะตื่นอยู่ก็เป็นสุข ปลอดภัยจากศัตรูผู้ปองร้าย และศาสตราวุธ จะตายก็ไม่หลงตาย คือตายอย่างมีสติ เป็นต้น และเป็นธรรมเครื่องอุปการะแก่การเจริญคุณความดีอย่างยิ่งยวด ได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี และปัญญาบารมี เป็นต้น ให้เจริญแก่กล้าขึ้นเป็นอุปบารมี และปรมัตตบารมี ได้เป็นพลปัจจัยให้สามารถบำเพ็ญสมณธรรมถึงมรรค ผล นิพพานได้สะดวกเป็นอย่างดี จึงเป็นคุณธรรมอันประเสริฐของผู้ทรงคุณธรรมสูง

พรหมวิหาร 4 นี้ นับเป็นคุณธรรมเครื่องค้ำจุนโลก ด้วยว่าถ้าชาวโลกที่อยู่ร่วมกันในสังคมน้อยใหญ่ทั้งหลายทั้งปวง ต่างประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยพรหมวิหารธรรม คือด้วยความรักฉันญาติมิตร ด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เจือจานซึ่งกันและกัน ไม่คิดมุ่งร้ายทำลายหรือเบียดเบียนกันมากเพียงไร ชาวโลกก็จะอยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุขมากขึ้นเพียงนั้น พรหมวิหาร 4 นี้จึงชื่อว่าเป็น “คุณธรรมค้ำจุนโลก” ซึ่งมี 4 อย่าง คือ

4.1 เมตตา ความรัก ความปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี และคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

เมตตา หมายถึง ความเป็นมิตร มีไมตรีจิตต่อกันและกัน มองกันเหมือนเพื่อน ไม่มองกันแบบศัตรู ถือเป็นพี่เป็นน้องกัน ดังในบทเมตตาภาวนา ที่ท่านแสดงว่า สพฺเพ สตฺตา อเวรา โหนตุ ขอให้สัตว์ทั้งหลาย จงอย่าได้มีเวรต่อกันและกันเลย เปรียบความไม่อาฆาตพยาบาทเกลียดแค้นต่อกันและกัน จริงอยู่ คนเราอยู่ในสังคมด้วยกันนั้น มันก็เหมือนลื่นกับพิน อยู่ด้วยกันมันก็เป็นเรื่องปกติ ที่ลื่นกับพินจะต้องมีการกระทบกันบ้าง คนเราก็คงจะมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง มีการผิดใจกันบ้าง บาดหมางใจกันบ้าง เป็นเรื่องธรรมดา แต่เราสามารถที่จะควบคุมเรื่องเหล่านี้ ไม่ให้มันลุกลามเป็นพิษเป็นภัยขึ้นมาได้ ถ้าเรามีเมตตาคือรู้จักให้อภัย

เวลาเรามีความโกรธ พระพุทธองค์ทรงสอนให้เราให้อภัยต่อผู้ที่สร้างความโกรธให้กับเรา ให้เอาชนะความโกรธ อย่าไปชนะผู้อื่น ชนะตนนั้นประเสริฐ เพราะเมื่อชนะตนชนะความโกรธได้แล้ว ใจจะเย็นใจจะสงบ เมื่อใจเย็นใจสงบ เราก็จะไม่ไปสร้างความทุกข์ให้แก่ผู้อื่น ทางกายก็ดี ทางวาจาก็ดี แต่ถ้าเราไม่สามารถระงับความโกรธได้ เราก็จะออกไปด่า

ออกไปว่า ออกไปทำร้ายผู้อื่น เพราะความโกรธความเคียดแค้นของเรา เมื่อไปทำเขาแล้ว เขาก็เกิดความโกรธความเคียดแค้นขึ้นมาด้วยเหมือนกัน เพราะเขาก็เป็นปุถุชนคนธรรมดาสามัญ เหมือนอย่างเรา เมื่อตอบโต้กันไปตอบโต้กันมา มันก็เกิดความรุนแรงขึ้นมาเรื่อยๆ ในที่สุดถึงกับฆ่ากันตายเลยทีเดียว นี่คือผลของการที่ไม่ให้อภัยกัน

4.2 กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัด ความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

กรุณา คือ ความสงสาร เวลาเห็นผู้อื่นตกทุกข์ได้ยาก ถ้าเรามีเงินทอง มีฐานะดี มีกำลังพอที่จะช่วยเหลือได้ก็ควรจะช่วยเหลือกัน เพราะเราอยู่ในโลกของความไม่เที่ยงแท้แน่นอน อาจจะมียวันหนึ่งที่เราพลาดไป ชีวิตของเราอาจจะตกอับก็ได้ หรืออาจจะเจ็บไข้ได้ป่วย ประสบอุบัติเหตุ ประสบปัญหาต่างๆ นานา เมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดยื่นมือมาช่วยเหลือเรา มันก็จะทำให้ ความทุกข์ ซึ่งหนักหนาสาหัสนั้นเบาบางลง ทำให้เราเกิดความรู้สึกสบายใจขึ้น มีความสุขขึ้น ถ้าเราเห็นผู้อื่นตกทุกข์ได้ยากแล้ว ขอให้เราอย่าอยู่เฉย อย่าไปมองว่า ตัวใครตัวมัน จริงอยู่ พระพุทธองค์ทรงสอน อดตา หิ อดตโน นาโถ คนเป็นที่พึ่งของคนนั้น หมายถึงในกรณี ที่สามารถพึ่งตัวเองได้ ถ้าสามารถทำมาหากิน เลี้ยงปาก เลี้ยงท้องได้ เราก็ไม่ควรไปขอผู้อื่นเขา แต่ถ้าเราเจ็บไข้ได้ป่วย พักพิการขึ้นมาไม่สามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ ก็เป็นหน้าที่ของ พวกเราที่เหลือ ที่จะต้องช่วยเหลือกัน ที่ไหนมีความกรุณาที่นั่นย่อมมีความสุข ที่ไหนขาดความ กรุณา ที่นั่นย่อมมีแต่ความทุกข์ยากลำบาก จึงขอให้เราใช้หลัก อดตา หิ อดตโน นาโถ ให้ถูกต้อง ไม่ได้หมายความว่าตัวใครตัวมัน ให้พึ่งตัวเองเมื่อยังสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ แต่ถ้าไม่สามารถจะช่วยเหลือตัวเองได้ เช่น บิดามารดา ยามท่านแก่ชรา ท่านไม่สามารถเลี้ยงดู ตัวท่านเองได้ พวกเราเป็นลูกก็ต้องทำหน้าที่ดูแลท่าน เป็นความกรุณา และเป็นความกตัญญู กตเวทิต์ด้วย นี่เป็นสิ่งที่ประเสริฐ ผู้ใดทำสิ่งเหล่านี้ ผู้นั้นย่อมได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี เป็นผู้ประเสริฐ มีความสุขใจเพราะจิตใจเป็นบุญเป็นกุศลนั่นเอง

4.3 มุทิตา ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการ แหม่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

มุทิตา หมายถึง ความยินดีในความสุข ในความดีของผู้อื่น เวลาเห็นคนอื่นได้ดีมีสุข มีความเจริญรุ่งเรือง เช่น ได้เงินเดือนเพิ่มขึ้น ได้ตำแหน่งที่สูงขึ้น มีความสุข ถูกล้อตเตอร์ รางวัลที่ 1 อย่างนี้เป็นต้น ให้แสดงความยินดีกับเขา ไม่ควรอิจฉาริษยาเขา ขอให้ถือว่าเป็นบุญของเขา เขาได้ทำความดีไว้ เมื่อถึงเวลาความดีก็ส่งผลขึ้นมา ถ้าไม่มีมุทิตาจิตแล้ว จิตใจจะมีแต่ความรุ่มร้อน มีความอิจฉาริษยา เห็นคนอื่นได้ดีมีสุข เรากลับเป็นทุกข์เป็นร้อนไป เพราะขาดมุทิตาจิตนั่นเอง

4.4 อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง คือ มีจิตเรียบเรียงธรรมคุณดราซึ่งไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดูในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขาได้รับผิชอบตนได้ดีแล้ว หรือเขาควรได้รับผลอันเหมาะสมกับความรับผิชอบของตน (พระธรรมปิฎก, 2545 : 124)

อุเบกขา คือ การปล่อยวาง วางเฉย ในกรณีที่ไม่สามารถใช้เมตตา กรุณา และมุทิตาได้ ก็ต้องใช้อุเบกขา เช่นมีคนที่เรารักเกิดเจ็บไข้ได้ป่วย แล้วไม่มีทางที่จะรักษาได้อย่างนี้ เราต้องทำใจให้เป็นอุเบกขา คืออย่าไปโศกเศร้าเสียใจกับความทุกข์ของเขา ถ้าช่วยเหลือได้ก็ช่วยเหลือกันไป แต่ถ้าช่วยไม่ได้ก็ต้องทำใจให้เป็นอุเบกขา ขอให้ถือว่าเป็นวิบากกรรมของเขา พระพุทธองค์ทรงสอนให้เราระลึกอยู่เสมอว่า สัตว์ทั้งหลาย มีกรรมเป็นของของตนเป็นผู้ที่รับผลของกรรม จะทำกรรมอันใดไว้ดีหรือชั่ว จะต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น คนเรา ในอดีตชาติหรือในอดีตที่ผ่านมา นั้น อาจจะไปกระทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่งามไว้ และเมื่อถึงเวลา ที่ผลของกรรมนี้ปรากฏผลขึ้นมาแล้ว ไม่มีใครช่วยเหลือได้ ใครทำกรรมอะไรไว้ ก็ต้องรับผลของกรรมนั้นไป ถ้าไม่ปรารถนาที่จะประสบกับเคราะห์กรรม ก็ขอให้ละเว้นจากการกระทำ ความชั่วทั้งหลายเสีย ให้ทำแต่บุญทำแต่กุศล ทำแต่สิ่งที่ดีที่งาม เมื่อทำแต่สิ่งที่ดีที่งามแล้ว เคราะห์กรรมต่างๆ ก็จะไม่เกิดขึ้นกับเรา แต่ถ้าเกิดขึ้นกับเรา หรือกับบุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ตาม เราก็ต้องเจริญอุเบกขา อย่าไปโศกเศร้าเสียใจกับเขา อย่าไปทุกข์กับเขา เพราะความโศกเศร้าเสียใจของเราจนกินไม่ได้นอนไม่หลับนั้น มันไม่สามารถจะแก้ปัญหามาของเขาได้ มีแต่จะทำให้เราทุกข์ใจ

จากการศึกษาค้นคว้าและการสัมภาษณ์พบว่า เศรษฐีในสมัยพุทธกาลและเศรษฐีในสมัยปัจจุบัน เป็นผู้หนักแน่นในคุณธรรมข้อที่ว่าด้วย พรหมวิหารธรรม ทั้ง 4 ประการ

โฆสกเศรษฐี ถือได้ว่าเป็นเศรษฐีที่มีคุณธรรมด้านพรหมวิหารธรรมต่อผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากมากท่านหนึ่ง เพราะว่าตัวท่านเองก็เคยตกทุกข์ได้ยากมาก่อน ตัวอย่างที่พอจะยกมาสนับสนุนในเรื่องนี้ได้คือ เมื่อคราวที่ครอบครัวของนางสามาวดีโดนอหิวาตกโรคระบาดทำให้ต้องหนีออกจากบ้านเมืองมาพึ่งพาอาศัยโฆสกเศรษฐีผู้เป็นสหาย แต่ยังไม่ทันได้เจอกับโฆสกเศรษฐี พ่อแม่ของนางได้เสียชีวิตก่อน ส่วนนางสามาวดีนั้นทางโฆสกเศรษฐีได้รับไว้เป็นบุตรบุญธรรม และได้ยกให้เป็นมเหสีของพระเจ้าอุเทน เจ้าเมืองโกสัมพี หรือการก่อตั้งโรงงานเพื่อให้ท่านต่อคนยากไร้และคนเดินทางไกลเป็นประจำทุกวัน นี้แสดงว่าโฆสกเศรษฐีมีเมตตาและมีความกรุณา

การที่โฆสกเศรษฐีไม่ถือโทษโกรธเคืองต่อเศรษฐีผู้เป็นบิดาบุญธรรมของตนที่ได้สั่งให้คนที่เกี่ยวข้องกัน ฆ่าโฆสกเศรษฐีด้วยวิธีการต่างๆ แต่ทำไม่สำเร็จแม้แต่ประการเดียว นี่เป็นเครื่องยืนยันได้ว่า โฆสกเศรษฐีเป็นผู้ตั้งอยู่ในคุณธรรมด้านอุเบกขามากเช่นกัน

อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีเมตตาเหมือนกัน การนำนายกาฬกรณิ ผู้เคยเป็นเพื่อนเล่นมาด้วยกันสมัยที่เป็นเด็ก ๆ แต่เขาตกอับยากจน อนาถบิณฑิกเศรษฐีจึงให้มาอยู่ที่บ้าน บรรดาญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงต่างพากันท้วงติงว่าไม่ควรให้กาฬกรณิอยู่ในบ้าน เพราะมีชื่อไม่เป็นมงคล แต่ท่านเศรษฐีเห็นว่าไม่มีเหตุผลเพียงพอจึงไม่เชื่อฟัง ครั้งหนึ่ง อนาถบิณฑิกเศรษฐีไปธุรกิจค้าขายต่างเมือง คืนนั้นขโมยได้บุกเข้ามาในบ้านเพื่อลักทรัพย์ เพราะได้กาฬกรณิช่วยจับไล่ขโมยออกไปจึงไม่เสียทรัพย์สิ่งใดเลย ทำให้อนาถบิณฑิกเศรษฐี พอใจมาก (รังษี สุทนต์, 2544 : 100 -101)

อีกกรณีหนึ่ง อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้สงเคราะห์หญิงรับใช้คนหนึ่งชื่อว่าปุลณมา ให้บวชเป็นนางภิกษุณี และปฏิบัติธรรมจนสำเร็จพระอรหัตผล ซึ่งมีเรื่องปรากฏในคัมภีร์ เถรีคาถา (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 343) มีใจความว่า นางปุลณมา มีหน้าที่นำหมอน้ำไปตักน้ำที่ท่าน้ำ แล้วแบกหมอน้ำกลับมาใส่ตุ่มเพื่อไว้ใช้บริโภคในบ้าน ของอนาถบิณฑิกเศรษฐี ต่อมาได้รับการปลดปล่อยจากการเป็นทาส และได้รับอนุญาตให้บวชใน พระพุทธศาสนา ตามพระพุทธบัญญัติ คนที่เป็นทาสมาขอบวช พระพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาตให้ บวช ถ้าพ้นจากความเป็นทาส จึงอนุญาตให้บวชได้ ทั้งสองกรณีที่ยกมากล่าวถึงนี้ แสดงให้เห็น ว่าอนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นผู้ที่มีเมตตาและกรุณาสูงมาก (รังษี สุทนต์, 2544 : 125)

วิสาขามหาอุบาสิกา เป็นเศรษฐีอีกผู้หนึ่งที่มีความเมตตาและกรุณาต่อลูกน้อง และเพื่อนบ้านสูง ดังจะเห็นได้จากการที่นางจะเดินทางไปบ้านสามี บิดาของนางต้องการ ให้บรรดาคนใช้ได้ไปส่งนางและไปคอยรับใช้นางที่บ้านสามี เมื่อเป็นเช่นนั้นบรรดาคนใช้ จึงสมัครใจที่ไปกับนางเป็นจำนวนมาก นี่เป็นเครื่องยืนยันให้เห็นชัดว่านางเป็นคนมีเมตตา และกรุณามาก ใครๆ จึงอยากไปอยู่คอยรับใช้นางอย่างเต็มใจ

ในส่วนของเศรษฐีในสมัยปัจจุบันทั้ง 3 ท่านก็เป็นผู้ตั้งอยู่ในคุณธรรมที่ว่าด้วย พรหมวิหารธรรมเช่นกัน

ชิน โสภณพนิช การที่ได้เชิญคุณบุญชู โรจนเสถียร และพนักงานคนอื่นๆ มาช่วยงานที่ธนาคารกรุงเทพฯ จำกัด และบุคคลเหล่านั้นตั้งใจกันทำงานด้วยความเต็มใจ และทำงานกันอย่างเต็มความสามารถ จนธนาคารมีชื่อเสียงและมีผลกำไรมาก เพราะเห็นว่า ชิน โสภณพนิช มีความเมตตาและมีพระคุณต่อพวกเขามากๆ พวกเขาจึงทำงานให้ด้วยความ เต็มใจ ชิน โสภณพนิช จะมีความเมตตาและกรุณาต่อคณะกรรมการบริหารและพนักงาน ของธนาคารทุกคน และจะยินดีมากหากคณะกรรมการและพนักงานคนไหนประสบความสำเร็จ ทั้งในด้านหน้าที่การงานและด้านอื่นๆ และจะวางตัวเป็นกลาง ถ้าพนักงานกระทำผิดวินัย ของธนาคาร โดยจะให้เป็นที่หน้าของคณะกรรมการบริหารในการพิจารณาโทษต่อบุคคล

ที่กระทำผิดแทน (ชาตรี โสภณพนิช,2548)

เทียม โชควัฒนา ได้นำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการบริหารและจัดการบริษัท ในเครือสหพัฒน์ โดยจะใช้หลักเมตตาและกรุณากับพนักงานทุกคนเหมือนลูกๆ หลานๆ ของตน จะพลอยยินดีเมื่อพนักงานประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและด้านอื่นๆ จะให้โอกาสแก้ตัวและวางตัวเป็นกลางในกรณีที่พนักงานกระทำผิดวินัยของบริษัท แต่หากกระทำผิดบ่อยๆ ก็จะเชิญออกจากการทำงาน (บุญเกียรติ โชควัฒนา,2548)

บุญยง ว่องวานิช เป็นเศรษฐีที่มีความเมตตาและกรุณามาก ปกครองลูกน้อง ทุกคนเหมือนกับลูกหลานของตนเอง ใครเดือดร้อนเรื่องอะไรหากช่วยได้จะช่วยเหลือเต็มที่ ให้การดูแลแบบพิเศษกว่าที่อื่นๆ เช่น เลี้ยงอาหารเที่ยงทุกวัน แต่ปัจจุบันโครงการนี้ยกเลิกไป อบรมธรรมะให้เป็นคนดีของบริษัทและสังคมเป็นประจำ มีการให้ทุนศึกษาคุณงานทั้งใน และต่างประเทศ จะจัดงานเลี้ยงแสดงความยินดีให้กับผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและ ด้านทำความดีให้กับสังคม และจะทำโทษผู้ที่กระทำผิดระเบียบของบริษัท ตั้งแต่กล่าวตักเตือน ตัดเงินเดือน และให้ออก (อนุรุท ว่องวานิช,2548)

5. เบลูจีสล

คำว่า "ศีล" ได้แก่ ข้อประพฤติข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกาย และวาจา ให้ตั้งอยู่ในความดีงาม นอกจากนี้ "ศีล" ยังแปลได้อีกหลายอย่าง เช่น

5.1 ศีล แปลว่า หัว อธิบายว่า คนหรือสัตว์เมื่อขาดศีลเสียแล้ว ร่างกายทั้งหมด ก็เสีย ใช้การไม่ได้ ฉันทิ มนุษย์เราก็เหมือนกัน เมื่อศีลแตกทำลายเสียแล้ว ร่างกายคือคุณธรรม ทั้งปวงก็เสียไปหมดฉันทิ

5.2 ศีล แปลว่า ปกติ คือศีลทำกายและวาจาให้ปกติ ทั้งนี้ก็เพราะว่า ศีลนี้ ควบคุมกายและวาจา

5.3 ศีล แปลว่า เย็น คนมีลักษณะเย็นนี้เห็นได้ง่าย เพราะเมื่อมีศีล ก็ทำกาย และวาจาให้สงบเย็น และยังส่งผลไปทำให้เย็นสงบด้วย

5.4 ศีล แปลว่า เกษมหรือปลอดภัย คือ คนมีศีลทำตนให้ปลอดภัยได้ คือ ปลอดภัยจากเวรภัย

5.5 ศีล แปลว่า ประเสริฐ คือ คนที่มีศีลนั้น ย่อมเป็นคนดี เป็นคนประเสริฐ แน่นอน เช่น อุบาสกอุบาสิกาที่มีศีลบริสุทธิ์ คนทั้งหลายก็เคารพนับถือ ยังมีศีลมากขึ้นก็ยิ่งเป็นที่ รักเคารพนับถือของคนทั้งหลายเพิ่มขึ้น เช่น พระภิกษุสามเณรมีศีลมากกว่าคฤหัสถ์ก็ย่อมเป็นที่ เคารพนับถือของคนทั่วไป (พระธรรมวิสุทธิกวี , 2545 : 12-15)

ผู้ที่ถือศีลย่อมได้รับอานิสงส์อย่างนี้ คือ

- (1) ไม่ต้องประสบความสำเร็จในกายหน้า
- (2) ย่อมประสบความสำเร็จในการทำมาหากิน
- (3) ชื่อเสียงเกียรติยศของผู้มีศีล ย่อมแพร่หลายไปในหมู่มนุษย์ (ในหมู่มนุษย์)
- (4) ย่อมเป็นผู้ร่ำรวย ไม่เก้อเจิน เมื่อเข้าไปในหมู่ของผู้มีศีล
- (5) เป็นผู้ไม่หลงทำกาลกิริยา คือ ก่อนตายก็มีสติ ตายไปอย่างสงบ ไม่ทุรนทุราย
- (6) เมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ไม่ต้องตกนรก
- (7) ผู้ที่บำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์ มีสติบริบูรณ์ ย่อมทำตนให้สิ้นอาสวะได้ คือ

สิ้นกิเลสได้

เบญจศีล หมายถึง ความประพฤติชอบทางกายและวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว มี 5 อย่าง คือ

(1) เว้นจากการปลงชีวิต เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน ป้องกันการเบียดเบียนทำลายชีวิตของผู้อื่น เนื่องจากมนุษย์และสัตว์ทั่วไปย่อมรักชีวิต ไม่ปรารถนาความเจ็บปวดหรือความตาย จึงควรอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความเมตตากรุณาและสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

(2) เว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ เว้นจากการลัก โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน ป้องกันการละเมิดหรือทำลายทรัพย์สินของกันและกัน เนื่องจากทุกคนย่อมรักและหวงแหนทรัพย์สินของตนเองที่หามาได้หยาดเหงื่อแรงงาน และต้องการเก็บรักษาไว้สำหรับใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

(3) เว้นจากการประพฤตินอกใจ เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน ป้องกันการประพฤตินอกใจ เช่น การล่วงเกินทางเพศผู้อื่น การข่มขืน อนาคตการประพฤตินอกใจเกี่ยวกับเรื่องทางเพศที่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม และการล่วงเกินทางเพศต่อบุตร ภรรยา หรือสามีของผู้อื่น การคบชู้ อันนำมาซึ่งความแตกแยกในครอบครัวและเป็นปัญหาสังคม เนื่องจากทุกคนไม่ต้องการให้ตนเอง หรือบุตร ภรรยา ถูกล่วงเกินทางเพศ ทุกคนย่อมหวงแหนคนรักของตน หากมีผู้อื่นมาล่วงเกินย่อมทำให้เกิดปัญหาทางสังคมขึ้น แม้บิดามารดาที่มีบุตรอยู่ในวัยหนุ่มสาว ก็ไม่ต้องการให้บุตรของตนประพฤตินอกนอกนอกลู่ทาง อันจะก่อให้เกิดปัญหาต่อชื่อเสียงวงศ์ตระกูลและอนาคตของเขาด้วย

(4) เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง ป้องกันการใช้วาจาคำพูดเป็นอุบายเบียดเบียนผู้อื่น ด้วยการโกหกหลอกลวง ใส่ร้ายป้ายสี ส่อเสียด ให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย เนื่องจากทุกคนไม่ประสงค์ให้ตนเองถูกหลอกลวง ต้มตุ๋น หรือถูกหลอกล่อด้วยกลวิธีใดๆ ก็ตาม

(5) เว้นจากน้ำเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เว้นจาก

สิ่งเสพติดให้โทษ ป้องกันการลุ่มหลงในสิ่งเสพติดให้โทษ เช่นสุรา ยาเสพติด ของมีเงินเมาทุกชนิด อันเป็นที่มาของความประมาท เนื่องจากสิ่งเสพติดทุกชนิดเป็นตัวบั่นทอนให้ขาดสติในการครองตน เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้กระทำการสิ่งใดลงไปด้วยความประมาท และสิ่งเสพติดยังเป็นสาเหตุทำให้เสียสุขภาพและเกิดปัญหาสังคมอีกมากมาย (พระธรรมปิฎก, 2545 :175)

ทางศาสนาซึ่งจุดสำคัญที่จะต้องสร้างพื้นฐานไว้ให้มั่นคงเป็นพิเศษ 5 จุดเป็นการปิดช่องทางที่ตัวเองจะเสีย 5 ทางด้วยกัน และวิธีที่ว่าก็คือ การรักษาศีล 5 ข้อ

ศีลข้อที่ 1 ป้องกันทางที่ตนจะเสียหาย เพราะความโหดร้าย

ศีลข้อที่ 2 ป้องกันทางที่ตนจะเสียหาย เพราะความมือไว

ศีลข้อที่ 3 ป้องกันทางที่ตนจะเสียหาย เพราะความใจเร็ว

ศีลข้อที่ 4 ป้องกันทางที่ตนจะเสียหาย เพราะความพูดปด

ศีลข้อที่ 5 ป้องกันทางที่ตนจะเสียหาย เพราะความขาดสติ

หมายความว่า ชีวิตของภคทัตต์ทั้งหลาย มักจะพังทลายใน 5 อย่างนี้ คือ

(1) ความโหดร้ายในสันดาน

(2) ความอยากได้ทรัพย์ของคนอื่นในทางที่ผิด ๆ

(3) ความอยากในทางกามเกี่ยวกับเพศตรงข้าม

(4) ความไม่มีสัจจะประจำใจ

(5) ความประมาทขาดสติ สัมปชัญญะ

วิธีแก้ก็คือ การหันเข้ามาปรับพื้นฐานสันดานของตนเอง โดยการรักษา

ด้วยเบญจศีล

เบญจศีล จึงเป็นหลักธรรมพื้นฐานสำหรับมนุษย์ หรือเรียกว่า ศีล 5 เป็นข้อปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของชีวิตและสังคม

จากการศึกษาค้นคว้าและการสัมภาษณ์พบว่า เศรษฐีในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบันต่างก็รักษาศีล 5 เป็นอย่างดี แต่เศรษฐีในสมัยพุทธกาลจะถืออุโบสถศีล หรือศีล 8 ในวันอุโบสถด้วย

โฆสกเศรษฐี ปกติวันธรรมดาจะรักษาศีล 5 ส่วนวันอุโบสถจะรักษาศีล 8 เพราะเป็นธรรมดาของผู้เป็นอุบาสกจะต้องเข้าถึงพระรัตนตรัยคือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึง และจะต้องรักษาศีล 5 เป็นประจำ ในคัมภีร์จุททกนิกายธรรมบท พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 1 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,2539 : 275 -276)

อนาถบิณฑิกเศรษฐี ปกติจะรักษาศีล 5 เป็นประจำ ในวันอุโบสถท่านอนาถ

บิณฑกเสวยสิทธิ์กับคนในบ้านทุกคน แม้กระทั่งเด็กเล็กที่ยังไม่อดนมก็จะให้ออดนมชั่วคราว แต่จะให้ออดนมลูกกวาดแทน และให้สมาทานศีลอุโบสถหรือศีล 8 (รังษี สุทนต์, 2544 : 132)

นางวิสาขามหาอุบาสิกา ปกติจะรักษาศีล 5 เป็นประจำทุกวัน และชักชวนคนอื่น ๆ ให้ร่วมกันรักษาด้วย แต่ถ้าเป็นวันอุโบสถก็จะรักษาอุโบสถศีล ในคัมภีร์จุททกนิกาย ธรรมบท พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 1 ภาคที่ 3 ตอนที่ 1 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,2539 : 275 -276)

ในส่วนของเสวยสิทธิ์ในสมัยปัจจุบันนั้น มีการรักษาศีล 5 เป็นประจำเช่นกัน และยังชักชวนคนอื่นให้อือศีล 5 อีกด้วย

ชิน โสภณพนิช รักษาและอือศีล 5 เหมือนกัน ซึ่งปกติเป็นคนไม่ดื่มเหล้า และสูบบุหรี่อยู่แล้ว จะชักชวนคนอื่นอือศีล 5 บ้างในช่วงวันสำคัญ เช่น วันตรุษจีน และวันสำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา (ชาติรี โสภณพนิช,2548)

เทียม โชควัฒนา จะอือศีลกินเจบ่อยๆ โดยเฉพาะศีล 5 ถ้าเป็นวันสำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนาหลังจากตัดบาตรแล้ว จะกลับมาอือศีลกินเจกันต่อที่บ้าน (บุญเกียรติ โชควัฒนา,2548)

บุญยง ว่องวานิช จะเคร่งในการรักษาศีล 5 มาก ชักชวนลูกหลานและพนักงานที่บริษัทอือศีล 5 ไม่ให้ขาด โดยเฉพาะวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแล้ว ท่านจะชักชวนลูกหลานและพนักงานบริษัทร่วมกันทำบุญตัดบาตร ไหว้พระสวดมนต์ รักษาศีลและบำเพ็ญกรรมฐานที่ศูนย์ปฏิบัติธรรมเป็นประจำ สมกับที่ท่านดำรงตำแหน่งประธานอุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ท่านจะเป็นผู้ที่รณรงค์ให้ผู้คนในสังคมช่วยกันรักษาศีล 5 และที่เห็นชัดเจนคือ การบริจาคที่ดินเพื่อก่อสร้างธรรมสถานที่อำเภอเชียงกราน จังหวัดน่าน เพื่อต้องการทำให้เป็นเมืองศาสนาคือผู้คนที่อยู่ที่นี่จะต้องปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีลหรืออือศีล 5 เป็นนิตยเหมือนกันทุกคน (อนรุธ ว่องวานิช,2548)

หลังจากท่านหันหลังให้กับทางคตโลก มุ่งเน้นและแสวงหาความสุขทางธรรมไปตลอดชีวิต ท่านก็เปลี่ยนมารักษาศีลของพระภิกษุคือ ศีล 227 ข้อแทน และได้ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบวินัยของพระภิกษุสงฆ์อย่างเคร่งครัด

ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทและคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา ระหว่างเศรษฐีในสมัย
พุทธกาลและสมัยปัจจุบัน

1. เปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐีที่เกี่ยวข้องกับสังคม

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐีที่เกี่ยวข้องกับสังคม

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
1. บทบาททางด้านสังคม 1.1 การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เศรษฐีในสมัยพุทธกาล ได้ให้การช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ โฆสกเศรษฐี ได้ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบอุบัติเหตุภัยกับครอบครัวของภักทวติยเศรษฐีผู้เป็นเพื่อนของตนเอง (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 14-25) อนาถบิณฑิกเศรษฐี ให้การสงเคราะห์แก่สหายที่ประสบทุกข์ภัย ชื่อว่ากาฬกรณผู้เป็นคนตกยาก ไม่สามารถจะหาเลี้ยงชีวิตได้ ท่านเศรษฐีได้ให้เงินทุนไปตั้งหลักฐาน (รังษี สุทนต์, 2544 : 100-101) วิสาขามหาอุบาสิกา ได้ให้การช่วยเหลือนางภิกษุณีรูปหนึ่ง ผู้ถูกกล่าวหาว่าตั้งครรภ์หลังจากบวชเป็นนางภิกษุณีแล้ว จนกระทั่งนางภิกษุณีรูปดังกล่าว รอดพ้นจากข้อกล่าวหา (พระมหาชัยวัฒน์ สิงห์โงน, 2541 : 110)	1. บทบาททางด้านสังคม 1.1 การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน ได้ให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ เหมือนกัน ชิน โสภณพนิช ช่วยเหลือชาวบ้านที่ถูกไฟไหม้ น้ำท่วม และผู้ที่ประสบปัญหาภัยแล้งตามภาคต่างๆ โดยผ่านทางมูลนิธิธนาคารกรุงเทพ จำกัด (ชาติรี โสภณพนิช, 2548) เทียม โชควัฒนา ได้จัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ หลังจากนายเทียมได้เสียชีวิต ลูกหลานก็ได้ก่อตั้งกองทุนดังกล่าวเป็นมูลนิธิเทียม โชควัฒนาขึ้นมา เพื่อนำดอกผลส่วนหนึ่งไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2548) บุญยง ว่องวานิช ในฐานะประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ได้ให้การช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย ภัยแล้ง ภัยหนาวหรือภัยสงคราม โดยหน้าที่อยู่แล้ว (อนรรฐ ว่องวานิช, 2548)

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคม (ต่อ)

เศรษฐกิจในสมัยพุทธกาล	เศรษฐกิจในสมัยปัจจุบัน
1.2 ด้านการมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน หรือมอบทุนเนื่องในโอกาสต่างๆ จากการค้นคว้าวิจัยพบว่า เศรษฐีในสมัยพุทธกาลไม่พบว่ามีกรมมอบทุนการศึกษาให้นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน หรือมอบทุนเนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น ครบรอบวันเกิดหรือครบรอบปีวันตาย ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นหลักฐานอ้างอิงได้ ผู้วิจัยคิดว่าถ้าจะมีก็แค่การให้เงินเป็นค่าใช้จ่ายให้กับลูกชายหรือคนในสกุลไปเล่าเรียนศิลปวิทยาในสำนักทศปาโมกษ์ที่มีชื่อเสียงบ้าง ทั้งนี้เพราะว่าการศึกษาในยุคก่อนกับยุคปัจจุบันแตกต่างกันมาก ยุคก่อนการศึกษายังไม่มีคุณเจริญก้าวหน้าหรือแพร่หลายเหมือนในยุคปัจจุบัน	1.2 ด้านการมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน หรือมอบทุนเนื่องในโอกาสต่างๆ ชิน โสภณพนิช ได้ก่อตั้งมูลนิธิธนาคารกรุงเทพแล้วนำเอาดอกเบี้ยมาใช้เป็นทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน ช่วยเหลือกิจการทางการศึกษาให้กับสถานศึกษาทั่วประเทศ มอบทุนกับพนักงานธนาคารที่ยันและตั้งใจทำงาน มอบทุนการศึกษาแก่นุตรธิดาของพนักงานธนาคารที่เรียนดี มีความประพฤติเรียบร้อย (ชาติรี โสภณพนิช, 2548) เทียม โชควัฒนา ได้มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน ริเริ่มโครงการทุนการศึกษาจากผงซักฟอกเปาปุ่นจีนให้ทุนการศึกษาแก่นุตรธิดาของพนักงานบริษัทในเครือสหพัฒน์ ก่อตั้งมูลนิธิเทียมโชควัฒนาขึ้น เพื่อมอบทุนแก่เด็กที่ยากจนแต่เรียนดี (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2548) บุญยง ว่องวานิช ได้ก่อตั้งมูลนิธิว่องวานิช เพื่อช่วยเหลือมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน โดยคณะกรรมการจะพิจารณาให้การช่วยเหลือตามความเหมาะสมแก่ทุกโรงเรียนที่ขอความช่วยเหลือมา (อนุรุท ว่องวานิช, 2548)

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐีที่เกี่ยวข้องกับสังคม (ต่อ)

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
1.3 ด้านการช่วยเหลือกิจการต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน โฆสกเศรษฐี เป็นผู้สร้างเหรียญกษาปณ์เป็นของตนเอง ดังกรณีของนางสนมของพระเจ้าพิมพิสาร ได้ใช้อุบายขอเหรียญกษาปณ์ของเขา แล้วนำไปถวายพระเจ้าพิมพิสาร เมื่อพระองค์ทอดพระเนตรเหรียญนั้น จึงแน่พระทัยว่าโฆสกจะเป็นเศรษฐี จึงรับสั่งให้โฆสกเข้าเฝ้า แล้วตรัสถามถึงฐานะที่แท้จริง เพราะจำนนด้วยหลักฐานคือเหรียญกษาปณ์นั้น โฆสกจึงยอมรับความจริง (พงศัพัตน์ จันทรวราทิตย์, 2522 : 11) อานาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นเศรษฐีที่มีหมู่บ้านเรียกเก็บภาษีที่แคว้นกาลิซึ่งขึ้นกับแคว้นโกศล เพื่อนำเข้าไปถวายพระเจ้าปเสนทิโกศล ที่ทำหน้าที่ปกครองแคว้นโกศล ทั้งนี้เนื่องจากตำแหน่งเศรษฐีประจำแคว้นโกศลที่ท่านเศรษฐีได้มานั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเป็นผู้แต่งตั้งให้ (รังษี สุทนต์, 2544 : 82)	1.3 ด้านการช่วยเหลือกิจการต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน เศรษฐีในสมัยปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน ให้การช่วยเหลือกิจการต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างดี - ได้ช่วยเหลือด้านภาษีบำรุงบ้านเมืองแก่ภาครัฐ - ช่วยเหลือกิจการทุกอย่างที่ภาครัฐขอความร่วมมือมา เช่น การช่วยเหลือสมทบทุนในการจัดงานเฉลิมฉลองพระชนมพรรษาทั้งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเป็นประจำทุกปี หรือเป็นเจ้าภาพถวายพระกฐินพระราชทานเป็นประจำทุกปี - ช่วยเหลือทางการเงินและสิ่งของแก่มูลนิธิ สมาคม หรือสถานสงเคราะห์ต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนเป็นประจำทุกปี อาทิเช่น มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิคนตาบอดแห่งประเทศไทย มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐีที่เกี่ยวข้องกับสังคม (ต่อ)

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
2. ด้านสังคมสงเคราะห์ 2.1 การสงเคราะห์แก่ญาติพี่น้อง โฆสกเศรษฐี ได้ให้การสงเคราะห์นางสามาวดี ซึ่งเป็นลูกสาวของเพื่อนสนิทที่เป็นเศรษฐีแห่งภัททเวดินครไว้เป็นบุตรบุญธรรมของตน (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 14 – 25) อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้ให้การสงเคราะห์ลูกสาวคนโต ชื่อว่ามหาสุภัททา โดยมอบหมายให้ทำหน้าที่ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ เป็นเหตุให้นางได้ฟังธรรมแล้วบรรลุโสดาปัตติผล (รังษี สุทนค์, 2544 : 90) นางวิสาขามหาอุบาสิกา ได้ให้การสงเคราะห์แก่มีการเศรษฐี ผู้เป็นบิดาของสามีของนาง ที่ปกติจะเป็นคนมีจลาจลให้กลายมาเป็นคนสัมมาทิฐิ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 67 - 68)	2. ด้านสังคมสงเคราะห์ 2.1 การสงเคราะห์แก่ญาติพี่น้อง ชิน โสภณพนิช ให้การสนับสนุนและส่งเสริมลูกหลานด้านการศึกษาจนจบปริญญาชั้นทุกคน มอบหมายงานในตำแหน่งต่างๆ ของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) จนกลายเป็นธนาคารที่มีชื่อเสียงและมีความเจริญรุ่งเรือง (ชาติรี โสภณพนิช, 2548) เทียม โชควัฒนา ได้ให้การสนับสนุนทางการเรียนการศึกษาจนจบชั้นปริญญาสนับสนุนทางการค้าขายในเครือสหพัฒน์จนเป็นปึกแผ่นและมีชื่อเสียงโด่งดัง (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2548) บุญยง ว่องวานิช ได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ให้การสงเคราะห์แก่บุตรหลานและญาติพี่น้องในตระกูลว่องวานิชเป็นอย่างดีในด้านส่งเสริมการศึกษา จนบุตรหลานและญาติพี่น้องเรียนจบชั้นสูงสุดในด้านสาขาต่างๆ กลับมาช่วยเหลือดูแลบริหารกิจการของบริษัทในเครืออังกฤชตราจนกระทั่งมีความเจริญรุ่งเรือง (อนุรุช ว่องวานิช, 2548)

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคม (ต่อ)

เศรษฐกิจในสมัยพุทธกาล	เศรษฐกิจในสมัยปัจจุบัน
2.2 การสงเคราะห์แก่บิณฑุและ ผู้ได้บังคับบัญชา โฆสกเศรษฐี ส่งเสริมให้นางสามาวดี ธิคาบุญธรรมได้อภิเษกสมรสกับพระเจ้าอุเทน ผู้ครองนครโกสัมพี (พงศัพัตน์ จันทรวารัตติย์, 2522 : 127 – 128) อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้สงเคราะห์หญิง รับประทานหนึ่งชื่อว่าปุลณาให้บวชเป็น นางภิกษุณี และปฏิบัติธรรมจนสำเร็จ พระอรหัตผล ซึ่งมีเรื่องปรากฏในคัมภีร์ เถรีคาถา (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระ ยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 343) นางวิสาขามหาอุบาสิกา เป็นคนใจดี มีเมตตาชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยไม่แยกว่าคนๆ นั้นจะยากดีมีจน ดังจะเห็นได้ว่า ทาสกรรมกรและคนใช้ ของนาง ทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ มีความจงรักภักดีเจ้านายเสมอ อย่างเช่นเมื่อคราวที่ธัญชัยเศรษฐีก่อนจะส่ง นางไปตระกูลสามี ก็ได้มอบหน้าที่ให้คนใช้ ติดตามไปช่วยงาน พวกคนใช้ต่างก็เต็มใจไป ช่วยงานกันมากมาย รวมทั้งชาวบ้านอีก 14 ตำบล (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยา วชิรญาณวโรรส, 2544 : 59 - 60)	2.2 การสงเคราะห์แก่บิณฑุและ ผู้ได้บังคับบัญชา ชิน โสภณพนิช เอาใจใส่ให้กำลังใจ สอบถามสุขทุกข์ของผู้ร่วมงาน รวมทั้งเปิด โอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความสามารถ เต็มที่ ใครทำงานดีก็ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ยกย่องชมเชย ตอบแทนคุณความดี ตลอดถึง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ร่วมงาน มีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ อย่างเป็นธรรม (ชาติรี โสภณพนิช, 2548) เทียม โชควัฒนา ได้ส่งเสริมและ สนับสนุนญาติมิตรและคนรอบข้าง เช่น การเชิญนายคำหรี ดารกานนท์ ผู้เป็นน้องของ ภรรยา ซึ่งเคยมีความผูกพันกันมาก่อนให้เป็น ผู้ดูแลและสั่งซื้อสินค้าจากประเทศญี่ปุ่น ในนาม บริษัท เลียวโกะ (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2548) บุญยง ว่องวานิช ได้ส่งเสริมและ สนับสนุนญาติมิตร เช่น การเชิญ ม.ล.จิราธร จิระประวัตติ มาช่วยดูแลด้านการดีไซค์ ผลิตภัณฑ์สินค้าของอังกฤษตรางู การเชิญ ดร.ไชยฉพล อัครศุภเศรษฐ และอาจารย์เรณู ทัศนรงค์ เป็นวิทยากรประจำที่มูลนิธิและ ธรรมสถานว่องวานิช เพื่อให้การอบรม ธรรมะแก่ผู้ที่สนใจ (อนรุช ว่องวานิช, 2548)

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคม (ต่อ)

เศรษฐกิจในสมัยพุทธกาล	เศรษฐกิจในสมัยปัจจุบัน
2.3 การสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ โฆสกเศรษฐี ได้สร้างโรงทานขึ้น พร้อมทั้งสละทรัพย์วันละพันกหาปณะ เพื่อให้ทานแก่คนจนและคนเดินทางไกล โดยมอบหมายให้ภุมมพิชชิวามีตตะรับหน้าที่ดูแลเรื่องนี้ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 36) อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้ให้การสงเคราะห์คนยากจนไร้ที่พึ่ง ด้วยการให้ทานข้าวน้ำเป็นประจำโดยมิได้ขาด ควบคู่ไปกับการถวายทานแก่พระภิกษุ สามเณร ในพระพุทธศาสนา จนได้รับการยกย่องจากพระพุทธองค์ให้เป็นผู้เลิศในการให้ทานในฝ่ายของอุบาสกที่นับถือพระพุทธศาสนา (รังษี สุทนต์, 2544 : 58) นางวิสาขามหาอุบาสิกา เป็นเศรษฐีอีกคนหนึ่งที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าให้เป็นผู้เลิศในการให้ทานในฝ่ายอุบาสิกา เพราะท่านได้ถวายทานแก่พระภิกษุ สามเณร และให้ทานแก่คนยากไร้ และเดินทางไกลโดยการสละทรัพย์ของตนส่วนหนึ่ง เปิดโรงทานเลี้ยงอาหารแก่บุคคลเหล่านั้นเป็นประจำมิได้ขาด (รังษี สุทนต์, 2544 : 58)	2.3 การสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ชิน โสภณพนิช ได้ก่อตั้งมูลนิธิชิน โสภณพนิช ขึ้นมา เพื่อนำดอกผลที่ได้มาช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะช่วยเหลือผู้ยากไร้จากเหตุการณ์ต่างๆ เช่น เมื่อคราวไฟไหม้ใหญ่แถวสลัมคลองเตย เมื่อคราวเกิดเหตุการณ์พายุเกย์ถล่มที่ชุมพร (ชาติริ โสภณพนิช, 2548) เทียม โชควัฒนา ได้ก่อตั้งมูลนิธิเทียม โชควัฒนาขึ้นมา เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ในสังคมไทยส่วนหนึ่งด้วย นอกเหนือจากการช่วยเหลือทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่เรียนดี มีการจัดงานเทศกาลขึ้นเพื่อบริจาคสิ่งของเครื่องใช้เครื่องอุปโภคและบริโภคแก่ผู้ยากไร้ที่มารอรับการบริจาคเป็นประจำทุกปี รวมทั้งช่วยเหลือผู้ยากไร้ที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ ด้วย เช่น อัคคีภัย อุทกภัย (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2548) บุญยง ว่องวานิช ชอบช่วยเหลือผู้ยากไร้ในสังคมเป็นชีวิตจิตใจ เพราะเล็งเห็นว่าหากผู้คนในสังคมใดยังมีความยากไร้อยู่ สังคมนั้นจะหาความเจริญไม่ได้ จึงได้ร่วมกับบรรดาลูกๆ หลานๆ ในตระกูลว่องวานิช ให้การช่วยเหลือผู้ยากไร้เป็นประจำทั้งในสังคมเมืองและตามชนบทที่ห่างไกลทั่วประเทศ (อนุรุท ว่องวานิช, 2548)

ตารางที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับสังคม (ต่อ)

เศรษฐกิจในสมัยพุทธกาล	เศรษฐกิจในสมัยปัจจุบัน
2.4. การสงเคราะห์แก่โรงพยาบาลและมูลนิธิต่างๆ จากการศึกษาในเรื่องประวัติของหมอชิวโกมารักซึ่งเป็นแพทย์ที่มีชื่อเสียงที่สุดในสมัยพุทธกาลแล้ว ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่าการแพทย์ในสมัยพุทธกาลใช้วิธีการรักษาแบบแพทย์แผนโบราณ ผู้ที่เข้ารับการรักษาจะจ่ายเงินเป็นค่าตอบแทน และไม่ได้พบว่าเศรษฐกิจในสมัยพุทธกาลทั้ง 3 ท่านที่ใช้ทำการวิจัยในครั้งนี้ช่วยเหลือด้านอื่นๆ เช่น ด้านการสร้างสถานพยาบาล ด้านเครื่องมือทางการแพทย์ หรือการตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือคนที่เจ็บป่วย ซึ่งแตกต่างกับเศรษฐกิจในสมัยปัจจุบันนี้มากที่การแพทย์มีความทันสมัยและช่วยกันบริจาคเงินสร้างตึก และเครื่องมือทางการแพทย์ให้กับโรงพยาบาลต่างๆ	2.4.การสงเคราะห์แก่โรงพยาบาลและมูลนิธิต่างๆ ชิน โสภณพนิช ให้การช่วยเหลือสงเคราะห์โรงพยาบาลและมูลนิธิต่างๆ เช่น สร้างเครื่องมือแพทย์ให้กับโรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลรามาธิบดี โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และโรงพยาบาลอื่นๆ อีกทั้งยังบริจาคช่วยเหลือแก่มูลนิธิต่างๆ ทั้งของราชการและของเอกชน เช่น มูลนิธิสายใจไทย มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มูลนิธิปอเต็กตึ๊ง มูลนิธิร่วมกตัญญู มูลนิธิ 5 ธันวาคมหาราช เป็นประจำทุกปี (ชาติรี โสภณพนิช,2548) เทียม โชควัฒนา ให้การช่วยเหลือด้านนี้เหมือนกับชิน โสภณพนิช บุญยง ว่องวานิช สร้างตึกลิ้น เพิ่มพูน ว่องวานิช ให้กับโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เพื่อเป็นศูนย์ให้บริการแก่ผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ทันสมัยมอบให้กับสภากาชาดไทย ให้การช่วยเหลือมูลนิธิต่างๆ โดยเฉพาะมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิสายใจไทย ยุวพุทธิกมูลนิธิ มูลนิธิสรรพวรรณิต และมูลนิธิว่องวานิช (อนุรุช ว่องวานิช,2548)

2. เปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐกิจด้านพระพุทธศาสนา

ตารางที่ 4.2 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

เศรษฐกิจในสมัยพุทธกาล	เศรษฐกิจในสมัยปัจจุบัน
1. ด้านการบริจาคตาน 1.1 การอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา โฆสก เศรษฐี ได้ถวายภัตตาหาร แด่พระภิกษุสามเณรเป็นประจำ ถวายสิ่งของ เครื่องใช้และยารักษาโรค และที่สำคัญคือ การสร้างวัดโฆสิตารามถวายแด่พระพุทธเจ้า และพระสาวกได้อยู่จำพรรษา บำเพ็ญเพียร และเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของ พระพุทธเจ้าให้กับชาวเมืองราชคฤห์ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณ วโรรส, 2544 : 65) อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นเอตทัคคะทางด้าน การบริจาคตานในฝ่ายอุบาสก เพราะได้ถวาย ภัตตาหารแด่พระภิกษุสามเณรเป็นประจำ ถวายสิ่งของเครื่องใช้และยารักษาโรค และที่สำคัญคือการสร้างวัดเชตวันมหาวิหาร (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณ วโรรส, 2544 : 17) นางวิสาขา มหาอุบาสิกาเป็นผู้เลิศทางด้าน การบริจาคตานในฝ่ายอุบาสิกา เพราะได้ถวาย ภัตตาหารแด่พระภิกษุสามเณรเป็นประจำ ถวายสิ่งของเครื่องใช้ยารักษาโรค การสร้างวัด บุพพารามมหาวิหาร (สมเด็จพระมหาสมณ เจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 108)	1. ด้านการบริจาคตาน 1.1 การอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา ชิน โสภณพนิช ได้สละทรัพย์ของตนเอง เพื่อถวายเป็นภัตตาหาร ถวายสิ่งของเครื่องใช้ และเครื่องบริโภกที่จำเป็นแด่พระภิกษุ สามเณรตามวัดต่างๆ หรือถวายผ้ากฐิน พระราชทาน โดยเสด็จเป็นพระราชกุศล แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้กับวัดพระอารามหลวงเป็นประจำทุกปี (ชาติรี โสภณพนิช, 2548) เทียม โชควัฒนา ให้การอุปถัมภ์ด้าน พระพุทธศาสนาเหมือนกับชิน โสภณพนิช บุญยง ว่องวานิช ถวายภัตตาหารแก่ พระภิกษุสามเณรเป็นประจำ ดำรงตำแหน่ง ประธานยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย ถวายผ้าป่าสามัคคี ถวายกฐินพระราชทาน และกฐินสามัคคีให้กับวัดต่างๆ สร้างศูนย์ ปฏิบัติธรรม ทั้งที่สมุทรปราการและที่จังหวัด น่าน ที่สำคัญคือผันตัวเองมาบวชศึกษา ธรรมะในพระพุทธศาสนาไปตลอดชีวิต (อนรรฐ ว่องวานิช, 2548)

ตารางที่ 4.2 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา (ต่อ)

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
1.2 การจัดสร้างและซ่อมแซมศาสนวัตถุต่างๆ ให้กับวัดในพระพุทธศาสนา ถึงแม้ว่าในธรรมเนียมไม่ได้กล่าวถึงเศรษฐีในสมัยพุทธกาลทั้ง 3 ท่าน จะจัดสร้างและซ่อมแซมศาสนวัตถุต่างๆ ให้กับวัดในพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน แต่ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าในฐานะที่เศรษฐีในสมัยพุทธกาลทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้สร้างวัด จึงจำเป็นต้องดูแลและให้การบูรณะซ่อมแซมศาสนวัตถุต่างๆ ภายในวัดเป็นอย่างดี โดยเศรษฐีในสมัยพุทธกาลแต่ละท่านได้สร้างวัดดังนี้ คือ โฆสกเศรษฐี สร้างวัดโฆสิตาราม อนาถบิณฑิกเศรษฐี สร้างวัดเชตวันมหาวิหาร นางวิสาขา มหาอุบาสิกา สร้างวัดบุพพารามมหาวิหาร	1.2 การจัดสร้างและซ่อมแซมศาสนวัตถุต่างๆ ให้กับวัดในพระพุทธศาสนา ชิน โสภณพนิช ช่วยเหลือในด้านการทำนุบำรุงวัด และศาสนวัตถุให้กับวัดต่างๆ มากมาย อย่างเช่น วัดบวรนิเวศวิหาร วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ฯลฯ รวมทั้งช่วยเหลือทางด้านการศึกษา การสาธารณสงเคราะห์ ให้กับวัดต่างๆ โดยมีได้ขาด (ชาติริ โสภณพนิช,2548) เทียม โชควัฒนา ช่วยเหลือในด้านการทำนุบำรุงวัด การซ่อมแซมศาสนวัตถุภายในวัดที่เกิดการชำรุด ช่วยเหลือทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร วัดที่ให้การช่วยเหลือเป็นประจำ เช่น วัดสัมพันธวงศ์ วัดหัวลำโพง วัดมหาธาตุ (บุญเกียรติ โชควัฒนา,2548) บุญยง ว่องวานิช ได้อุทิศตนเองในการบูรณะซ่อมแซมศาสนวัตถุให้กับวัดในพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านการบริจาคทรัพย์สินเงินทองเครื่องอุปโภคบริโภคแก่วัดต่างๆ ในพระพุทธศาสนา เช่น การบริจาคที่ดินเพื่อก่อสร้างธรรมสถานที่บ้านเอกราช เชียงกราน จังหวัดน่าน เป็นเจ้าภาพภักฐินสามัคคีและผ้าป่าสามัคคีเพื่อหาทุนในการก่อสร้างและซ่อมแซมศาสนวัตถุให้กับวัดต่างๆ (อนรรฐ ว่องวานิช,2548)

ตารางที่ 4.2 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา (ต่อ)

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
1.3 การจัดตั้งมูลนิธิและสมาคมต่างๆ โฆสกเศรษฐี ได้ก่อตั้งมูลนิธิและโรงงานของตนขึ้นมาที่เมืองโกสัมพี เพื่อสละทรัพย์ของตนวันละพันกหาปณะถวายทานแด่พระภิกษุ สามเณรเป็นประจำทุกวัน อีกทั้งช่วยเหลือคนเดินทางไกลและผู้ยากไร้ที่มาขอพึ่งพาอาศัยเป็นการชั่วคราวทุกวันเช่นกัน นอกจากนี้ดูแลด้วยตนเองแล้วยังได้มอบหมายให้ภุคุมพีชื่อว่ามิตตะเป็นผู้ช่วยดูแลและจัดการแทนอีกด้วย (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 36) อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้ก่อตั้งมูลนิธิและโรงงานของตนขึ้นเพื่อถวายทานแด่พระภิกษุวันละ 2,000 รูปเป็นประจำทุกวัน และเพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้และคนเดินทางไกลที่มาขอพึ่งพาอาศัย โดยได้แต่งตั้งหลานๆ ของตนเป็นคนช่วยดูแลแทนในกรณีที่ท่านไม่มีเวลามาดูแลด้วยตนเอง (รังษี สุทนต์, 2544 : 101) นางวิสาขามหาอุบาสิกา ได้ก่อตั้งมูลนิธิและโรงงานของตนขึ้นมา เพื่อถวายทานแด่พระภิกษุวันละนับพันรูปเป็นประจำทุกวัน และช่วยเหลือผู้ยากไร้ คนเดินทางไกลที่มาขอพึ่งพาอาศัย โดยได้แต่งตั้งหลานๆ ของตนเป็นคนช่วยดูแลแทนในกรณีที่ท่านไม่มีเวลามาดูแลด้วยตนเองเช่นกัน(สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 112)	1.3 การจัดตั้งมูลนิธิและสมาคมต่างๆ ชิน โสภณพนิช ได้ก่อตั้งมูลนิธิชิน โสภณพนิช ของตนขึ้นมาเพื่อต้องการคืนกำไรจากการประกอบกิจการด้านธนาคาร เพื่อช่วยเหลือสังคมและบำรุงพระพุทธศาสนา โดยมีคณะกรรมการมูลนิธิเป็นผู้พิจารณาในการให้หรือแจกเงินทุนแก่บุคคลหรือองค์กรที่ต้องการความช่วยเหลือ (ชาติรี โสภณพนิช ,2548) เทียม โชควัฒนา ได้ก่อตั้งมูลนิธิเทียม โชควัฒนา ของตนขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือสังคมและบำรุงพระพุทธศาสนา ถือเป็นภารกิจกำไร แก่สังคม หรือ แก่ผู้อุปการคุณ โดยมีคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาและจัดสรรทุนให้กับบุคคลและองค์กรที่ต้องการความช่วยเหลือ (บุญเกียรติ โชควัฒนา,2548) บุญยง ว่องวานิช ได้ก่อตั้งยุวพุทธิกมูลนิธิ มูลนิธิสรรพวรณีต และมูลนิธิว่องวานิช เพื่อต้องการช่วยเหลือทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เพื่อต้องการส่งเสริมคนดีมีคุณธรรมและทำคุณประโยชน์แก่สังคม เพื่อต้องการช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน ถือว่าเป็นการคืนกำไรสู่สังคมด้วย โดยมีกรรมการของมูลนิธิเหล่านั้นเป็นผู้พิจารณาให้การช่วยเหลือ (อนรรฐ ว่องวานิช,2548)

ตารางที่ 4.2 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา (ต่อ)

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
2. ด้านการรักษาศีลและเจริญภavana อนาถบิณฑิกเศรษฐี แม้ว่าจะบรรลุนิพพานเป็นโสดาบันแล้ว ก็ยังรักษาศีล 5 ไม่ขาด ไม่บกพร่อง ภรรยาของท่านคือนางปัญญลักษณ์ บุตรีธิดา และคนรับใช้ทั้งชายและหญิง แม้กระทั่งพวกกรรมกรที่ทำงานรับค่าจ้างจากเศรษฐี ทุกคนก็รักษาศีล 5 ไม่ขาด และไม่บกพร่องเช่นกัน อีกทั้งยังประพฤตินอบน้อมถ่อมตน แม้แต่ตระกูลของนางวิสาขา มหาอุบาสิกา และโฆสกเศรษฐี ก็ประพฤดิเช่นเดียวกันกับท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ในพระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่ม 20 ข้อที่ 249(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,2539 : 31) ในด้านการเจริญภavnานั้น อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้บำเพ็ญคุณธรรมด้านการให้ทาน และการรักษาศีลเป็นประจำอยู่แล้ว ได้ชักนำให้ผู้อื่นได้ฟังธรรม เจริญพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ นิ่งสมาธิภาวนา แม้แต่ตระกูลของนางวิสาขา มหาอุบาสิกาและโฆสกเศรษฐีก็ประพฤติปฏิบัติตนเหมือนกันกับอนาถบิณฑิกเศรษฐีในพระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่ม 20 ข้อที่ 249 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,2539 : 31)	2. ด้านการรักษาศีลและเจริญภavana เศรษฐีในปัจจุบัน 2 ท่านแรก คือ ชิน โสภณพนิช และเทียม โชควัฒนา พบว่ามักจะรักษาเฉพาะศีล 5 หรือเบญจศีล ในวันพระอุโบสถ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา บุญยง ว่องวานิช ก่อนที่จะเข้ามาอุปสมบทตลอดชีวิตได้ทำตัวใกล้ชิดกับพระภิกษุสงฆ์มาเป็นเวลานาน ถือศีล 5 อย่างเคร่งครัดมาก นอกเหนือจากการรักษาศีลแล้ว การปฏิบัติอย่างอื่น เช่น การปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา อาทิ การนั่งสมาธิ การเดินจงกรม การกราบพระ และไหว้พระที่บ้านก่อนเข้านอน การศึกษา หรือการอ่านหนังสือธรรมะ เช่น หนังสือธรรมะของท่านพุทธทาส พระพยอม หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ ฯลฯ รวมทั้งการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาอบรมบุตรหลานและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น หลักไตรสิกขา อิทธิบาท และพรหมวิหาร (อนุรุท ว่องวานิช,2548)

3. เปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐีที่มีต่อพระมหากษัตริย์และราชสำนัก

ตารางที่ 4.3 แสดงการเปรียบเทียบบทบาทของเศรษฐีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์และราชสำนัก

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
โณสกเศรษฐี ได้ช่วยเหลือพระเจ้าพิมพิสาร เจ้าเมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ ผู้ซึ่งแต่งตั้งให้ตนได้ดำรงตำแหน่งเศรษฐีประจำเมืองแทนเศรษฐีผู้เป็นบิดา ด้วยการช่วยเหลือภาชี อากรสังให้ ราชสำนัก เพราะเศรษฐีประจำเมืองมีหน้าที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจของเมือง เปรียบเหมือนกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายกองคลัง และช่วยเหลือกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับราชสำนัก (พงศัพัตน์ จันทรวราทิตย์, 2522 : 26 -27) อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นเศรษฐีที่มีฐานะระดับมีหมู่บ้านเรียกเก็บภาษีที่แคว้นกาสิ ซึ่งขึ้นกับแคว้นโกศล เพื่อนำเข้าไปถวายพระเจ้าปเสนทิโกศล ทั้งนี้เพราะท่านเศรษฐีมีความคุ้นเคยกับพระเจ้าปเสนทิโกศลมาก เนื่องจากตำแหน่งเศรษฐีประจำแคว้นโกศลนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเป็นผู้แต่งตั้งให้ (รังษี สุทนต์, 2544 : 82) วิสาขมหาอุบาสิกา ในคัมภีร์ขุททกนิกาย อุทาน พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 20 ข้อ 19 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 204 – 205) วิสาขมหาอุบาสิกามีผลประโยชน์บางอย่างที่ต้องกราบทูลขอพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จากพระเจ้าปเสนทิโกศล แต่มิได้รับความสนพระทัยจากพระเจ้าปเสนทิโกศล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน ได้ให้การช่วยเหลือราชสำนักมากมาย เช่น การทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมของทุกปี วันจักรี วันครบรอบการขึ้นครองราชย์ หรือให้กับมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิภูมิพลศึกษา เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน ทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสวันแม่แห่งชาติ 12 สิงหาคมของทุกปี สภากาชาดไทย มูลนิธิสายใจไทย เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน ทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศลแด่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ และพระบรมวงศานุวงศ์ หรือโดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มูลนิธิสมเด็จพระย่า

4. เปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐกิจด้านสังคหวัตถุธรรม

ตารางที่ 4.4 แสดงการเปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐกิจด้านสังคหวัตถุธรรม

เศรษฐกิจในสมัยพุทธกาล	เศรษฐกิจในสมัยปัจจุบัน
1. ทาน การให้ การแบ่งปันสิ่งของ โฆสกเศรษฐี หลังทราบว่าเคยผ่านการโดนรอกฆ่ามาหลายครั้งหลายคราแล้วสมควรจะสร้างบุญสร้างกุศล จึงให้สร้างโรงทานและบริจาคทรัพย์วันละพันกหาปณะ เพื่อให้ทานแก่คนจนและคนเดินทางไกล และอุปถัมภ์พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาด้วย ที่สำคัญคือการสละทรัพย์สร้างวัดโฆสิตาราม (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 36) อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นผู้เลิศในด้านกรให้ทานในฝ่ายของอุบาสก เพราะท่านเศรษฐีเปิดโรงทานเลี้ยงอาหารแก่คนยากจนและคนเดินทางไกลเป็นประจำ บำรุงพระภิกษุสามเณรด้วยอาหาร น้ำปานะและเภสัชเป็นประจำมิได้ขาด ที่สำคัญคือสร้างวัดเชตวันมหาวิหาร (รังษี สุทนต์, 2544 : 57 -58) นางวิสาขามหาอุบาสิกา เป็นผู้เลิศในด้านกรให้ทานในฝ่ายอุบาสิกา สร้างโรงทานและสละทรัพย์เพื่อเลี้ยงอาหารแก่คนจนและคนเดินทางไกล เลี้ยงดูและบำรุงพระภิกษุด้วยอาหารเภสัช และเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นประจำมิได้ขาด ที่สำคัญคือการสร้างวัดบุพพาราม (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 112)	1. ทาน การให้ การแบ่งปันสิ่งของ ชิน โสภณพนิช ได้ให้การเลี้ยงดูลูกหลานและพนักงานของธนาคารกรุงเทพอย่างดี เลี้ยงดูคนยากจนและคนยากไร้บ้าง เช่น วันตรุษจีน หรือวันขึ้นปีใหม่ เลี้ยงดูและดูแลพระภิกษุ สามเณรตามวัดต่างๆ บ้าง ทำบุญกับวัดต่างๆ (ชาติรี โสภณพนิช, 2548) เทียม โชควัฒนา ได้ให้การเลี้ยงดูลูกหลานและพนักงานของบริษัทในเครือสหพัฒน์เป็นอย่างดี เลี้ยงดูคนยากจนและคนยากไร้บ้างเป็นบางครั้งและบางโอกาส เช่น วันตรุษจีน วันขึ้นปีใหม่ วันเฉลิมพระชนมพรรษาของทั้งสองพระองค์ เลี้ยงดูและดูแลพระภิกษุสามเณรตามวัดต่างๆ บ้าง ทำบุญกับวัดต่างๆ (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2548) บุญยง ว่องวานิช ได้ให้การเลี้ยงดูลูกหลานและพนักงานของบริษัทในเครืออังกฤษตรงเป็นอย่างดี เลี้ยงดูคนยากจนและคนยากไร้บ้างเป็นบางครั้ง เลี้ยงดูและดูแลพระภิกษุ สามเณรตามวัดต่างๆ บ้าง สร้างสถานปฏิบัติธรรม สร้างตึกให้กับโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เพื่อเป็นสถานที่ตรวจและรักษาโรคมะเร็ง (อนรรฐ ว่องวานิช, 2548)

ตารางที่ 4.4 แสดงการเปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐกิจด้านสังกวัตธรรม (ต่อ)

เศรษฐกิจในสมัยพุทธกาล	เศรษฐกิจในสมัยปัจจุบัน
2. ปิยวาจา พุดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ นุ่มนวล เหมาะแก่บุคคล เวลา สถานที่ อนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขา มหาอุบาสิกา มักจะถูกเชื่อเชิญให้ไปกล่าวอวยพรในงานมงคลทุกงาน เพราะถือว่าท่านทั้งสองเป็นเหมือนกับญาติผู้ใหญ่ของผู้เชื่อเชิญ การที่มีประชาชนนับถือและเชื่อถือเมื่อขอความร่วมมืออะไรก็ยอมได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี และสามารถทำสิ่งที่ประโยชน์ได้สำเร็จลุล่วงด้วยดีนั้น เพราะท่านผู้นั้นเป็นคนที่มิมีปิยวาจา คือมิมีวาจาสุภาพอ่อนหวาน ด้วยส่วนหนึ่ง (รังษี สุทนต์, 2544 : 87)	2. ปิยวาจา พุดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ นุ่มนวล เหมาะแก่บุคคล เวลา สถานที่ เศรษฐกิจในสมัยปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน มักจะถูกรับเชิญให้ไปกล่าวเปิดงานต่างๆ ร่วมปาฐกถาหรือสัมมนา และร่วมงานเลี้ยงการกุศลต่างๆ เป็นประจำเช่นกัน เพราะการมีปิยวาจาก่อให้เกิดไมตรีและความรักใคร่ นับถือ ตลอดจนถึงการแสดงออกถึงประโยชน์ที่ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐาน จูงใจให้นิยมยินดี และการมีปิยวาจาสามารถครองใจหรือผูกใจหรือมัดใจผู้คนหรือลูกน้องเอาไว้ได้

ตารางที่ 4.4 แสดงการเปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐีด้านสังกหัตถธรรม (ต่อ)

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
3. อุตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม โฆสกเศรษฐี ได้ช่วยเหลือบุตรสาวของเพื่อน และได้รับนางสามาวดี ผู้เป็นบุตรสาวของเพื่อนมาเป็นบุตรสาวของตนเอง ช่วยเหลือผู้ยากจนและยากไร้ที่มาขอความช่วยเหลือทั้งด้านเงินทองและสิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตทุกวัน อีกทั้งยังชักชวนทำบุญรักษาศีลและเจริญภาวนา (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 28 –33) อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้ให้การสงเคราะห์นายกาฬกรณิ ผู้เป็นสหายที่ตกยาก ท่านเศรษฐีคิดว่า การคบหาคนที่ต่ำต้อยกว่าก็ดีกว่าคบหาคนที่เสมอกันก็ดี คนที่เหนือกว่าก็ดี ถ้าคนนั้นเป็นมิตร ก็ควรคบทั้งนั้น (รังษี สุทนต์, 2544 : 100 -101) นางวิสาขามหาอุบาสิกา ได้ให้การสงเคราะห์แก่ทาสกรรมกรของนางเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการที่ทาสกรรมกรและคนใช้ของนาง ทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ มีความจงรักภักดีต่อเจ้านายเสมอ แสดงให้เห็นว่า นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นคนที่โอบอ้อมอารี (พระมหาชัยวัฒน์ สิงห์โงน, 2541 : 110)	3. อุตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม ชิน โสภณพนิช ก่อตั้งมูลนิธิธนาคารกรุงเทพ จำกัด ขึ้นมาเพื่อนำดอกผลมาใช้ในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย นอกจากนี้ยังได้บริจาคเงินช่วยเหลือส่วนหนึ่งผ่านทางมูลนิธิสภากาชาดไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติด้วย (ชาติโรจน์ โสภณพนิช, 2548) เทียม โชควัฒนา ก่อตั้งมูลนิธิเทียมโชควัฒนาขึ้นมา เพื่อนำดอกผลส่วนหนึ่งไปช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ประสบภัยต่างๆ นอกจากนี้ยังได้บริจาคเงินช่วยเหลือส่วนหนึ่งผ่านทางมูลนิธิสภากาชาดไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติด้วย (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2548) บุญยง ว่องวานิช ได้ประพฤติตนแบบอุตถจริยาเป็นประจำ อย่างเช่นเมื่อปี พ.ศ. 2522 ได้ร่วมมือกันจัดตั้งหน่วยเคลื่อนที่บรรเทาทุกข์ชื่อ หน่วยธรรมยาตรา ช่วยเหลือชาวกัมพูชาอพยพและประชาชนชาวไทยที่อาศัยอยู่ชายแดน และเพื่อบำรุงขวัญทหารไทยตามแนวชายแดนอีกด้วย

ตารางที่ 4.4 แสดงการเปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐีด้านสังกหัตถุธรรม (ต่อ)

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
4. สมนัตตดา การมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย โฆสกเศรษฐี มีเพื่อนเป็นเศรษฐีในกรุงโกสัมพี 2 ท่าน คือ กุกกุฏเศรษฐีกับปาวาริกเศรษฐี เดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่เมืองสาวัตถี เมื่อฟังธรรมของพระองค์แล้วบรรลุโสดาบันทั้ง 3 ท่าน ได้สร้างอารามถวายท่านละแห่ง และให้ความอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา โฆสกเศรษฐีสร้างวัดโฆสิตาราม (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 44 –48) อนาถบิณฑิกเศรษฐี เมื่อชาวบ้านจัดงานทำบุญ ชนเหล่านั้นก็มักจะเชิญท่านเศรษฐีไปร่วมงานด้วยเสมอ เพื่อให้คำปรึกษาและคำแนะนำ เพราะท่านทราบว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่เหมาะสมและเป็นความต้องการของพระภิกษุ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 147) วิสาขมหาอุบาสิกา ขณะเตรียมงานแต่งงานนางได้เรียกบริวารทั้งหมดมารับหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้งานครั้งนี้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ตลอดจนผู้มาร่วมงานได้รับความสะดวก อย่าให้ผู้ร่วมงานไม่ได้รับความสะดวกสบาย แม้แต่คนเฝ้าสวนก็ควรได้รับเช่นนั้นเป็นเหตุให้เมืองสาเกตครึกครื้น (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 83)	4. สมนัตตดา การมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ชิน โสภณพนิช สมัยยังเป็นหนุ่ม แม้งานที่ทำจะหนักหนาสาหัสและต่ำต้อยเพียงใด เขายังมีความสุขสนานกับงานที่ทำและมุ่งมั่นขยันขันแข็ง ทำงานอย่างคล่องแคล่วว่องไว อันเป็นอุปนิสัยประจำตัวที่ติดมาตั้งแต่เกิด ไม่นานก็ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นเสมียน ซึ่งเป็นทั้งคนทำบัญชีและพนักงานขายไม้ (อธิวัฒน์ ทรัพย์ไพฑูรย์, 2544 : 273 - 274) เทียม โชควัฒนา ได้ใช้หลักสมนัตตดาในการดำเนินธุรกิจที่ดี คือ เป็นผู้ใฝ่หาความรู้ช่างสังเกต คาดเดาสถานการณ์ข้างหน้าได้อย่างถูกต้อง มีความคิดสร้างสรรค์และยอมรับความเปลี่ยนแปลง มุมนะบากันไม่ทอดอ่ย มีความซื่อสัตย์และยุติธรรม รู้จักวางแผนและวิธีการในการดำเนินงานปกครองลูกหลานด้วยหลักพรหมวิหาร (อธิวัฒน์ ทรัพย์ไพฑูรย์, 2544 : 29 - 30) บุญยง ว่องวานิช ท่านได้ใช้หลักธรรม ข้อว่า สมนัตตดา มาใช้ในการปกครองและบริหารงานกับลูกน้อง รวมทั้งนำมาใช้อบรมลูกหลานในครอบครัวของท่านเพื่อฝึกลูกน้องและลูกหลานให้เป็นคนคิดดิน (อนุรุท ว่องวานิช, 2548)

5 เปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐกิจด้านทฤษฎีหมักตประโยชน์

ตารางที่ 4.5 แสดงการเปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐกิจด้านทฤษฎีหมักตประโยชน์

เศรษฐกิจในสมัยพุทธกาล	เศรษฐกิจในสมัยปัจจุบัน
เศรษฐกิจในสมัยพุทธกาลทั้ง 3 ท่าน ได้ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักทฤษฎีหมักตประโยชน์ คือ ประโยชน์ในโลกนี้ทุกประการ เริ่มตั้งแต่มีความขยันอดทนในการประกอบอาชีพ รู้จักอดออมรู้จักเก็บรักษาและรู้จักใช้เงินทองที่หามาได้ รู้จักคบหาแต่กัลยาณมิตร และการรู้จักวิธีการดำรงชีวิต ในการใช้จ่ายเงินทองที่หามาได้นั้น เศรษฐีในสมัยพุทธกาลทั้ง 3 ท่าน ได้ปฏิบัติตามคำสอนในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 22 ข้อ 41 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 48) ว่าใช้เลี้ยงตัวเลี้ยงมารดาบิดา บุตรภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข บำรุงมิตรสหาย และผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข ใช้ปกป้องรักษาสวัสดิภาพ ทำตนให้มั่นคงปลอดภัยจากภัยอันตราย ทำพลีกรรม คือ สละบารุงหรือบูชา 5 อย่าง ได้แก่ ญาติพลี สงเคราะห์ญาติ อติพิบัติ ต้อนรับแขก ปุพพเปตพลี ทำบุญหรือสักการะอุทิศผู้ล่วงลับราชพลี บำรุงราชการด้วยการเสวยภาณีอากรเป็นต้น เทวดาพลี ถวายเทวดา คือ สักการะบารุงหรือทำบุญอุทิศสิ่งทีเคารพบูชาตามความเชื่อถืออุปถัมภ์ และบำรุงสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ผู้ไม่ประมาทมัวเมา	เศรษฐกิจในสมัยปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน ได้ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักทฤษฎีหมักตประโยชน์ คือ ประโยชน์ในโลกนี้ทุกประการเช่นกัน เริ่มตั้งแต่มีความขยันอดทนในการประกอบอาชีพ รู้จักอดออมรู้จักเก็บรักษาและรู้จักใช้เงินทองที่หามาได้ รู้จักคบหาแต่กัลยาณมิตรและการรู้จักวิธีการดำรงชีวิต ในการใช้จ่ายเงินทองที่หามาได้นั้น เศรษฐีในสมัยปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน ได้ปฏิบัติตามคำสอนในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 22 ข้อ 41 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 48) ว่าใช้เลี้ยงตัว เลี้ยงมารดาบิดา บุตรภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข บำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข ใช้ปกป้องรักษาสวัสดิภาพ ทำตนให้มั่นคงปลอดภัยจากภัยอันตราย ทำพลีกรรม คือ สละบารุงหรือบูชา 5 อย่าง ได้แก่ ญาติพลี สงเคราะห์ญาติ อติพิบัติ ต้อนรับแขก ปุพพเปตพลี ทำบุญหรือสักการะอุทิศผู้ล่วงลับ ราชพลี บำรุงราชการด้วยการเสวยภาณีอากร เป็นต้น เทวดาพลี ถวายเทวดา คือ สักการะบารุงหรือทำบุญอุทิศสิ่งทีเคารพบูชาตามความเชื่อถือ และบำรุงสมณพราหมณ์

6. เปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐกิจด้านฆราวาสธรรม

ตารางที่ 4.6 แสดงการเปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐกิจด้านฆราวาสธรรม

เศรษฐกิจในสมัยพุทธกาล	เศรษฐกิจในสมัยปัจจุบัน
ฆราวาสธรรม หมายถึง ธรรมสำหรับการครองเรือน - ด้านสัจจะ ความจริงใจ พบว่าเศรษฐกิจในสมัยพุทธกาลทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้ตั้งมั่นอยู่ในสัจจะ คือความจริงใจ ความซื่อตรงกันทุกคน โฆสกเศรษฐี ถูกเศรษฐีผู้เป็นพ่อเลี้ยงใช้ให้ไปส่งข้าวแก่นายช่างปั้นหม้อก็ดี หรือหัวหน้าหมู่บ้านช่วยก็ดี โฆสกเศรษฐีก็ไปทุกครั้งโดยไม่อึดออดใจ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 23) อนาถบิณฑิกเศรษฐี และวิสาขามหาอุบาสิกา ถูกยกย่องจากชาวเมืองให้เป็นบุคคลสำคัญและได้รับเชิญให้เข้าร่วมงานต่างๆ ที่ชาวเมืองได้จัดขึ้นเป็นประจำ แสดงว่าท่านทั้งสองมีสัจจะ ผู้คนจึงให้ความเคารพนับถือ (รังษี สุทนต์, 2544 : 87)	ฆราวาสธรรม หมายถึง ธรรมสำหรับการครองเรือน - ด้านสัจจะ ความจริงใจ พบว่าเศรษฐกิจในสมัยปัจจุบันจะเน้นคุณธรรมข้อนี้เป็นพิเศษ เพราะถ้าไม่มีคุณธรรมข้อที่ว่าด้วยสัจจะ ความจริงใจ ความซื่อตรงต่อกันแล้ว จะไม่สามารถกระทำธุรกิจให้มีความเจริญรุ่งเรืองได้ เพราะไม่มีใครเชื่อถือ - ด้านทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัยปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ พบว่าเศรษฐกิจในสมัยปัจจุบันมุ่งเน้นคุณธรรมข้อนี้มาก เพราะการทำงานให้สำเร็จได้และมีประสิทธิภาพด้วยนั้น จะต้องได้รับการฝึกฝนอบรมให้เกิดความชำนาญ สามารถนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงดัดแปลงรูปแบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เชิญวิทยากรที่มีความรู้เรื่องธรรมะเข้ามาฝึกอบรมพนักงานให้รู้จักใช้หลักธรรมะมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน ให้มีสมาธิกับการทำงาน และให้มีความกตัญญู มีความประพฤติที่อ่อนโยนต่อผู้หลักผู้ใหญ่ทั้งในสถานที่ทำงาน ในครอบครัว และในสังคม

ตารางที่ 4.6 แสดงการเปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐีด้านฆราวาสธรรม (ต่อ)

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
- ด้านทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึคนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ โฆสกเศรษฐี ในสมัยเด็กถึงแม้จะเป็นบุตรของหญิงโสเภณี และถูกเศรษฐีผู้เป็นพ่อเลี้ยงกลั่นแกล้งต่างๆ นานา ท่านก็ยังรู้จักใช้คุณธรรมข้อที่ว่าด้วยทมะ มาฝึกฝนและข่มใจตนเอง มาควบคุมจิตใจของตนเอง ไม่มีความคับแค้นหรือโกรธเคืองต่อเศรษฐีผู้เป็นบิดาและไม่ได้ทำตัวเป็นนักร้องอันธพาลเพราะผลของการถูกกลั่นแกล้งจากบิดาแต่อย่างใด กลับประพฤติตนเองเป็นคนที่มัทมะเป็นคุณธรรมประจำใจได้อย่างน่ายกย่องอีกต่างหาก (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 18 -26) อนาถบิณฑิกเศรษฐี เมื่อคราวสูญเสียนางสุมนาเทวี ผู้เป็นธิดาก่อนตายนางได้เรียกท่านเศรษฐีว่าน้องชาย ทำให้เศรษฐีเสียใจนึกว่านางเพื่อจนตาย แต่เมื่อได้เข้าเฝ้าพระศาสดาและทูลถามปัญหาดังกล่าวแล้ว พระพุทธองค์ทรงชี้แจงนางไม่ได้เพื่อจนตายที่นางได้กล่าวอย่างนั้น เพราะท่านเศรษฐีเป็นผู้บรรลุนิพพานขั้นที่ต่ำกว่านางต่างหาก ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้เศรษฐีคลายจากการโศกเศร้า เพราะท่านเศรษฐีมีคุณธรรมข้อที่ว่าด้วยทมะการข่มจิต การควบคุมจิตนั่นเอง (รังษี สุทนต์, 2544 : 107)	- ด้านขันติ ความอดทน ออกล้นต่ออุปสรรคและความลำบากนั้น เศรษฐีในสมัยปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน ต่างสอบผ่านคุณธรรมข้อนี้มาเป็นอย่างดี เพราะเคยใช้ชีวิตช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มาแล้ว ผ่านอุปสรรคและความลำบากในการทำงานมามาก สร้างฐานะตนเองจากคนยากจนมาเป็นคนที่ร่ำรวย จึงนับว่าเป็นผู้สอบผ่านทางด้านคุณธรรมในข้อนี้ - ด้านจาคะ การเสียสละแบ่งปันนั้น เศรษฐีในสมัยปัจจุบันทั้ง 3 ท่าน เป็นผู้เน้นหนักในคุณธรรมข้อนี้มาก จากการสัมภาษณ์และศึกษาประวัติพบว่า เศรษฐีทั้ง 3 ท่าน เป็นนักเสียสละทั้งเวลา กำลังทรัพย์ กำลังกายและความสุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม ทั้งประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับสังคม พระพุทธศาสนา และประเทศชาติ เช่น ด้านสังคม มีการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับผู้คนในสังคม มอบทุนการศึกษา แก่พนักงานและบุตรหลานของพนักงาน แก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน ตั้งมูลนิธิ และกองทุนเพื่อหาทุนช่วยเหลือคนยากจนคนที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ คนพิการ คนที่เจ็บป่วย สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ชุมชน มีสร้างอาคารเรียนและอุปกรณ์การเรียนมอบให้กับโรงเรียนที่ขาดแคลน

ตารางที่ 4.6 แสดงการเปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐีด้านฆราวาสธรรม (ต่อ)

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
ด้านทมะ (ต่อ) นางวิสาขาหมหาอุปาสิกา ครั้งหนึ่งนางสุทัตติ หลานสาวผู้ทำหน้าที่อังกาสพระภิกษุสงฆ์ ได้อย่างดีเยี่ยม ได้ถึงแก่กรรม ทำให้ นางวิสาขาเศร้าโศกเสียใจมาก พระพุทธเจ้า ได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนาให้กำลังใจ และให้ข้อคิดแก่นาง จึงทำให้ความเศร้าโศก ของนางวิสาขาลายลงได้ (สมเด็จพระมหา สมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 144 - 145) แสดงว่าเพราะนางมีทมะ คือความ ข่มใจได้นั่นเอง - ด้านขันติ ความอดทน อดกลั้น โฆสกเศรษฐี ถึงแม้ว่าจะมีฐานะร่ำรวยแล้ว ยังมีความขยัน ขอมทำงานรับจ้าง ปลูกคน ให้ลุกขึ้นมาทำงาน ทั้งนี้เพราะอยากปกปิด ฐานะของตนเองไม่ให้ใครรู้ว่าเป็นเศรษฐี มีทรัพย์มาก จนกระทั่งพระเจ้าอุเทน ทรงได้สติบเลียงของเขาเข้า จึงกำหนดรู้ว่าเป็น เลียงของคนมีทรัพย์หรือ มีฐานะร่ำรวย จึงได้รับสั่งให้เรียกนายโฆสกะมาเข้าเฝ้า เพื่อถามความจริง เมื่อทรงรู้ความจริงแล้ว จึงประทานตำแหน่งเศรษฐีให้ พร้อมกับสั่ง ให้ราชอำมาตย์ไปขูดขุมทรัพย์ของเศรษฐี ที่ฝังดินไว้ แล้วนำเกวียนไปบรรทุกมารวม ไว้ที่หน้าพระลานหลวง (สมเด็จพระมหาสมณ เจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 98 - 106)	ด้านจาคะ (ต่อ) ด้านพระพุทธศาสนา มีการเป็นเจ้าของภาพ ทอดกฐินและผ้าป่าสามัคคีหาทุนบูรณะ ซ่อมแซมศาสนสถานให้กับวัดต่างๆ เป็นเจ้าภาพกองทุนการศึกษาพระปริยัติธรรม แก่พระภิกษุสามเณร ให้กับวัดต่างๆ เป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุ สามเณรให้กับวัดต่างๆ สร้างสถานปฏิบัติ ธรรมและอบรมศีลธรรมให้กับวัดต่างๆ ด้านราชสำนักและองค์กรต่างๆ ของรัฐ เศรษฐีในสมัยปัจจุบันทั้ง 3 ท่านได้ทูลเกล้าฯ ถวายปัจจัยและสิ่งของโดยเสด็จพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องใน โอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ของทุกปี วันจักรี วันครบรอบการขึ้น ครองราชย์ หรือให้กับมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิ ชัยพัฒนา มูลนิธิภูมิพลโลกิกขุ หรือโดยเสด็จ พระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ในด้านองค์กรต่างๆ ของภาครัฐนั้น มีทั้งช่วยเหลือในด้านเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ให้การช่วยเหลือในเรื่องเงิน ทองและสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภค

ตารางที่ 4.6 แสดงการเปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐีด้านฆราวาสธรรม (ต่อ)

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
ด้านขันติ (ต่อ) อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นผู้ใจบุญมาก ถวายทานจนทำให้ทรัพย์สมบัติของตน ร่อยหรอ จนกลายเป็นคนยากจน แต่ท่าน ก็มีใฝ่ยอต่อยังคงถวายทานอยู่ต่อไป จนเป็น เหตุให้ได้ ชื่อว่าอนาถบิณฑิกเศรษฐี ด้วยอานิสงส์แห่งการถวายทานบ่อยๆ เป็นประจำนี้เองท่านเศรษฐีจึงกลับมา ร่ำรวย เหมือนเดิม แสดงให้เห็นถึงการบำเพ็ญ คุณธรรมข้อที่ว่าด้วย ขันติ ความอดทน อดกลั้นต่ออุปสรรคที่มาขัดขวางการทำทาน ของ ท่าน เศรษฐี ได้ อย่าง ชัด เจน (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณ วโรต, 2544 : 10) นางวิสาขามหาอุบาสิกา เป็นผู้ที่ต้องการ ชนะใจของพ่อค้าผู้ที่เป็นมิชฌาทิภูติ ให้ความ นับถือแต่พวกปริพาชก ต้องการให้พ่อค้าของ นางกลายเป็นคนสัมมาทิภูติและหันมานับถือ พระศาสดา จึงได้ใช้ความอดทนในการ โน้มน้าวจิตใจของพ่อค้า กว่าจะโน้มน้าวจิตใจ ของพ่อค้าได้ก็ใช้เวลานาน ทั้งนี้เพราะนาง คิดว่าการ โน้มน้าวจิตใจของคนที่เป็น มิชฌาทิภูติให้กลายมาเป็นสัมมาทิภูติได้ เป็นบุญมหาศาลนั่นเอง แต่การจะทำเช่นนั้น ได้สำเร็จ จะต้องใช้เวลามาก และใช้ความ อดทนสูง (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระ ยาวชิรญาณวโรต, 2544 : 62 - 66)	

ตารางที่ 4.6 แสดงการเปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐีด้านฆราวาสธรรม (ต่อ)

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
ด้านจาคะ ด้านจาคะ คือ การเสียสละ การแบ่งปันความสุข แบ่งปันประโยชน์ของเราให้แก่ผู้อื่น บ้างนั้น เศรษฐีในสมัยพุทธกาลทั้ง 3 ท่าน ต่างเน้นหนักในคุณธรรมข้อนี้เป็นอย่างมาก เห็นได้จากการเสียสละเงินทองส่วนหนึ่งมาสร้างโรงงาน ถวายอาหาร น้ำปานะเภสัช และของใช้ที่จำเป็นแก่พระภิกษุสามเณรเป็นประจำทุกวันๆ ละหลายร้อยรูป เลี้ยงคนจน คนยากไร้และคนเดินทางไกลที่ต้องการอาหาร และเครื่องดื่มทุกวันไม่จำกัดจำนวน อีกทั้งยังต้องเลี้ยงบ่าวไพร่หรือคนใช้ ที่ทำงานรับใช้ ท่านเศรษฐีทั้ง 3 คนทุกวัน แต่ที่สำคัญที่สุด คือ การสละทรัพย์สมบัติของตนสร้างวัดและที่พักสงฆ์ เพื่อต้องการให้เป็นที่พักพิงของพระบรมศาสดา และเป็นที่พักของพระภิกษุสามเณร ซึ่งในการก่อสร้างวัด ในแต่ละแห่ง ต้องใช้ทุนทรัพย์เป็นจำนวนมากจนสำเร็จ และเป็นวัดที่มีชื่อเสียง มีความสวยงาม เช่น วัดโฆสิตาราม ที่โฆสกเศรษฐีเป็นผู้สร้างถวาย (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 44 - 48) วัดเชตวันมหาวิหาร ที่อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นผู้สร้างถวาย (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 4) และวัดบุพพาราม ที่นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นผู้สร้างถวาย(สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 70 - 73)	

7. เปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐีด้านพรหมวิหารธรรม

ตารางที่ 4.7 แสดงการเปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐีด้านพรหมวิหารธรรม

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
พรหมวิหารธรรม หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ โฆสกเศรษฐี ถือได้ว่าเป็นเศรษฐีที่มีคุณธรรมด้านพรหมวิหารธรรมต่อผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากมาก เพราะตัวท่านเองก็เคยตกทุกข์ได้ยากมาก่อน เช่น เมื่อคราวที่ครอบครัวของนางสามาวดี โดนอหิวาตกโรคระบาด ทำให้ต้องหนีออกจากบ้านเมืองมาพึ่งพาอาศัยโฆสกเศรษฐีผู้เป็นสหาย แต่ยังไม่ทันได้เจอกับโฆสกเศรษฐี พ่อแม่ของนางได้เสียชีวิตก่อน ส่วนนางสามาวดีนั้นโฆสกเศรษฐีได้รับไว้เป็นบุตรบุญธรรม และได้ยกให้เป็นมเหสีของพระเจ้าอุเทนเจ้าเมืองโกสัมพี หรือการก่อตั้งโรงพยาบาลให้ทานต่อคนยากไร้และคนเดินทางไกลเป็นประจำทุกวัน แสดงว่าโฆสกเศรษฐีมีเมตตาและมีความกรุณา (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 : 28 –33) การที่โฆสกเศรษฐีไม่ถือโทษโกรธเคืองต่อเศรษฐีผู้เป็นบิดาบุญธรรมของตนที่ได้สั่งให้คนที่เกี่ยวข้อง ฆ่าโฆสกเศรษฐีด้วยวิธีการต่างๆ แต่ทำไม่สำเร็จแม้แต่ประการเดียวนี้เป็นเครื่องยืนยันได้ว่า โฆสกเศรษฐีเป็นผู้ตั้งอยู่ในคุณธรรมด้านอุเบกขา	พรหมวิหารธรรม หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ชิน โสภณพนิช การที่เขาได้เชิญคุณบุญชู โรจนเสถียร และพนักงานคนอื่นๆ มาช่วยงานที่ธนาคารกรุงเทพฯ จำกัด และบุคคลเหล่านั้นตั้งใจกันทำงานด้วยความเต็มใจและทำงานกันอย่างเต็มความสามารถ จนธนาคารมีชื่อเสียงและมีผลกำไรมากนั้นเพราะเขาเห็นว่า ชิน โสภณพนิช มีความเมตตาและมีพระคุณต่อพวกเขาหลายๆ พวกเขาเหล่านั้นจึงทำงานให้ด้วยความเต็มใจ ชิน โสภณพนิช จะมีความเมตตาและกรุณาต่อคณะกรรมการบริหารและพนักงานของธนาคารทุกคน และจะยินดีมากหากคณะกรรมการและพนักงานคนไหนประสบความสำเร็จ ทั้งในด้านหน้าที่การงานและด้านอื่นๆ และจะวางตัวเป็นกลางถ้าพนักงานกระทำผิดวินัยของธนาคาร โดยจะให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารในการพิจารณาโทษต่อบุคคลที่กระทำผิดแทน (ชาติรี โสภณพนิช, 2548)

ตารางที่ 4.7 แสดงการเปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐีด้านพรหมวิหารธรรม (ต่อ)

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
พรหมวิหารธรรม (ต่อ) อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นผู้มีเมตตามากเช่น การนำนายกาฬกรรณ ผู้เคยเป็นเพื่อนเล่นมา ด้วยกันสมัยที่เป็นเด็ก ๆ แต่เขาตกอับยากจน อนาถบิณฑิกเศรษฐีจึงให้มาอยู่ที่บ้าน บรรดาญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงต่างพากันท้วงติงว่า ไม่ควรให้กาฬกรรณอยู่ในบ้าน เพราะมีชื่อไม่เป็นมงคล แต่ท่านเศรษฐีเห็นว่าไม่มีเหตุผล เพียงพอจึงไม่เชื่อฟัง ครั้งหนึ่ง อนาถบิณฑิกเศรษฐีไปทำธุรกิจค้าขายต่างเมือง คืนนั้น ขโมยได้บุกเข้ามาในบ้านเพื่อลักทรัพย์ เพราะได้กาฬกรรณช่วยจับไล่ขโมยออกไป เศรษฐีจึงไม่เสียทรัพย์สิ่งใดเลย ทำให้อนาถบิณฑิกเศรษฐีพอใจมาก (รังษี สุทนต์, 2544 : 100-101) วิสาขามหาวุฒาสีกา เป็นเศรษฐีที่มีความเมตตาและกรุณาต่อลูกน้องและเพื่อนบ้านสูง ดังจะเห็นได้จากการตอนที่นางจะเดินทางไปบ้านสามี บิดาของนางต้องการให้บรรดาคนใช้ได้ไปส่งนางและไปคอยรับใช้นางที่บ้านสามี เมื่อเป็นเช่นนั้นบรรดาคนใช้จึงสมัครใจที่ไปกับนางเป็นจำนวนมาก นี่เป็นเครื่องยืนยันให้เห็นชัดว่านางเป็นคนมีเมตตาและกรุณามาก ใครๆ จึงอยากไปอยู่คอยรับใช้นางอย่างเต็มใจ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2544 :61)	พรหมวิหารธรรม (ต่อ) เทียม โชควัฒนา นำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการบริหารและจัดการบริษัท ในเครือสหพัฒน์ โดยจะใช้หลักเมตตาและกรุณา กับพนักงานทุกคนเหมือนลูกๆ หลานๆ ของตน จะพลอยยินดีเมื่อพนักงานประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและด้านอื่นๆ จะให้โอกาสแก้ตัวและวางตัวเป็นกลางในกรณีที่พนักงานกระทำผิดวินัยของบริษัท แต่หากกระทำผิดบ่อยๆ ก็จะเชิญออกจากการทำงาน (บุญเกียรติ โชควัฒนา, 2548) บุญยง ว่องวานิช เป็นเศรษฐีที่มีความเมตตาและกรุณา มาก ท่านปกครองลูกน้องทุกคนเหมือนกับลูกหลานของตนเอง ใครเดือดร้อนเรื่องอะไรหากช่วยได้ จะช่วยเหลือเต็มที่ ให้การดูแลแบบพิเศษกว่าที่อื่นๆ เช่น เลี้ยงอาหารเที่ยงทุกวัน แต่ปัจจุบันโครงการนี้ยกเลิกไป มีการอบรมธรรมะแก่ลูกหลานและพนักงานให้เป็นคนดีของบริษัทและสังคมเป็นประจำ มีการให้ทุนศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ จะจัดเลี้ยงแสดงความยินดีให้กับผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และผู้ทำความดีให้กับสังคม และจะทำโทษผู้ที่กระทำผิดระเบียบของบริษัทตั้งแต่กล่าวตักเตือน ตัดเงินเดือนและให้ออก (อนุรุท ว่องวานิช, 2548)

8. เปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐีด้านเบญจศีล

ตารางที่ 4.8 แสดงการเปรียบเทียบคุณธรรมของเศรษฐีด้านเบญจศีล

เศรษฐีในสมัยพุทธกาล	เศรษฐีในสมัยปัจจุบัน
เบญจศีล หมายถึง ความประพฤติชอบทางกายและวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย โฆสกเศรษฐี ปกติวันธรรมดา จะรักษาศีล 5 ส่วนวันอุโบสถจะรักษาศีล 8 เพราะเป็นธรรมดาของผู้เป็นอุบาสก จะต้องเข้าถึงพระรัตนตรัยคือพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึง และจะต้องรักษาศีล 5 เป็นประจำ ในคัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบท พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 1 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,2539 : 275 -276) อนาถบิณฑิกเศรษฐี ปกติจะรักษาศีล 5 เป็นประจำ ในวันอุโบสถอนาถบิณฑิกเศรษฐีกับคนในบ้านทุกคน แม้กระทั่งเด็กเล็กที่ยังไม่อดนมก็จะให้ออดนมชั่วคราว แต่จะให้อมลูกกวาดแทน และให้สมาทานศีลอุโบสถหรือศีล 8 (รังษี สุทนต์, 2544 : 132) นางวิสาขามหาอุบาสิกา ปกติจะรักษาศีล 5 เป็นประจำทุกวัน และชักชวนคนอื่นๆ ให้ร่วมกันรักษาด้วย แต่ถ้าเป็นวันอุโบสถก็จะรักษาอุโบสถศีลร่วมกับลูกน้อง ในคัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบท พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยเล่มที่ 1 ภาค 3 ตอนที่ 1(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,2539 : 275 -276)	เบญจศีล หมายถึง ความประพฤติชอบทางกายและวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย ชิน โสภณพนิช รักษาและถือศีล 5 เหมือนกัน ซึ่งปกติเป็นคนไม่ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่อยู่แล้ว จะชักชวนคนอื่นถือศีล 5 บ้างในช่วงวันสำคัญ เช่น วันตรุษจีน และวันสำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา (ชาติวิไล โสภณพนิช,2548) เทียม โชควัฒนา จะถือศีลกินเจบ่อยๆ โดยเฉพาะศีล 5 ถ้าเป็นวันสำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนาหลังจากตัดบาตรแล้ว จะกลับมาถือศีลกินเจกันต่อที่บ้าน (บุญเกียรติ โชควัฒนา,2548) บุญยง ว่องวานิช จะเคร่งในการรักษาศีล 5 มาก จะชักชวนลูกหลานและพนักงานที่บริษัทถือศีล 5 ไม่ให้ขาด วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ท่านจะชักชวนลูกหลานและพนักงานบริษัทร่วมกันทำบุญตัดบาตรไหว้พระสวดมนต์ รักษาศีลและทำกรรมฐานที่ศูนย์ปฏิบัติธรรมเป็นประจำ สมกับที่ดำรงตำแหน่งประธานยูวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (อนุรุท ว่องวานิช,2548)